

WERKNEMERS ZONDER WETTIG VERBLIJF: EEN VERBLIJFSRECHT TIJDENS DE PROCEDURE TOT ERKENNING VAN EEN ERNSTIG ARBEIDSONGEVAL?

Aantal woorden: 35 284 (exclusief bibliografie en bijlagen)

Katinka Verbeken

Studentennummer: 01803385

Promotor: Prof. dr. Ellen Desmet

Copromotor: Prof. dr. ir. Marijke D'Haese

Commissaris: Roos-Marie van den Bogaard

Masterproef voorgelegd voor het behalen van de graad master in de rechten.

Academiejaar: 2022 – 2023

Deze masterscriptie is een examendocument waarvan de inhoud niet werd gecorrigeerd voor eventueel vastgestelde fouten.

Men is blijkbaar uit het oog verloren dat het hier om mensen ging.¹

Ondergetekende verklaart dat de inhoud van deze masterscriptie mag worden geraadpleegd en gereproduceerd voor persoonlijk gebruik. Het gebruik van deze masterscriptie valt onder de bepalingen van het auteursrecht en bronvermelding is steeds noodzakelijk.

Katinka Verbeken

¹ D. VAN TURNHOUT, *Qatar Aan De Schelde – Uitbuiting in het hart van Europa*, <https://www.docwerkers.be/docu/qatar-aan-de-schelde/>.

Voorwoord

Vijf jaar geleden koos ik voor de opleiding rechten, met als doel mensen te kunnen helpen die het echt nodig hebben. Noem deze keuze nobel of naïef, het is er alleszins één waar ik tot op de dag van vandaag volledig achtersta.

Na opleidingsonderdelen zoals Mensenrechten, Migratierecht en de Legal Clinic Mensenrechten gevolgd te hebben, vormt deze masterproef binnen het migratierecht de kers op de taart. Ik zou dan ook graag professor dr. Ellen Desmet bedanken voor deze kans en de waardevolle begeleiding bij het schrijven van deze masterproef; maar zeker ook voor de interessante en maatschappelijk relevante lessen, welke inzicht geven in de geboorteloterij waar we allemaal deel van uitmaken.

Ook wil ik graag professor dr. ir. Marijke D'Haese en mevrouw Roos-Marie van den Bogaard oprecht bedanken voor de feedback en begeleiding, die ik gedurende twee jaar kreeg.

Verder vormden de kennis en ervaring van FAIRWORK Belgium een bijzonder grote meerwaarde voor deze masterproef. Zowel voor de afbakening van dit onderzoek, als voor inhoudelijke vragen kon ik steeds rekenen op hun inzicht.

Om af te sluiten wens ik mijn vrienden en familie te bedanken. In het bijzonder wil ik Igor Verbeken, Marita Berghman, Gilbert Verbeken, Elsa Laura Verbeken, Philomena Sarens, Paul Berghman (†), Elsy Bellon en Emmanuel Verbeken bedanken voor de onvoorwaardelijke steun, maar toch vooral om te zijn wie ze zijn.

Katinka Verbeken

15 mei 2023

Samenvatting

Deze masterproef gaat over werknemers zonder wettig verblijf, die slachtoffer worden van een ernstig arbeidsongeval. Door dit ongeval kan men diens job niet langer uitoefenen, maar ook de sociale bijstand wordt tot het uiterste minimum beperkt voor deze personen zonder wettig verblijf. Hierdoor wordt het voorzien in, onder meer, eten en onderdak bijzonder moeilijk. De situatie valt te omschrijven als uiterst precair.

Het arbeids-, en socialezekerheidsrecht betreffende arbeidsongevallen voor werknemers *met* en *zonder* verblijfsrecht is hetzelfde. Indien men slachtoffer wordt van een arbeidsongeval, heeft men recht op vergoedingen vanwege de arbeidsongevallenverzekeraar, en indien er discussies rijzen kan naar de arbeidsrechtbank worden gestapt. Op papier lijkt er geen probleem te zijn voor werknemers zonder wettig verblijf. In praktijk moeten deze werknemers echter vele hindernissen nemen om hun rechten te verzilveren. Zo heeft men vaak geen schriftelijke arbeidsovereenkomst, waardoor een arbeidsrelatie bewijzen moeilijk wordt. Ook kan het dat de werknemer zonder wettig verblijf het land moet verlaten. Deze persoon heeft immers geen verblijfsrecht. Hierdoor wordt het opvolgen van de procedure om een vergoeding voor het arbeidsongeval te bekommen, bijzonder moeilijk.

De vraag rijst dan ook of deze werknemers een verblijfsrecht zouden moeten krijgen tijdens de procedure tot erkenning van een ernstig arbeidsongeval. Deze masterproef geeft zowel argumenten *pro*, als *contra* weer voor het verlenen van dergelijk recht. Zo wordt bijvoorbeeld de nadruk gelegd op het recht op menselijke waardigheid (wat kort omschreven kan worden als het “recht op respect”) als argument *voor* het verlenen van een verblijfsrecht. Als tegenargument kan, onder meer, een mogelijke schending van het gelijkheidsbeginsel aangehaald worden. Dit beginsel stelt immers dat gelijke zaken gelijk moeten worden behandeld, en ongelijke zaken ongelijk. Waarom zouden we een verblijfsrecht verlenen aan slachtoffers van ernstige arbeidsongevallen, en niet aan andere “categorieën” slachtoffers?

Of u, als lezer, aan de *pro* of *contra*-zijde van het spectrum staat, beslist u zelf. In de hypothese dat een verblijfsrecht wenselijk is, wordt onderzocht hoe dit recht kan worden ingevuld door middel van de bestaande juridische kaders. Zowel de procedure rond mensenhandel, als een regularisatie op grond van humanitaire of van medische redenen worden onderzocht. Hoewel elk van deze drie kaders een theoretische oplossing lijkt te zijn, blijkt uit onderzoek van rechtspraak dat deze *geen* soelaas bieden in de praktijk. Omwille van deze reden formuleert de masterproef drie aanbevelingen. Twee stellen aanpassingen aan de huidige kaders voor; een derde introduceert een nieuw verblijfsrecht voor “ernstig benadeelden in het kader van een arbeidsrelatie”.

Hoe dan ook mag nooit uit het oog verloren worden dat het gaat om mensen.

Inhoud

Voorwoord	2
Samenvatting.....	3
Afkortingen.....	7
Deel 1. Inleiding	8
1.1. Situering van het onderzoek	8
1.2. Onderzoeksvragen.....	9
1.3. Doel en relevantie	10
1.4. Methodologie	11
1.5. Afbakening en kernconcepten	13
Deel 2. Juridisch kader betreffende arbeidsongevallen.....	15
2.1. Toepasselijk rechtskader	15
2.2. Inhoud toepasselijk arbeids- en socialezekerheidsrecht.....	16
2.2.1. Voorwaarden.....	16
2.2.2. Rechten	17
2.2.3. Procedure	19
Deel 3. Hindernissen tijdens de procedure.....	21
3.1. Bewijs van tewerkstelling	21
3.2. Verblijfsstatus <i>versus</i> Socialezekerheidsrechten	23
3.2.1. Risico op uitwijzing.....	23
3.2.2. Impact van verblijfsstatus op verklaringen en aangiften	25
3.3. Bijstand	27
3.4. Lange doorlooptijd	27
3.5. Tussenconclusie	29
Deel 4. Waarom al dan niet een verblijfsrecht tijdens de procedure?	29
4.1. Argumenten <i>pro</i>	29
4.1.1. Recht op menselijke waardigheid	29
4.1.2. Recht op behoorlijke levensstandaard.....	32
4.1.3. Recht op sociale zekerheid.....	33
4.1.4. Recht op effectief rechtsmiddel.....	36
4.1.5. Antwoord op enkele hindernissen tijdens de procedure	37
4.1.6. Strijd tegen malafide werkgevers.....	39
4.2. Argumenten <i>contra</i>	42
4.2.1. Praktische knelpunten	42
4.2.2. <i>Quid</i> gelijkheidsbeginsel?.....	44

4.2.3. Negatieve stimulans	46
4.2.4. Economische redenen	47
4.3. Tussenconclusie	48
Deel 5. Verkennen van bestaande verblijfsprocedures	48
5.1. Procedure mensenhandel	48
5.1.1. Juridisch kader	48
A. Voorwaarden	49
B. Procedure.....	51
C. Rechten.....	52
5.1.2. Theoretische oplossing voor werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval?	55
5.1.3. Praktijk.....	58
5.1.4. Tussenconclusie	63
5.2. Humanitaire regularisatie	63
5.2.1. Juridisch kader	63
A. Voorwaarden	63
B. Procedure.....	67
C. Rechten.....	69
5.2.2. Theoretische oplossing voor werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval?	70
5.2.3. Praktijk.....	72
5.2.4. Tussenconclusie	75
5.3. Medische regularisatie.....	76
5.3.1. Juridisch kader	76
A. Voorwaarden	76
B. Procedure.....	78
C. Rechten.....	80
5.3.2. Theoretische oplossing voor werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval?	82
5.3.3. Praktijk.....	84
5.3.4. Tussenconclusie	86
Deel 6. Enkele aanbevelingen	87
6.1. Aanbevelingen voor bestaande verblijfsprocedures	87
6.1.1. Procedure mensenhandel	87
6.1.2. Humanitaire regularisatie.....	90
6.2. Aanbeveling voor nieuwe piste	92
6.2.1. Verblijfsrecht voor ernstig benadeelden	92
6.3. Tussenconclusie	94

Deel 7. Conclusie	95
Bibliografie	98
Wetgeving	98
Internationaal	98
Europees	98
Belgisch	99
Portugees	101
Rechtspraak	102
Rechtsleer	104
Handboeken	104
Bijdragen in tijdschriften	104
Bijdragen in verzamelwerken	105
Annotaties van rechtspraak	106
Internetbronnen	106
Overige bronnen	112
Bijlagen	114
1) Schematisch overzicht rechten bij verblijfsstatuten	114
2) Bijkomend onderzochte rechtspraak medische regularisatie	116
3) Geinformeerde toestemming	121

Afkortingen

AGII	Agentschap voor Integratie en Inburgering
BVG	Bevel tot het verlaten van het grondgebied
CM	Christelijke Mutualiteit
D.d.	<i>De dato</i>
DVZ	Dienst Vreemdelingenzaken
ECOSOC-verdrag	Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten
EHRM	Europees Hof voor de Rechten van de Mens
EU	Europese Unie
EVRM	Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens
Fedris	Federaal agentschap voor beroepsrisico's
HZIV	Hulpkas voor Ziekte-en Invaliditeitsverzekering
OCMW	Openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn
PV	Proces-verbaal
RvV	Raad voor Vreemdelingenbetwistingen
SEF	Serviço de Estrangeiros e Fronteiras
VWEU	Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie

Deel 1. Inleiding

1.1. Situering van het onderzoek

1. Werknemers zonder wettig verblijf blijven vaak onder de radar. Deze groep mensen wordt maar al te vaak vergeten wanneer het om arbeids- en socialezekerheidsrechten gaat. Er heerst vaak veel onwetendheid omtrent welke rechten deze werknemer heeft.² Dit is nefast, gezien men pas rechten kan uitoefenen als men duidelijk weet van welke rechten men titularis is. Omwille hiervan, geeft dit werkstuk vooreerst weer welke rechten een werknemer zonder wettig verblijf na een arbeidsongeval heeft. Verder wordt onderzocht op welke manier deze werknemer vergoedingen³ voor het arbeidsongeval kan bekomen en welke hindernissen zich voordoen tijdens deze procedure.

2. De werknemer in kwestie verkrijgt niet automatisch een verblijfsrecht voor de doorlooptijd van de procedure tot erkenning van een ernstig arbeidsongeval. In het vierde deel⁴ van dit onderzoek wordt nagegaan of het al dan niet wenselijk is om een verblijfsrecht toe te kennen aan de betrokken groep werknemers. Er wordt onderzocht welke argumenten kunnen worden aangedragen voor zowel het *wel* toekennen van een verblijfsrecht tijdens de procedure, als het *niet* toekennen van dergelijk verblijfsrecht.

3. Vervolgens onderzoekt deze masterproef op welke manier aan een eventueel verblijfsrecht vorm kan worden gegeven. Hierbij wordt afgetoetst in welke mate en op welke situaties bestaande verblijfsprocedures kunnen worden toegepast. Het sluitstuk van deze masterproef bestaat erin aanbevelingen te formuleren.

4. Samenvattend bevindt dit onderzoek zich op het snijvlak tussen verblijfsrecht, arbeidsrecht en socialezekerheidsrecht. In de volgende hoofdstukken van dit deel worden de onderzoeksvragen, alsook het doel en de relevantie van het onderzoek toegelicht. Verder wordt de methodologie duidelijk gemaakt en het onderzoeksdomein afgebakend.

² J. KNOCKAERT, "Werknemers zonder wettig verblijf tijdens Corona: kwetsbaarder dan ooit", *De Gids* 2021, (7) 12.

³ Art. 22 Arbeidsongevallenwet.

⁴ Zie "Deel 4: Waarom al dan niet een verblijfsrecht tijdens de procedure?".

1.2. Onderzoeksvragen

5. Het hoofddoel van dit onderzoek is nagaan waarom het al dan niet wenselijk is om een verblijfsrecht te verlenen aan werknemers zonder wettig verblijf, tijdens de procedure tot erkenning van een ernstig arbeidsongeval. De voor- en nadelen van het verlenen van dergelijk verblijfsrecht zullen worden onderzocht. Hierbij aansluitend stelt de vraag zich op welke manier dit eventuele verblijfsrecht ingevuld kan worden. De centrale onderzoeksvraag werd aangereikt door FAIRWORK Belgium.

6. Concreet luidt de hoofdonderzoeksvraag als volgt: *“Wat zijn de voor- en tegenargumenten voor het verlenen van een verblijfsrecht aan een werknemer zonder wettig verblijf tijdens de procedure tot erkenning van een ernstig arbeidsongeval, en op welke manier kan dit verblijfsrecht ingevuld worden?”*.

7. De centrale onderzoeksvraag wordt opgesplitst in volgende vijf deelvragen:

- 1) Wat is het juridisch kader rond ernstige arbeidsongevallen bij werknemers zonder wettig verblijf?
- 2) Wat zijn de te nemen hindernissen bij de procedure tot erkenning van een ernstig arbeidsongeval?
- 3) Wat zijn de argumenten *pro* en *contra* het verlenen van een verblijfsrecht tijdens de procedure tot erkenning van een ernstig arbeidsongeval?
- 4) Wat zijn de reeds bestaande, relevante, verblijfsprocedures?
 - 4.1) Kan de procedure inzake mensenhandel worden toegepast?
 - 4.2) Kan humanitaire regularisatie worden toegepast?
 - 4.3) Kan medische regularisatie worden toegepast?
- 5) Welke aanbevelingen kunnen worden geformuleerd?

8. Deelvragen 3) en 4) worden genuanceerd beantwoord. Er zal onderzocht worden welke argumenten *voor* en *tegen* het verlenen van een verblijfsrecht pleiten; alsook welke voor- en nadelen inherent zijn aan de verschillende verblijfsstatuten en voor welke concrete situaties ze al dan niet soelaas bieden.

1.3. Doel en relevantie

9. Deze masterproef beoogt een maatschappelijke bijdrage te leveren. Hoewel mensen zonder wettig verblijf *de iure* geen toegang hebben tot de arbeidsmarkt⁵, is het zo dat de betrokken groep mensen in realiteit vaak economisch actief is in het ontvangstland⁶. Aan het loutere feit dat men werknemer is, ook al is deze tewerkstelling niet toegelaten, worden rechten gekoppeld.⁷ Al te vaak wordt vergeten dat werknemers zonder wettig verblijf ook mensen zijn, die net als andere werknemers rechten zouden kunnen en moeten laten gelden.⁸ Het valt moeilijk in te schatten hoeveel werknemers zonder wettig verblijf in België werken.⁹ De schatting van het aantal personen zonder wettig verblijf in België varieert van 120 000 tot 200 000.¹⁰ Van deze groep mensen weet men niet hoeveel personen economisch actief zijn als werknemer.¹¹ Dit is echter irrelevant voor de relevantie van dit werkstuk. Iedere persoon die diens rechten misloopt, is er één te veel.

10. Deze masterproef zal grondig onderzoeken waarom al dan niet een verblijfstatuut moet worden toegekend aan een werknemer zonder wettig verblijf tijdens de procedure tot erkenning van een ernstig arbeidsongeval, alsook hoe dit statuut kan worden ingevuld. De uitkomst van het onderzoek kan een bijdrage leveren aan de praktijk. Zo gaf FAIRWORK Belgium aan dat het een onderzoek is dat ze zelf wilden voeren, om zo eventuele aanbevelingen te formuleren. Ook zal worden bijgedragen aan de stand van zaken. Het onderzoek werd immers nog niet gevoerd in België. Wel werd het juridisch kader betreffende arbeidsongevallen reeds grondig onderzocht. Deze masterproef zal dit onderwerp echter koppelen aan het verblijfsrechtelijk aspect.

⁵ KB 2 september 2018 houdende de uitvoering van de wet van 9 mei 2018 betreffende de tewerkstelling van buitenlandse onderdanen die zich in een specifieke verblijfssituatie bevinden, *BS* 17 september 2018, 72.187.

⁶ AGII, *Tewerkstelling*, <https://www.agii.be/thema/vreemdelingenrecht-internationaal-privaatrecht/mensen-zonder-wettig-verblijf/rechten-van-mensen-zonder-wettig-verblijf/tewerkstelling>.

⁷ Art. 1 Arbeidsongevallenwet.

⁸ FAIRWORK BELGIUM, *Werknemers zonder wettig verblijf: Jaarverslag 2020*, <https://www.fairworkbelgium.be/wp-content/uploads/2021/06/FAI-jaarverslag-2020-NL.pdf>, 41.

⁹ EMN, *Illegal employment of third country nationals in Belgium*, juli 2017, <https://emnbelgium.be/sites/default/files/publications/FINAL%20BE%20study%20Illegal%20Employment%20of%20TCNs.pdf>, 13.

¹⁰ P. DEBRUYNE en D. GELDOF, “De deur naar regularisatie dichthouden ontnemt mensen een toekomst”, *MO* 2021, <https://www.mo.be/opinie/de-deur-naar-regularisatie-dichthouden-ontneemt-mensen-een-toekomst>.

¹¹ EMN, *Illegal employment of third country nationals in Belgium*, juli 2017, <https://emnbelgium.be/sites/default/files/publications/FINAL%20BE%20study%20Illegal%20Employment%20of%20TCNs.pdf>, 13.

1.4. Methodologie

11. De eerste deelvraag (*Wat is het juridisch kader rond arbeidsongevallen bij werknemers zonder wettig verblijf?*) wordt onderzocht door een studie van wetgeving en rechtsleer. Deze informatie wordt opgezocht via het Belgisch Staatsblad, Jura en de website van Fedris.

12. De tweede deelvraag, betreffende de hindernissen tijdens de procedure, wordt eveneens beantwoord na een literatuurstudie. Voornamelijk zal informatie gevonden worden op de website, in verslagen en in rapporten van FAIRWORK Belgium. Voor verdere duiding zal rechtsleer worden geraadpleegd via Jura. De relevante regelgeving wordt gevonden in het Belgisch Staatsblad.

13. De vraag naar welke argumenten kunnen dienen in de discussie betreffende het al dan niet verlenen van een verblijfsrecht, wordt onderzocht aan de hand van bestaande literatuur. Ter inspiratie zal eveneens het Portugese migratierecht worden onderzocht. Dit recht voorziet immers in een tijdelijk verblijfsrecht voor *slachtoffers van strafrechtelijke of administratieve overtredingen in verband met hun arbeidsverhouding die een gebrek aan sociale bescherming, loonuitbuiting of buitensporig lange werktijden inhouden*.¹² Met het oog op het verkrijgen van documenten betreffende de *ratio legis* van dit recht wordt contact gelegd met SEF¹³ via mail en telefoon¹⁴.

Ook het statuut van “ernstig benadeelden” uit Nederland wordt onderzocht. Verder worden visies van Myria en FAIRWORK Belgium, welke besproken worden tijdens interviews, geïncorporeerd in het antwoord op deze deelvraag. Daarnaast zullen mails verstuurd worden naar Fedris, HZIV en ziekenfondsen¹⁵, met het oog op het duidelijker stellen van de rol van het ziekenfonds in het kader van arbeidsongevallen.

14. Het onderzoek naar welk verblijfsrecht het meest geschikt lijkt (vierde deelvraag), zal worden opgedeeld in drie hoofdstukken (respectievelijk: procedure mensenhandel, humanitaire regularisatie en medische regularisatie). Wat betreft het hoofdstuk over de *procedure mensenhandel*, wordt het theoretische luik scherp gesteld door het raadplegen van wetgeving, rechtsleer, alsook informatie op websites van Myria, FAIRWORK Belgium en AGII. Voor meer duiding bij bepaalde aspecten wordt contact gelegd met een ziekenfonds¹⁶ en Fedris. Ook wordt informatie gehaald uit een gesprek met FAIRWORK Belgium.¹⁷

¹² Art. 122, § 1, m) Portuguese Immigration Law.

¹³ Serviço de Estrangeiros e Fronteiras.

¹⁴ Deze pogingen bleven echter onbeantwoord. De informatie werd uiteindelijk gehaald uit documenten op de website van SEF.

¹⁵ CM en Solidaris.

¹⁶ Solidaris.

¹⁷ Gesprek met FAIRWORK Belgium, 10 november 2022.

Voor het hoofdstuk betreffende de praktijk van de procedure mensenhandel, wordt informatie gehaald uit de analyse van rechtspraak. Hierbij wordt rechtspraak uit de jaarverslagen betreffende mensenhandel en mensensmokkel van Myria, alsook uit de databank van FAIRWORK Belgium onderzocht. De zoektermen hiervoor zijn “arbeidsongeval” en “mensenhandel”. Het onderzoek wordt beperkt tot de afgelopen tien jaar (2013 t.e.m. 2022), daar waar het niet de ambitie van dit werkstuk is om een volledig historisch overzicht af te leveren. Ook op Jura en Juportal wordt rechtspraak, van 2013 t.e.m. 2022, gezocht via dezelfde zoektermen. Enkel rechtspraak betreffende arbeidsongevallen van *derdelanders* wordt onder de loep genomen.¹⁸ Enkel vonnissen en arresten die hebben bijgedragen tot de conclusie, worden vermeld in voetnoten en bibliografie. Verder wordt dit hoofdstuk aangevuld met waarnemingen van FAIRWORK Belgium, die men meedeelt tijdens een gesprek.¹⁹

Met het oog op onderzoek naar het theoretische luik van het hoofdstuk betreffende *humanitaire regularisatie*, worden wetgeving, rechtsleer en websites van AGII en Myria geanalyseerd. Wat betreft het hoofdstuk over de praktijk van humanitaire regularisatie, wordt rechtspraak onderzocht via de website van de RvV. Het onderzoek beperkt zich tot de analyse van arresten van de jongste vijf jaar (2018 t.e.m. 2022), dit in tegenstelling tot het hoofdstuk rond de procedure mensenhandel²⁰. Dit is een bewuste keuze, daar waar de RvV aanzienlijk meer rechtspraak publiceert dan de correctionele rechtbank, waardoor voldoende data kan worden gevonden door middel van de analyse van de rechtspraak van de laatste vijf jaar.

Specifiek zal rechtspraak worden gezocht in de Nederlandse taalrol door middel van de zoekterm “arbeidsongeval”. In een tweede selectieronde wordt onderzocht of deze arresten handelen over de toepassing van humanitaire regularisatie. Wat betreft de arresten die op de Franse taalrol staan, wordt geselecteerd op grond van de zoekterm “accident”²¹. In een tweede selectieronde wordt onderzocht of de overgehouden arresten handelen over “accident du travail” of “accident de travail”. Bij een derde selectie wordt onderzocht of de geselecteerde arresten handelen over humanitaire regularisatie²². Bij beide taalrollen werd de zoekopdracht beperkt tot arresten betreffende derdelanders. Door deze selectierondes werden 57 arresten overgehouden. Zes arresten staan op de Nederlandse taalrol, 51 arresten op de Franse taalrol. Na onderzoek, worden twaalf arresten overgehouden die werkelijk over het onderzoeksgebied van deze masterproef gaan. Deze worden onderworpen aan een grondiger onderzoek. Ook ervaringen van FAIRWORK Belgium en Myria, welke meegedeeld worden tijdens interviews, zullen in rekening worden genomen.

¹⁸ Zie “1.5. Afbakening en kernconcepten”.

¹⁹ Gesprek met FAIRWORK Belgium, 10 november 2022.

²⁰ Hier werd rechtspraak van de afgelopen tien jaar geanalyseerd.

²¹ Er werd niet gezocht op de zoektermen “accident du travail” of “accident de travail”, aangezien alle arresten met “de” of “du” worden weergegeven als zoekresultaat.

²² Gezocht op: “9bis”.

Het theoretische luik van het hoofdstuk betreffende *medische regularisatie* wordt onderzocht aan de hand van wetgeving en rechtsleer. Ook zal informatie worden gevonden op de websites van AGII, Medimmigrant en FOD Binnenlandse Zaken. Het hoofdstuk betreffende de praktijk, wordt onderzocht op basis van een analyse van rechtspraak van de RvV. De beperking in tijd en de zoektermen zijn dezelfde als bij humanitaire regularisatie.

Door de selectie van rechtspraak werden 183 arresten overgehouden. Vijf arresten staan op de Nederlandse taalrol, 178 arresten op de Franse taalrol. Na deze arresten te hebben geanalyseerd, werden slechts drie arresten overgehouden die effectief over het onderzoeksgebied van deze masterproef gaan. De overige onderzochte rechtspraak kan echter wel dienen om andere, algemene, conclusies te trekken. Naast de onderzochte rechtspraak zullen ook ervaringen van FAIRWORK Belgium en Myria, welke werden meegedeeld tijdens interviews, mee in rekening worden genomen.

15. Voor *Deel 6. Enkele aanbevelingen* zal inspiratie en informatie geput worden uit de resultaten van de hierboven beschreven delen. Alsook zullen inzichten van FAIRWORK Belgium en Myria, zoals meegedeeld tijdens interviews, worden gebruikt.

1.5. Afbakening en kernconcepten

16. Dit onderzoek handelt over ernstige arbeidsongevallen, waarvan werknemers zonder wettig verblijf het slachtoffer zijn.

17. Voor de afbakening van het begrip “arbeidsongeval” wordt de definitie *ex* artikel 7 Arbeidsongevallenwet, en de invulling die rechtsleer eraan geeft²³, gehanteerd om het toepassingsgebied af te bakenen. Deze definitie luidt als volgt: “*elk ongeval dat een werknemer tijdens en door het feit van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst overkomt en dat een letsel veroorzaakt*”.²⁴ Verdere toelichting bij dit begrip wordt in “2.2.1. Voorwaarden” gegeven.

Dit werkstuk legt zich echter toe op “ernstige” arbeidsongevallen. Het koninklijk besluit van 27 maart 1998 definieert een ernstig arbeidsongeval als “*een dodelijk arbeidsongeval of een arbeidsongeval dat volgens de eerste medische diagnose, hetzij de dood, hetzij een algehele of gedeeltelijke blijvende arbeidsongeschiktheid, hetzij een algehele tijdelijke arbeidsongeschiktheid van meer dan één maand tot gevolg kan hebben*”.²⁵

²³ V. VERDEYEN, “Arbeidsongevallen” in J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS (eds.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer, 2021, (355) 359.

²⁴ Art. 7 Arbeidsongevallenwet.

²⁵ Art. 26 KB 27 maart 1998 betreffende het beleid inzake het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk, BS 31 maart 1998, 9.800.

Het onderzoeksgebied van deze masterproef beperkt zich tot de situatie waarbij een werknemer niet in staat is diens job verder uit te oefenen, voor een periode langer dan één maand (dus “*algehele blijvende arbeidsongeschiktheid*” of “*algehele tijdelijke arbeidsongeschiktheid van meer dan één maand*”).

18. De definitie²⁶ van een arbeidsongeval vereist een arbeidsovereenkomst. Mensen zonder wettig verblijf die de functie van stagiair, zelfstandige of vrijwilliger uitoefenen vallen bijgevolg buiten het onderzoeksgebied van deze masterproef. Dit werkstuk beperkt zich tot “werknemers”²⁷ zonder wettig verblijf. Een “werknemer” is een persoon die, op basis van een arbeidsovereenkomst en onder gezag, arbeid verricht met loon als tegenprestatie.²⁸

19. Deze masterproef beperkt zich tot “derdelanders”, werknemers, zonder wettig verblijf. Onder “derdelander” wordt iedereen verstaan die geen Belg²⁹ of Unieburger³⁰ is.³¹ Verder worden voor dit onderzoek mensen die zich niet in een verblijfsprocedure bevinden en niet reeds een verblijfsrecht hebben verkregen verstaan onder mensen “zonder wettig verblijf”. Het onderzoek handelt *niet* over mensen die een verzoek om internationale bescherming hebben ingediend en wiens procedure nog hangende is, of andere personen die nog in een procedure verwickeld zijn en eventueel gedoogd worden op het Belgisch grondgebied.

20. Wat betreft de beperking in de ruimte, zal enkel gekeken worden naar de situatie van werknemers (derdelanders) in onwettig verblijf, die zich in België bevinden. Het onderzoeksgebied is de concrete situatie hoe ze zich voordoet in België en niet ruimer, zoals bijvoorbeeld de EU.

²⁶ Art. 7 Arbeidsongevallenwet.

²⁷ HvJ 3 juli 1986, nr. 66/85, ECLI:EU:C:1986:284.

²⁸ Art. 1 RSZ-wet; art. 1 Algemene Beginselenwet Sociale Zekerheid.

²⁹ Art. 1, 1° Vw.

³⁰ Art. 40, § 2 Vw.

³¹ Derdelanders die gelijkgesteld worden met Unieburgers vallen eveneens buiten het toepassingsgebied van deze masterproef.

Deel 2. Juridisch kader betreffende arbeidsongevallen

21. In onderstaand deel wordt vooreerst uiteengezet welk rechtskader toepasselijk is wanneer een werknemer zonder wettig verblijf slachtoffer wordt van een arbeidsongeval³². In “2.2. Inhoud toepasselijk arbeids- en socialezekerheidsrecht” wordt toegelicht wat dit kader precies inhoudt en waar men recht op heeft na een arbeidsongeval.

2.1. Toepasselijk rechtskader

22. Werknemers zonder wettig verblijf hebben strikt genomen geen recht op werk.³³ Toch is het zo dat mensen zonder wettig verblijf in de realiteit vaak wel economisch actief zijn in het ontvangstland.³⁴ Wanneer men in België werkt zonder toelating om te werken, is dit “clandestien werk”.³⁵ Dit werk wordt, meestal, niet aangegeven door de werkgever aan de overheid.³⁶ In dit geval is er sprake van “zwartwerk”.³⁷

23. Aan het loutere feit van tewerkstelling als werknemer worden echter rechten gekoppeld.³⁸ Of het hierbij gaat om clandestien werk of zwartwerk is irrelevant. Theoretisch gezien zou er geen verschil mogen zijn tussen de situatie van werknemers met en zonder wettig verblijf, wanneer men geconfronteerd wordt met een arbeidsongeval.³⁹

24. Zo is de arbeidsongevallenwet⁴⁰ van toepassing wanneer een werknemer zonder wettig verblijf slachtoffer wordt van een arbeidsongeval. Deze wet stelt duidelijk wat een arbeidsongeval precies is, welke rechten het slachtoffer heeft en op welke manier deze rechten kunnen worden afgedwongen.

25. Het gemeen arbeids- en socialezekerheidsrecht betreffende arbeidsongevallen, dat in onderstaand hoofdstuk⁴¹ wordt toegelicht, is van toepassing op werknemers zonder wettig verblijf.

³² Er wordt niet van een “ernstig” arbeidsongeval gesproken, aangezien het juridisch kader hetzelfde is voor al dan niet ernstige arbeidsongevallen.

³³ FAIRWORK BELGIUM, *Mag ik werken in België?*, <https://www.fairworkbelgium.be/faq/mag-ik-werken-in-belgie/>; art. 5 wet 30 april 1999 betreffende de tewerkstelling van buitenlandse werknemers, BS 21 mei 1999, 17.800.

³⁴ AGII, *Tewerkstelling*, <https://www.agii.be/thema/vreemdelingenrecht-internationaal-privaatrecht/mensen-zonder-wettig-verblijf/rechten-van-mensen-zonder-wettig-verblijf/tewerkstelling>.

³⁵ FAIRWORK BELGIUM, *Wat is clandestien werken?*, <https://www.fairworkbelgium.be/nl/faq/wat-is-clandestien-werken/>.

³⁶ OR.C.A., *Werknemers zonder papieren: een rechtengids*, <https://www.fairworkbelgium.be/wp-content/uploads/2020/11/Rechtengids-NL.pdf>, 6.

³⁷ FAIRWORK BELGIUM, *Wat is Zwartwerk?*, <https://www.fairworkbelgium.be/nl/faq/wat-is-zwartwerk/>.

³⁸ FAIRWORK BELGIUM, *Wat zijn mijn arbeidsrechten?*, <https://www.fairworkbelgium.be/faq/wat-zijn-mijn-arbeidsrechten/>.

³⁹ K. VERSTREPEN, B. DHONDT, B. LOOS, K. VERHAEGEN, W. VAN DOREN, J. SCHELLEMANS, E. BYUMA en J. GOEDHUYS, *Het vreemdelingenrecht in 101 antwoorden*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 207.

⁴⁰ Arbeidsongevallenwet 10 april 1971, BS 24 april 1971, 5.201.

⁴¹ “2.2. Inhoud toepasselijk arbeids- en socialezekerheidsrecht”.

2.2. Inhoud toepasselijk arbeids- en socialezekerheidsrecht

2.2.1. Voorwaarden

26. Alvorens duidelijk te stellen welke rechten een werknemer na een arbeidsongeval heeft, wordt toegelicht aan welke voorwaarden moet worden voldaan om als arbeidsongeval gekwalificeerd te kunnen worden. Deze uiteenzetting is beknopt, aangezien het niet behoort tot de kern van dit onderzoek, maar wel relevant is om het onderzoeksgebied van deze masterproef scherp te stellen.

27. Zoals reeds in “1.5. Afbakening en kernconcepten” gesteld, voorziet artikel 7 Arbeidsongevallenwet in een definitie van het begrip “arbeidsongeval”. Hierin kunnen de constitutieve elementen worden gelezen.

De definitie luidt als volgt: “Voor de toepassing van deze wet wordt als arbeidsongeval aangezien elk ongeval dat een werknemer tijdens en door het feit van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst overkomt en dat een letsel veroorzaakt. Het ongeval overkomen tijdens de uitvoering van de overeenkomst wordt, behoudens tegenbewijs, geacht als overkomen door het feit van de uitvoering van die overeenkomst”.⁴² Er moeten twee kernconcepten aanwezig zijn, namelijk “het ongeval” en een “link met de arbeid” (cf. *tijdens en door*).

28. Het begrip “ongeval” omhelst de situatie waarbij een plotse gebeurtenis een letsel veroorzaakt.⁴³ Een “plotse gebeurtenis” moet ruim worden geïnterpreteerd.⁴⁴ Het is immers niet vereist dat de gebeurtenis zich vlak voor de intrede van het letsel voordoet. Het volstaat dat de gebeurtenis in tijd en ruimte situeerbaar is⁴⁵ en waarvan de duur zich beperkt tot een korte tijdsperiode.⁴⁶

Het begrip “letsel” moet eveneens ruim worden ingevuld. Het kan gaan om een aantasting van de fysieke integriteit. Deze hoeft niet zichtbaar te zijn. Zo worden koorts en stijfheid ook als letsel beschouwd.⁴⁷ Verder kunnen psychiatrische aandoeningen evenzo als letsel worden gekwalificeerd.⁴⁸

⁴² Art. 7 Arbeidsongevallenwet (met eigen onderlijning).

⁴³ J. VAN LANGENDONCK, Y. JORENS, F. LOUCKX en Y. STEVENS, *Handboek socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 296.

⁴⁴ Bijvoorbeeld: 3 uur lang een vrachtwagen herstellen in de vrieskoude; Cass. 15 april 1982, *JT* 1983, 275.

⁴⁵ J. VAN LANGENDONCK, Y. JORENS, F. LOUCKX en Y. STEVENS, *Handboek socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 297.

⁴⁶ I. DE WILDE, Powerpointslides i.k.v. het opleidingsonderdeel socialezekerheidsrecht UGent, 2021.

⁴⁷ V. VERDEYEN, “Arbeidsongevallen” in J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS (eds.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer, 2021, 358.

⁴⁸ OR.C.A., *Arbeidsongeval? Dubbele pech voor werknemers zonder wettig verblijf*, <http://www.travailleuressanspapiers.be/downloads/WERKO-NL.pdf>, 17.

Tussen de plotse gebeurtenis en het letsel moet een causaal verband bestaan. Hier bouwde de wetgever een wettelijk weerlegbaar vermoeden in. Wanneer men het bestaan van een letsel én van een plotselinge gebeurtenis kan aantonen, wordt causaliteit vermoed.⁴⁹

29. Het tweede kernconcept is de “link met de arbeid”. Het ongeval ontstaat tijdens en door de uitoefening van de arbeidsovereenkomst. “Tijdens” de uitvoering van de arbeidsovereenkomst houdt in dat de werknemer onder het gezag van de werkgever staat.⁵⁰ Hierbij volstaat het dat de werkgever de juridische mogelijkheid heeft om gezag uit te oefenen.⁵¹ Feitelijke en werkelijke gezagsuitoefening is niet vereist.⁵²

“Door” de uitvoering van de arbeidsovereenkomst houdt in dat er een aanknopingspunt met de uitvoering van de arbeidsovereenkomst moet zijn.⁵³ De rechtspraak vult dit wederom bijzonder ruim in.⁵⁴ Ook hier werd een weerlegbaar vermoeden ingebouwd dat wanneer bewezen wordt dat het ongeval *tijdens* de uitvoering van de arbeidsovereenkomst plaatsvond, het geacht wordt *door* de uitvoering van de overeenkomst te zijn veroorzaakt.⁵⁵

30. De constitutieve bestanddelen voor een arbeidsongeval zijn samengevat:

- een plotse gebeurtenis
- een letsel
- een causaal verband tussen de plotse gebeurtenis en het letsel
- tijdens de uitvoering van de arbeidsovereenkomst
- door de uitvoering van de arbeidsovereenkomst.⁵⁶

2.2.2. Rechten

31. Dit hoofdstuk geeft weer waarop een werknemer zonder wettig verblijf na een arbeidsongeval recht heeft. Deze masterproef beperkt zich tot *ernstige*⁵⁷ arbeidsongevallen. Bijgevolg wordt de situatie van “gedeeltelijke” arbeidsongeschiktheid niet behandeld, noch waarop nabestaanden recht zouden hebben na het overlijden van de werknemer in kwestie.

⁴⁹ Art. 9 Arbeidsongevallenwet.

⁵⁰ Cass. 22 februari 1993, *Arr.Cass.* 1993, 215.

⁵¹ Bijvoorbeeld: eten in het bedrijfsrestaurant tijdens de middagpauze.

⁵² Cass. 6 juni 1968, *Arr.Cass.* 1968, 1209.

⁵³ Bijvoorbeeld: het krijgen van een slag van een andere werknemer.

⁵⁴ Cass. (3^e k.) 25 oktober 2010, *Arr.Cass.* 2010, afl.10, 2608.

⁵⁵ Art. 7, tweede lid Arbeidsongevallenwet.

⁵⁶ Art. 7 Arbeidsongevallenwet; OR.C.A., *Arbeidsongeval? Dubbele pech voor werknemers zonder wettig verblijf*, <http://www.travailleurstanspapiers.be/downloads/WERKO-NL.pdf>, 17.

⁵⁷ Algehele tijdelijke of blijvende arbeidsongeschiktheid, voor een periode van minstens één maand; zie “1.5. Afbakening en kernconcepten”.

32. In de situatie van algehele *tijdelijke* arbeidsongeschiktheid, heeft de werknemer recht op een vergoeding. Voor de dag waarop het ongeval plaatsvond, heeft de werknemer recht op diens normale loon.⁵⁸ Dit loon wordt verminderd met het reeds verdiende loon van die dag.⁵⁹ Voor de periode na de dag waarop het arbeidsongeval plaatsvond, heeft de werknemer recht op een uitkering van 90% van het gemiddelde dagloon.⁶⁰

33. De situatie van algehele *blijvende* arbeidsongeschiktheid houdt in dat de werknemer elke mogelijkheid heeft verloren om door middel van arbeid een regelmatig inkomen te verwerven.⁶¹ Vanaf de consolidatie⁶² of vanaf het begin van de blijvende arbeidsongeschiktheid heeft men recht op een jaarlijkse vergoeding⁶³. Deze vergoeding wordt berekend op basis van het basisloon en de graad van ongeschiktheid.⁶⁴ Na de herzieningsperiode van drie jaar, waarbinnen de graad van arbeidsongeschiktheid kan worden aangepast, verkrijgt men een lijfrente.⁶⁵

Indien men hulp van derden nodig heeft bij dagelijkse handelingen, kan hier een extra vergoeding voor worden toegekend. Bij de vaststelling van deze vergoeding wordt rekening gehouden met de werkelijke kosten en de arbeidsduur van deze derde.⁶⁶ De bijkomende vergoeding is gelijk aan het minimumloon voor de tijd die de derde aan het slachtoffer van het arbeidsongeval besteedt.⁶⁷

34. Naast de vergoedingen wegens arbeidsongeschiktheid en voor hulp van derden, heeft men recht op een tegemoetkoming voor medische kosten⁶⁸, kosten voor orthopedische toestellen en prothesen, alsook voor de reiskosten.⁶⁹

Onder medische kosten vallen geneeskundige, heilkundige, farmaceutische en verplegingskosten, die door het ongeval noodzakelijk zijn.⁷⁰ Dit wordt zeer ruim ingevuld. Het gaat om alle behandelingen die om medische redenen beroepsmatig worden toegediend door een bevoegde persoon.

⁵⁸ Art. 22, tweede lid Arbeidsongevallenwet.

⁵⁹ V. VERDEYEN, "Arbeidsongevallen" in J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS (eds.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer, 2021, 374.

⁶⁰ Art. 22, eerste lid Arbeidsongevallenwet.

⁶¹ V. VERDEYEN, "Arbeidsongevallen" in J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS (eds.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer, 2021, 378.

⁶² Dit is de overgang van tijdelijke naar blijvende arbeidsongeschiktheid.

⁶³ Art. 24 Arbeidsongevallenwet.

⁶⁴ C. CLESSE, *Les accidents (sur le chemin) du travail*, Luik, Kluwer, 2021, 86.

⁶⁵ FEDRIS, *Vergoeding voor blijvende arbeidsongeschiktheid*, <https://fedris.be/nl/slachtoffer/privesector/vergoeding/blijvende-arbeidsongeschiktheid>.

⁶⁶ V. VERDEYEN, "Arbeidsongevallen" in J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS (eds.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer, 2021, 380.

⁶⁷ J. VAN LANGENDONCK, Y. JORENS, F. LOUCKX en Y. STEVENS, *Handboek socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 330.

⁶⁸ Volgens het ziekteverzekeringstarief; zie voor verdere toelichting: FEDRIS, *Terugbetaling van medische kosten*, <https://fedris.be/nl/slachtoffer/privesector/vergoeding/medische-kosten>.

⁶⁹ Art. 28 en 33 Arbeidsongevallenwet.

⁷⁰ V. VERDEYEN, J. PUT en E. ANKAERT, "Geneeskundige verzorging" in X, *Arbeidsongevallen*, Mechelen, Kluwer, 2021, (Comm. – 2.4/1) Comm. – 2.4/2.

Ook de kosten voor prothesen en/of orthopedische toestellen die noodzakelijk zijn ten gevolge van het arbeidsongeval worden vergoed; alsook het onderhoud, de herstelling of de vernieuwing ervan. Schade aan prothesen en orthopedische toestellen, die men reeds droeg voor het arbeidsongeval wordt eveneens vergoed.⁷¹ Verder heeft men recht op een vergoeding voor de verplaatsingskosten, die het gevolg zijn van het arbeidsongeval.⁷²

2.2.3. Procedure

35. Deze masterproef focust zich op de fase tussen het plaatsvinden van het arbeidsongeval tot en met een uitspraak over de zaak door de arbeidsrechtbank. Er wordt niet dieper ingegaan op de mogelijkheden om een schadeloosstelling te bekomen voor de correctionele rechtbank⁷³ door middel van burgerlijke partijstelling.

36. Op de werkgever rust de plicht om een arbeidsongeval binnen acht dagen aan te geven bij diens arbeidsongevallenverzekeraar.⁷⁴ Bij een ernstig arbeidsongeval meldt de werkgever het ongeval eveneens aan de bevoegde preventiedienst.⁷⁵

Wanneer de werkgever het ongeval niet aangeeft, kan het slachtoffer aangifte doen. Dit moet binnen een termijn van drie jaar gebeuren.⁷⁶ Indien de werknemer de arbeidsongevallenverzekeraar van de werkgever kent, kan men rechtstreeks bij deze verzekeraar aangifte doen.⁷⁷ Wanneer de verzekeraar onbekend is voor het slachtoffer, kan aangifte worden gedaan bij Fedris.⁷⁸ Fedris zal het ongeval vervolgens doorgeven aan de betrokken arbeidsongevallenverzekeraar.⁷⁹

⁷¹ FEDRIS, *Terugbetaling van prothesekosten*, <https://fedris.be/nl/slachtoffer/privesector/vergoeding/prothesekosten>.

⁷² FEDRIS, *Terugbetaling van verplaatsingskosten*, <https://fedris.be/nl/slachtoffer/privesector/vergoeding/verplaatsingskosten>.

⁷³ De correctionele rechtbank kan de werkgever vervolgen voor het niet sluiten van een arbeidsongevallenverzekering, het tewerkstellen van een persoon zonder wettig verblijf en het niet aangeven van de werknemer bij de RSZ. De strafrechter beslist echter nooit over of al dan niet sprake is van een arbeidsongeval; OR.C.A., *Arbeidsongeval? Dubbele pech voor werknemers zonder wettig verblijf*, <http://www.travailleurstanspapiers.be/downloads/WERKO-NL.pdf>, 24.

⁷⁴ Art. 62 Arbeidsongevallenwet; art. 2 KB 12 maart 2003 tot vaststelling van de wijze en van de termijn van aangifte van een arbeidsongeval, BS 2 april 2003, 16.676.

⁷⁵ Art. 94 wet 4 augustus 1996 betreffende het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk, BS 18 september 1996, 24.309.

⁷⁶ FEDRIS, *Uw werkgever geeft het arbeidsongeval niet aan?*, <https://fedris.be/nl/slachtoffer/privesector/uw-werkgever-geeft-uw-arbeidsongeval-niet-aan>.

⁷⁷ Art. 62, tweede lid Arbeidsongevallenwet; OR.C.A., *Arbeidsongeval? Dubbele pech voor werknemers zonder wettig verblijf*, <http://www.travailleurstanspapiers.be/downloads/WERKO-NL.pdf>, 18.

⁷⁸ FEDRIS, *Uw werkgever geeft het arbeidsongeval niet aan?*, <https://fedris.be/nl/slachtoffer/privesector/uw-werkgever-geeft-uw-arbeidsongeval-niet-aan>.

⁷⁹ *Ibid.*

37. Wanneer aangifte wordt gedaan bij de arbeidsongevallenverzekeraar, zijn twee scenario's mogelijk. Het eerste scenario houdt in dat de verzekeraar *weigert* of *twijfelt*⁸⁰ om het ongeval te erkennen als arbeidsongeval. In dit scenario stelt de verzekeraar Fedris, binnen 30 dagen, op de hoogte.⁸¹ Fedris kan een onderzoek instellen en maakt hierbij een PV op betreffende de oorzaken en omstandigheden van het ongeval. Wanneer de verzekeraar en Fedris niet akkoord gaan betreffende de tenlasteneming van het arbeidsongeval, kan Fedris de zaak voor de arbeidsrechtbank brengen.⁸² Wanneer het slachtoffer niet akkoord is met de beslissing van de arbeidsongevallenverzekeraar of van Fedris, kan deze evenzo de zaak voor de arbeidsrechtbank brengen.⁸³ Indien de verzekeraar weigert het ongeval te erkennen als arbeidsongeval, kunnen zowel het slachtoffer, als Fedris de zaak voor de arbeidsrechtbank aanhangig maken.⁸⁴

Het tweede scenario bestaat erin dat de arbeidsongevallenverzekeraar het ongeval *aanvaardt* als arbeidsongeval. Hierbij wordt een onderzoek gevoerd naar de hoegroetheid van de schade. De arbeidsrechtbank is bevoegd om kennis te nemen van betwistingen over de vergoeding van de schade uit arbeidsongevallen.⁸⁵

Voor de volledigheid kan gesteld worden dat tegen de beslissingen van de arbeidsrechtbank beroep kan worden aangetekend bij het arbeidshof.⁸⁶

38. Op de werkgever rust de plicht om een arbeidsongevallenverzekering te sluiten bij een verzekeringsonderneming.⁸⁷ De werkgever die geen dergelijke verzekering afsloot, is ambtshalve aangesloten bij Fedris.⁸⁸ Fedris treedt hierbij op als waarborgfonds.⁸⁹ Fedris speelt eveneens de rol van waarborgfonds, indien de arbeidsongevallenverzekeraar diens plichten niet nakomt.⁹⁰ Fedris kan deze kosten⁹¹ verhalen op de in gebreke zijnde werkgever of op de verzekeringsonderneming.⁹²

⁸⁰ Zolang het arbeidsongeval "in twijfel" staat, vergoedt normaliter een ziekenfonds het slachtoffer in afwachting van een beslissing van de arbeidsongevallenverzekeraar (zowel medische kosten, als uitkering wegens arbeidsongeschiktheid); Mailverkeer met Fedris, 11 oktober 2022.

⁸¹ Art. 63, § 1 Arbeidsongevallenwet.

⁸² Art. 63, § 1, derde lid Arbeidsongevallenwet; art. 579 Ger.W.

⁸³ FEDRIS, *Hoe geef ik mijn arbeidsongeval aan?*, <https://fedris.be/nl/slachtoffer/privesector/aangifte>.

⁸⁴ V. VERDEYEN, "Arbeidsongevallen" in J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS (eds.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer, 2021, 404.

⁸⁵ Art. 579 Ger.W.

⁸⁶ G. HULLEBROECK, "De procedure voor de bevoegde rechtsmacht" in X, *Kluwer's Verzekeringshandboek*, Mechelen, Kluwer, 2021, 189.

⁸⁷ Art. 49 Arbeidsongevallenwet.

⁸⁸ J. VAN LANGENDONCK, Y. JORENS, F. LOUCKX en Y. STEVENS, *Handboek socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 292.

⁸⁹ Art. 58, § 1, 3° Arbeidsongevallenwet.

⁹⁰ J. VAN LANGENDONCK, Y. JORENS, F. LOUCKX en Y. STEVENS, *Handboek socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 293.

⁹¹ B. LIETAERT, "Causaliteit bij een arbeidsongeval en de subrogatie van het Fonds voor Arbeidsongevallen in de rechten van het slachtoffer", *Soc.Kron.* 2013, afl. 5, (253) 253.

⁹² Art. 60 Arbeidsongevallenwet; C. CLESSE, "Fedris" in X, *Guide juridique de l'entreprise - Traité théorique et pratique. 2ème édition*, Luik, Kluwer, 2022, (108) 109.

Deel 3. Hindernissen tijdens de procedure

39. Onderstaand deel onderzoekt wat de te nemen hindernissen zijn voor een werknemer zonder wettig verblijf tijdens de procedure tot erkenning van een ernstig arbeidsongeval.⁹³ Dit impliceert dat er reeds toegang tot de procedure werd gevonden. De moeilijkheden in het kader van toegang tot de rechter vallen buiten het onderzoeksdomein van deze masterproef.

3.1. Bewijs van tewerkstelling

40. Het eerste heikele punt dat kan worden onderscheiden, is het gebrek aan bewijs van tewerkstelling. Zoals reeds werd weergegeven in “2.2.1. Voorwaarden”, wordt vereist dat een arbeidsongeval plaatsvindt *tijdens* en *door* het uitvoeren van een arbeidsovereenkomst. Het bewijs van een link met de arbeid wordt vereist. De volledige bewijslast rust op de werknemer.⁹⁴

Hier knelt het schoentje. Vaak wordt immers geen schriftelijke arbeidsovereenkomst opgesteld⁹⁵ door de werkgever, aangezien mensen zonder wettig verblijf geen recht hebben op arbeid⁹⁶. De werknemer in kwestie kan de tewerkstellingsrelatie echter ook zonder geschreven arbeidsovereenkomst hard maken, door aan te tonen dat er een mondelinge arbeidsovereenkomst werd gesloten. Dit is echter minder juridisch sluitend dan een schriftelijke overeenkomst.⁹⁷ De werknemer moet aantonen dat men arbeid verrichtte onder gezag van een werkgever, met loon als tegenprestatie.⁹⁸

41. Dergelijk bewijs kan geleverd worden met alle middelen van het recht.⁹⁹ Zo geeft FAIRWORK Belgium aan welke elementen kunnen gelden als bewijs. Het gaat om stukken zoals badges en nota's.¹⁰⁰ Verder stelt men dat informatie over de werkgever bijgehouden dient te worden, alsook eventueel berichtverkeer.¹⁰¹

⁹³ Zie “2.2.3. Procedure”.

⁹⁴ B. BRIJS, *Werknemers zonder papieren en hun arbeidsrechten. Een juridische handleiding*, <http://www.travailleursanspapiers.be/downloads/jurha-nl.pdf>, 29.

⁹⁵ Gesprek met FAIRWORK Belgium, 11 februari 2022.

⁹⁶ OR.C.A., *Werknemers zonder papieren: een rechtengids*, <https://www.fairworkbelgium.be/wp-content/uploads/2020/11/Rechtengids-NL.pdf>, 6.

⁹⁷ I. VAN PUYVELDE, “De amplitude van de wilsautonomie” in P. HUMBLET en A. VAN REGENMORTEL (eds.), *Markante standpunten. Opstellen opgedragen aan Prof. Dr. Marc Rigaux*, Antwerpen, Intersentia, 2015, (295) 300-301.

⁹⁸ OR.C.A., *Arbeidsongeval? Dubbele pech voor werknemers zonder wettig verblijf*, <http://www.travailleursanspapiers.be/downloads/WERKO-NL.pdf>, 35.

⁹⁹ W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal Compendium. Arbeidsrecht met fiscale notities*, Mechelen, Kluwer, 2021, 747; art. 12 Arbeidsovereenkomstenwet.

¹⁰⁰ FAIRWORK BELGIUM, *Hoe bewijs ik dat ik heb gewerkt?*, <https://www.fairworkbelgium.be/nl/faq/hoe-bewijs-ik-dat-ik-heb-gewerkt/>.

¹⁰¹ *Ibid.*

Foto's, getuigenissen van collega's¹⁰², ondertekende uurroosters en video- en geluidsopnamen kunnen eveneens in rekening worden genomen.¹⁰³ De rechter beslist echter autonoom of men het bewijs aanvaardt.¹⁰⁴

42. Verder spelen processen-verbaal van politie, die na een arbeidsongeval eventueel ter plaatse komen, een cruciale rol.¹⁰⁵ Uit dergelijke PV's kunnen elementen worden afgeleid waaruit blijkt dat het slachtoffer van het ongeval effectief een werknemer was. Wel merkt FAIRWORK Belgium op dat deze PV's niet steeds worden opgesteld, of niet altijd aan het slachtoffer worden meegedeeld.¹⁰⁶ Dit is nefast in het kader van de mogelijkheid tot het bewijzen van de band van tewerkstelling.

Ook moet men als werknemer zonder wettig verblijf rekening houden met de gevolgen van het neerleggen van een klacht tegen diens werkgever bij de politiediensten. Dit aspect wordt verder uitgewerkt in "3.2.1. Risico op uitwijzing".

43. Verder heeft het ontbreken van een schriftelijke arbeidsovereenkomst een impact op de doorlooptijd van de procedure. Er zal discussie bestaan over of al dan niet voldaan werd aan de voorwaarden, zoals besproken in "2.2.1. Voorwaarden". Dit kan een vertragend effect teweegbrengen. Daarnaast zal er om deze reden vaak een zaak aanhangig worden gemaakt voor de arbeidsrechtbank.¹⁰⁷

Samengevat is het zo dat een werknemer zonder wettig verblijf *de iure* niet tewerkgesteld mag worden.¹⁰⁸ Omwille van deze reden wordt er vaak geen schriftelijke arbeidsovereenkomst opgesteld. Dit maakt het bewijs van tewerkstelling, welke vereist wordt in het kader van arbeidsongevallen, aanzienlijk moeilijker. Naast deze bewijsmoeilijkheden, heeft het gebrek aan een schriftelijke arbeidsovereenkomst een vertragend effect op de procedure tot erkenning van een arbeidsongeval.

¹⁰² Art. 12 Arbeidsovereenkomstenwet.

¹⁰³ OR.C.A., *Arbeidsongeval? Dubbele pech voor werknemers zonder wettig verblijf*, <http://www.travailleurstanspapiers.be/downloads/WERKO-NL.pdf>, 35.

¹⁰⁴ *Ibid.*

¹⁰⁵ *Ibid.*

¹⁰⁶ *Ibid.*

¹⁰⁷ Gesprek met FAIRWORK Belgium, 11 februari 2022.

¹⁰⁸ AGII, *Tewerkstelling*, <https://www.agii.be/thema/vreemdelingenrecht-internationaal-privaatrecht/mensen-zonder-wettig-verblijf/rechten-van-mensen-zonder-wettig-verblijf/tewerkstelling#:~:text=Iemand%20zonder%20wettig%20verblijf%20kan,zijn%20opleiding%20stage%20moet%20lopen>.

3.2. Verblijfsstatus *versus* Socialezekerheidsrechten

3.2.1. Risico op uitwijzing

44. De werknemers in kwestie, bezitten geen wettig verblijf. Een verwijderingsmaatregel¹⁰⁹ hangt hen met andere woorden steeds boven het hoofd. Dit vormt een hindernis in het kader van het zoeken en vinden van toegang tot de rechter, maar eveneens heeft deze verblijfsstatus een mogelijke invloed op de *bewijsvoering* betreffende het arbeidsongeval. Deze masterproef focust enkel op dit laatste aspect.

45. Vooreerst is het noodzakelijk om scherp te stellen *wanneer* Dienst Vreemdelingenzaken op de hoogte wordt gesteld van de aanwezigheid van een werknemer zonder wettig verblijf op het Belgisch grondgebied. DVZ is immers de instantie die administratieve beslissingen neemt betreffende het verblijf van deze personen.¹¹⁰

Indien politiediensten ter plaatse komen na een ernstig arbeidsongeval en men een werknemer zonder wettig verblijf aantreft, is het de plicht van de politiedienst om DVZ in te lichten.¹¹¹ Ook de Sociale inspectie en de Federale inspectie voor Toezicht op de Sociale Wetten (hierna: sociale inspectiediensten)¹¹² zijn verplicht om de politie in te lichten, wanneer men tijdens een inspectie een werknemer zonder wettig verblijf aantreft.¹¹³ Hierop contacteert de politie op haar beurt DVZ.

Wanneer een werknemer zonder wettig verblijf echter zelf een klacht indient bij de sociale inspectiediensten, is deze anoniem.¹¹⁴ Dit houdt in dat de werknemer niet het risico loopt dat de inspectiedienst diens informatie doorgeeft aan DVZ. Wanneer bij het navolgende onderzoek van de sociale inspectiedienst een werknemer zonder wettig verblijf wordt aangetroffen op de werkplaats, wordt deze informatie echter wel doorgespeeld naar de politiediensten. Deze contacteren op hun beurt DVZ.¹¹⁵

¹⁰⁹ S. BOUCKAERT, "Verwijderingsmaatregelen" in X, *Administratieve wegwijzer voor vreemdelingen, vluchtelingen en migranten*, Mechelen, Kluwer, 2022, (4.1./1) 4.1./18-4.1./22.

¹¹⁰ DIENST VREEMDELINGENZAKEN, *Bevel om het grondgebied te verlaten*, <https://dofi.ibz.be/nl/themes/sejour-irregulier/liens-sejour-irregulier/bevel-om-het-grondgebied-te-verlaten>.

¹¹¹ Art. 21 wet op het politieambt.

¹¹² De Sociale inspectie is o.a. bevoegd voor het vaststellen van de verantwoordelijke werkgever bij een arbeidsongeval, sociale zekerheidsbijdragen; de Federale inspectie voor Toezicht op de Sociale Wetten controleert de naleving van regelgeving betreffende arbeidsomstandigheden.

¹¹³ B. BRIJS, *Werknemers zonder papieren en hun arbeidsrechten. Een juridische handleiding*, <http://www.travailleursanspapiers.be/downloads/jurha-nl.pdf>, 21.

¹¹⁴ Art. 59 Sociaal Strafwetboek; art. 12 wet betreffende de arbeidsinspectie.

¹¹⁵ B. BRIJS, *Werknemers zonder papieren en hun arbeidsrechten. Een juridische handleiding*, <http://www.travailleursanspapiers.be/downloads/jurha-nl.pdf>, 21.

Verder is het zo dat de arbeidsrechter, dus wanneer de zaak effectief hangende is voor de rechtbank, in praktijk geen informatie doorspeelt aan DVZ.¹¹⁶ Zo stelt FAIRWORK Belgium dat in de zaken waar ze reeds optraden, nog nooit een persoon werd uitgewezen ten gevolge van een rechtszaak betreffende diens arbeidsrechten.¹¹⁷ Men kan echter kritisch opmerken dat werknemers zonder wettig verblijf dit vermoedelijk zelf niet weten, wat een impact kan hebben op het zoeken naar juridische hulp of de inhoud van verklaringen of aangiften.¹¹⁸

46. Wanneer DVZ, ongeacht de manier waarop, op de hoogte wordt gesteld van de tewerkstelling van een werknemer zonder wettig verblijf, moet deze een bevel tot het verlaten van het grondgebied¹¹⁹ afleveren. Op basis van de Terugkeerrichtlijn¹²⁰ wordt het afleveren van het bevel immers verplicht gesteld, wanneer men niet over de vereiste documenten beschikt. De richtlijn¹²¹ schrijft echter ook voor dat lidstaten in schrijnende gevallen, om humanitaire of om andere redenen kunnen beslissen om een vorm van verblijfsvergunning af te leveren. In dergelijke gevallen zal DVZ dus geen BVG moeten uitvaardigen.

Indien een BVG wordt afgeleverd, heeft de werknemer zonder wettig verblijf een bepaalde periode om (al dan niet begeleid) vrijwillig het grondgebied te verlaten. Normaliter bedraagt deze termijn dertig dagen.¹²² Wanneer men niet gemachtigd is tot een verblijf van meer dan drie maanden, wordt de termijn herleid naar zeven tot dertig dagen.¹²³ Indien men niet vrijwillig terugkeert, kan men worden gerepatrieerd.¹²⁴

47. Het feit dat DVZ een BVG kan afleveren wanneer men op de hoogte is van de aanwezigheid van een persoon zonder wettig verblijf op het Belgisch grondgebied, heeft implicaties op het niveau van bewijsvoering van het ernstige arbeidsongeval.

In “2.2.1. Voorwaarden” werd reeds toegelicht aan welke voorwaarden moet worden voldaan, alvorens men recht heeft op tegemoetkomingen in het kader van een arbeidsongeval. Wanneer de werknemer in kwestie echter niet langer in België verblijft, wordt het bewijzen van deze voorwaarden verder bemoeilijkt.¹²⁵ Zo is het denkbaar dat de persoon in kwestie moeilijker te contacteren is wanneer men naar het herkomstland terugkeerde. Men heeft mogelijks geen of moeilijkere toegang tot communicatiemiddelen, zoals telefoon of internet.¹²⁶

¹¹⁶ Mailverkeer met FAIRWORK Belgium, 4 november 2022.

¹¹⁷ *Ibid.*

¹¹⁸ Zie “3.2.2. Impact van verblijfsstatus op verklaringen en aangiften”.

¹¹⁹ Art. 7, 1° Vw.

¹²⁰ Richtlijn 2008/115/EG van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2008 over gemeenschappelijke normen en procedures in de lidstaten voor de terugkeer van onderdanen van derde landen die illegaal op hun grondgebied verblijven, OJL 348, 24 december 2008, 98-107.

¹²¹ Art. 6, § 4 Terugkeerrichtlijn.

¹²² Art. 74/14, eerste lid Vw.

¹²³ Art. 74/14, tweede lid Vw. *juncto* art. 6 Vw.

¹²⁴ Art. 74/15 Vw.

¹²⁵ Gesprek met FAIRWORK Belgium, 11 februari 2022.

¹²⁶ FAIRWORK Belgium tijdens de Bijzondere Commissie Mensenhandel, 14 november 2022.

Verder is het eveneens mogelijk dat de bewijsstukken van, bijvoorbeeld, een arbeidsrelatie niet werden meegenomen naar diens herkomstland en bijgevolg niet onderzocht kunnen worden in het kader van het onderzoek naar het arbeidsongeval.

Ook wijst FAIRWORK Belgium op het feit dat een slachtoffer van een ernstig arbeidsongeval een medische expertise dient te ondergaan om het percentage van arbeidsongeschiktheid te bepalen.¹²⁷ Indien het slachtoffer van het arbeidsongeval het afgeleverde BVG opvolgt en zich niet langer in België bevindt, wordt het uitvoeren van deze expertise aanzienlijk moeilijker. De persoon in kwestie moet naar België terugkeren voor de medische expertise. Indien hiervoor een visum vereist wordt, zal men, onder andere, moeten aantonen dat men over voldoende bestaansmiddelen beschikt.¹²⁸ Indien men dit niet kan bewijzen, kan men niet terugkeren naar België. Ook indien een inreisverbod¹²⁹ aan het BVG werd gekoppeld, zal de persoon in kwestie niet kunnen terugkeren naar België.

Concluderend kan worden gesteld dat het afleveren van een BVG op verschillende manieren de bewijslevering bemoeilijkt. Door het vigerende verblijfsrecht, komen de socialezekerheidsrechten in het gedrang.

3.2.2. Impact van verblijfsstatus op verklaringen en aangiften

48. Ook wanneer de werknemer zonder wettig verblijf de stap zette om de arbeidsongevallenverzekeraar of Fedris te contacteren of een klacht in te dienen, speelt diens verblijfsstatus een rol. FAIRWORK Belgium geeft aan dat wanneer deze werknemers bevestigd worden over de omstandigheden van het ongeval en de werksituatie, er vaak wantrouwen heerst ten opzichte van de bevestigende instanties.¹³⁰ Zo speelt bijvoorbeeld de angst om een BVG te verkrijgen een rol.¹³¹ Deze vrees en wantrouwen, eventueel in combinatie met gebrekkige of foutieve kennis¹³² van het (arbeids-)recht, leiden meer dan eens tot onvolledige of foutieve verklaringen en/of aangiften. Hierdoor verloopt het onderzoek naar het ongeval moeilijker. Zowel het doen van vaststellingen, als het nagaan van de oorzaak van het ongeval worden bemoeilijkt.¹³³

49. Naast het wantrouwen voor de overheid, speelt angst voor diens eigen gemeenschap een rol. Het feit dat de werknemers in kwestie geen wettig verblijf hebben, brengt hen in een kwetsbare positie. Hoewel werken zonder verblijfsrecht verboden is, is dit werk van levensbelang.

¹²⁷ Gesprek met FAIRWORK Belgium, 8 februari 2023.

¹²⁸ Art. 14 Visumcode.

¹²⁹ Art. 1, 8°, art. 3, 9° en art. 44nonies Vw.

¹³⁰ OR.C.A., *Arbeidsongeval? Dubbele pech voor werknemers zonder wettig verblijf*, <http://www.travailleurrssanspapiers.be/downloads/WERKO-NL.pdf>, 32.

¹³¹ Zie "3.2.1. Risico op uitwijzing".

¹³² Sommige lokale afdelingen van vakbonden en FAIRWORK Belgium zetten zich in om deze onduidelijkheid te verhelpen en/of vragen te beantwoorden; PICUM, *Practical information for migrants in Brussels*, <https://picum.org/wp-content/uploads/2021/02/Practical-information-for-migrants-in-Brussels.pdf>, 9.

¹³³ OR.C.A., *Arbeidsongeval? Dubbele pech voor werknemers zonder wettig verblijf*, <http://www.travailleurrssanspapiers.be/downloads/WERKO-NL.pdf>, 35.

Geen werk betekent immers evenveel als geen geld hebben om eten te kopen of huur te betalen.¹³⁴ De sociale bijstand wordt immers tot het minimum beperkt, wanneer het gaat om mensen zonder wettig verblijf.¹³⁵

50. Hoewel een ernstig arbeidsongeval impliceert dat er een tijd niet gewerkt kan worden, is het voor de werknemer belangrijk dat na de periode van arbeidsongeschiktheid men opnieuw (al dan niet clandestien) aan het werk kan (indien het gaat om algehele *tijdelijke* arbeidsongeschiktheid). Om deze reden wil de werknemer, die slachtoffer werd van een arbeidsongeval, bij verklaringen betreffende het ongeval niemand voor het hoofd stoten. Vaak rekent de werknemer immers op diens eigen gemeenschap wanneer het gaat om tewerkstelling¹³⁶, aangezien een persoon zonder wettig verblijf *de iure* geen toegang heeft tot de arbeidsmarkt¹³⁷. Wanneer men de werkgever “in een slecht daglicht plaatst”, heerst de angst dat men nergens meer werk zal vinden na de periode van arbeidsongeschiktheid. Iedereen kent immers iedereen.¹³⁸

Verder kan er ook sprake zijn van een ongelijke machtsverhouding tussen de werkgever en de werknemer, door bijvoorbeeld het inhouden van het paspoort¹³⁹ van de werknemer door de werkgever, wat de vrijheid van de werknemer aanzienlijk beperkt.¹⁴⁰ Met al deze aspecten houdt de werknemer rekening bij het afleggen van verklaringen en aangiften.

51. De preciaire situatie waarin een werknemer zonder wettig verblijf zich bevindt, heeft een impact op de procedure. Naast het feit dat personen lang wachten of twijfelen om stappen te ondernemen tot het bekomen van een vergoeding voor het ongeval, blijkt dit een effect te hebben op de *inhoud* van verklaringen en aangiften in het kader van de procedure.

¹³⁴ OR.C.A., *Eerste hulp bij schendingen van de arbeidsrechten van clandestiene werknemers*, <https://www.fairworkbelgium.be/wp-content/uploads/2020/11/EHBSA-folder-NL-DEF.pdf>, 12.

¹³⁵ Men heeft recht op onderwijs tot 18 jaar, dringende medische hulp en materiële opvang voor gezinnen.

¹³⁶ OR.C.A., *Eerste hulp bij schendingen van de arbeidsrechten van clandestiene werknemers*, <https://www.fairworkbelgium.be/wp-content/uploads/2020/11/EHBSA-folder-NL-DEF.pdf>, 12.

¹³⁷ OR.C.A., *Werknemers zonder papieren: een rechtengids*, <https://www.fairworkbelgium.be/wp-content/uploads/2020/11/Rechtengids-NL.pdf>, 6.

¹³⁸ OR.C.A., *Eerste hulp bij schendingen van de arbeidsrechten van clandestiene werknemers*, <https://www.fairworkbelgium.be/wp-content/uploads/2020/11/EHBSA-folder-NL-DEF.pdf>, 12.

¹³⁹ PICUM, *Gids met betrekking tot de rechten van ongedocumenteerde werknemers* op het werk onder internationaal en Europees recht*, <https://picum.org/wp-content/uploads/2022/04/Guide-to-undocumented-workers-rights-NL.pdf>, 60.

¹⁴⁰ A. WEATHERBURN, E.H. KRUIHOF en C. VANROELEN, *Labour migration in Flanders and the use of the single permit to address labour market shortages*, <https://interfacedemography.be/wp-content/uploads/2022/04/Working-Paper-Labour-Migration-Single-Permit-Final-DICT-5CG10403GC.pdf>, 32.

3.3. Bijstand

52. Ook wanneer het gaat om bijstand door advocaten of tolken ervaren werknemers zonder wettig verblijf moeilijkheden tijdens de procedure.

53. Zo kaart FAIRWORK Belgium aan dat bijstand door een advocaat tijdens de procedure tot erkenning van het arbeidsongeval niet vanzelfsprekend is. Tijdens een gerechtelijke procedure is bijstand van een advocaat echter sterk aangewezen. Vaak hebben werknemers zonder wettig verblijf onvoldoende middelen om een advocaat naar keuze aan te wijzen.¹⁴¹

Onder bepaalde voorwaarden kan een persoon aanspraak maken op een pro-Deoadvocaat.¹⁴² Alvorens men hier recht op heeft, moet men een bewijs van onvoldoende inkomsten en een bewijs van gezinssamenstelling voorleggen.¹⁴³ Volgens FAIRWORK Belgium lukt het voorleggen van deze bewijzen vaak niet voor een werknemer zonder verblijf.¹⁴⁴ Wanneer dit wel lukt, is de toegewezen advocaat niet steeds gespecialiseerd in het arbeidsongevallenrecht en het verblijfsrecht.¹⁴⁵

54. Een andere hindernis die beknopt aangekaart kan worden, betreft de taalbarrière. Fedris voorziet immers niet automatisch in de aanwezigheid van tolken.¹⁴⁶ De werknemer in kwestie moet zelf een tolk regelen, indien deze zich niet zelf kan uitdrukken in één van de landstalen. Vaak wordt hiervoor beroep gedaan op iemand uit diens kennissenkring.¹⁴⁷ Ook dit kan leiden tot onvolledige of zelfs foutieve verklaringen. Denk maar aan de situatie waar de werkgever, of een collega-werknemer, optreedt als tolk.

3.4. Lange doorlooptijd

55. Een andere struikelblok tijdens de procedure is de lange doorlooptijd. Zowel de procedure bij de verzekeraar en/of Fedris, als een eventueel gerechtelijk vervolg kunnen lange tijd aanslepen. Dit is het resultaat van de eerder aangehaalde knelpunten.

¹⁴¹ OR.C.A., *Arbeidsongeval? Dubbele pech voor werknemers zonder wettig verblijf*, <http://www.travailleurrssanspapiers.be/downloads/WERKO-NL.pdf>, 41.

¹⁴² Art. 508/13/1-508/13/2 Ger.W.

¹⁴³ Art. 1 KB 18 december 2003 tot vaststelling van de voorwaarden van de volledige of gedeeltelijke kosteloosheid van de juridische tweedelijnsbijstand en de rechtsbijstand, *BS* 24 december 2003, 60.559.

¹⁴⁴ OR.C.A., *Arbeidsongeval? Dubbele pech voor werknemers zonder wettig verblijf*, <http://www.travailleurrssanspapiers.be/downloads/WERKO-NL.pdf>, 41.

¹⁴⁵ *Ibid.*

¹⁴⁶ Aangiften kunnen enkel in de landstalen worden gedaan; zie FEDRIS, 2. *How do you declare the accident?*, <https://www.fedris.be/en/node/597>.

¹⁴⁷ OR.C.A., *Arbeidsongeval? Dubbele pech voor werknemers zonder wettig verblijf*, <http://www.travailleurrssanspapiers.be/downloads/WERKO-NL.pdf>, 40.

56. Vooreerst kan gewezen worden op de procedure bij de arbeidsongevallenverzekeraar. Zoals reeds in “2.2.3. Procedure” weergegeven, heeft de arbeidsongevallenverzekeraar dertig dagen de tijd om het ongeval al dan niet te erkennen als arbeidsongeval.¹⁴⁸ Indien er twijfel bestaat en verder onderzoek vereist is, wordt geen termijn voorzien waarbinnen dit onderzoek moet worden gevoerd.¹⁴⁹ Dit kan zorgen voor een vertragend effect.

Ook merkt FAIRWORK Belgium op dat arbeidsongevallenverzekeraars vaak weigeren het ongeval te erkennen als arbeidsongeval, omdat er geen schriftelijke arbeidsovereenkomst voorhanden is. Zoals reeds eerder gesteld, is een *schriftelijke* arbeidsovereenkomst geen vereiste om een arbeidsrelatie te bewijzen. De arbeidsongevallenverzekeraar is hier vaak zelf van op de hoogte, maar kan dit argument aanwenden om tijd te winnen.¹⁵⁰ Omwille van dit twistpunt, worden dossiers van werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval meestal afgehandeld voor de rechtbank, en niet rechtstreeks via de arbeidsongevallenverzekeraar en/of Fedris.¹⁵¹

57. Ook deze juridische procedures kunnen, omwille van voorgaande redenen, lang aanslepen. Hierbij is het zo dat de arbeidsongevallenverzekeraar of Fedris pas een vergoeding toekent wanneer de juridische procedure beëindigd is. De doorlooptijd kan ertoe leiden dat de werknemer in kwestie moedeloos wordt en diens dossier niet verder opvolgt.¹⁵² Ook leidt de lange procedure tot het risico dat de advocaat van de werknemer zonder wettig verblijf, het dossier niet blijft opvolgen. Dit is wederom nefast voor de continuïteit van de procedure en het vertrouwen van de werknemer.¹⁵³

58. Hierbij komt dat werknemers zonder wettig verblijf niet kunnen terugvallen op de tussenkomst van een ziekenfonds, zolang geen beslissing werd genomen betreffende vergoedingen. Dit is bij werknemers *met* wettig verblijf wel het geval, waardoor de negatieve effecten van de lange doorlooptijd van de procedure opgevangen worden. Werknemers zonder wettig verblijf hebben dit opvangnet niet. Deze werknemers kunnen zich echter wel richten tot een OCMW voor “dringende medische hulp”.¹⁵⁴ Dit begrip is vrij ruim.¹⁵⁵ Zowel ambulante zorg als zorg in een verplegingsinstelling, alsook curatieve en preventieve zorg vallen onder dringende medische hulp.¹⁵⁶ Andere kosten worden echter niet vergoed.

¹⁴⁸ Art. 63 Arbeidsongevallenwet.

¹⁴⁹ OR.C.A., *Arbeidsongeval? Dubbele pech voor werknemers zonder wettig verblijf*, <http://www.travailleurstanspapiers.be/downloads/WERKO-NL.pdf>, 39.

¹⁵⁰ *Ibid.*

¹⁵¹ Gesprek FAIRWORK Belgium, 11 februari 2022.

¹⁵² OR.C.A., *Arbeidsongeval? Dubbele pech voor werknemers zonder wettig verblijf*, <http://www.travailleurstanspapiers.be/downloads/WERKO-NL.pdf>, 43.

¹⁵³ *Ibid.*

¹⁵⁴ Art. 57, § 2, 1° OCMW-wet.

¹⁵⁵ D. TORFS, “De vreemdeling en het recht op maatschappelijke dienstverlening”, *Soc.Kron.* 2015, afl. 2, (49) 55.

¹⁵⁶ Art. 1 KB 12 december 1998 betreffende de dringende medische hulp die door de openbare centra voor maatschappelijk welzijn wordt verstrekt aan vreemdelingen die onwettig in het Rijk verblijven, *BS* 31 december 1998, 32.518.

3.5. Tussenconclusie

59. Het niet hebben van een verblijfsrecht draagt bij aan de ondervonden moeilijkheden in de procedure tot erkenning van een ernstig arbeidsongeval. Zo sluit men slechts zelden een ondubbelzinnige schriftelijke arbeidsovereenkomst of schemert de angst voor een BVG door wanneer men getuigt over het ongeval. Ook verwijderingsmaatregelen bemoeilijken de bewijsvoering van het ernstig arbeidsongeval.

60. Zoals reeds werd weergegeven, duren procedures na een ernstig arbeidsongeval een lange tijd. Hierbij kan benadrukt worden dat de werknemer in kwestie niet automatisch een verblijfsrecht verkrijgt en zich in dit opzicht voor een lange periode in een bijzonder preciaire situatie bevindt. Men komt in een situatie terecht waarin *overleven*, en niet *leven*, primordiaal is. De werknemer zonder wettig verblijf is immers niet langer in staat diens job uit te oefenen en heeft geen recht op de tussenkomst van een ziekenfonds. Behalve het recht op dringende medische hulp van het OCMW en de eventuele steun van diens eigen gemeenschap, zijn er geen vangnetten voor de werknemer in kwestie.

Deel 4. Waarom al dan niet een verblijfsrecht tijdens de procedure?

61. Onderstaand deel onderzoekt waarom al dan niet gepleit kan worden voor het verlenen van een verblijfsrecht tijdens de procedure tot erkenning van een ernstig arbeidsongeval. Zowel argumenten *pro* als *contra* worden onder de loep genomen. Hierbij moet benadrukt worden dat de lijst argumenten niet exhaustief is. Er werd voor geopteerd de meest voor de hand liggende pistes te bewandelen.

4.1. Argumenten *pro*

4.1.1. Recht op menselijke waardigheid

62. Vooreerst moet aandacht geschonken worden aan het mensenrechtelijk kader met betrekking tot het recht op menselijke waardigheid.¹⁵⁷ Hierbij kan verwezen worden naar het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie¹⁵⁸. Artikel 1 van dit Handvest stelt dat de menselijke waardigheid onschendbaar is. Hierbij wordt het toepassingsgebied *ratione personae* niet beperkt tot Unieburgers, maar breidt het zich uit tot alle mensen.¹⁵⁹ Dit recht op menselijke waardigheid kan gezien worden als basis voor alle grondrechten.¹⁶⁰

¹⁵⁷ FRA, *EU Charter of Fundamental Rights*, <https://fra.europa.eu/en/eu-charter/article/1-human-dignity#international-law>.

¹⁵⁸ Art. 1 Handvest van de grondrechten van de Europese Unie.

¹⁵⁹ P. VAN ELSUWEGE, P. DEVISSCHER en A. VAN BOSSUYT, "Het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie: implicaties voor de nationale rechtsorde", *TPR* 2010, afl. 2, 534.

¹⁶⁰ *Ibid.*, 550.

Hiermee moet met andere woorden steeds, ook in het kader van arbeidsongevallen, rekening gehouden worden bij de tenuitvoerlegging van het Unierecht¹⁶¹. Eveneens wordt het recht op menselijke waardigheid ingeschreven in de Belgische Grondwet¹⁶² en in de preambules van zowel het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten¹⁶³, als van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens¹⁶⁴. Ook The Global Compact on Migration¹⁶⁵ voorziet in het recht op menselijke waardigheid in het kader van arbeidsrelaties.¹⁶⁶

63. Het EVRM voorziet niet expliciet in het recht op menselijke waardigheid. Het EHRM stelt echter dat het EVRM gezien moet worden als een *levend instrument*, waar voor de interpretatie moet worden rekening gehouden met de hedendaagse omstandigheden. Hierdoor beschermt artikel 3 EVRM impliciet de menselijke waardigheid, en niet enkel de fysieke en psychische integriteit.¹⁶⁷

64. Hoewel men er vast van overtuigd lijkt dat het recht op menselijke waardigheid een hoeksteen vormt in onze huidige samenleving, bestaat er geen éénduidige definitie voor het begrip. Menselijke waardigheid lijkt voor ieder herkenbaar, maar slechts moeilijk definieerbaar. Het begrip werd niet strikt afgelijnd.¹⁶⁸ Zeer beknopt samengevat is het een recht dat kan worden gezien als “recht op respect”.¹⁶⁹

65. Het recht op menselijke waardigheid is inherent aan het “mens-zijn”. Dit impliceert dat ook werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval titularis zijn van dit recht. Het kan dan ook aangewend worden in de discussie betreffende het al dan niet verlenen van een verblijfsrecht tijdens de procedure.

¹⁶¹ Art. 51 Handvest van de grondrechten van de Europese Unie.

¹⁶² Art. 23 Gw.

¹⁶³ Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten van 19 december 1966, *BS* 6 juli 1983, 8.815.

¹⁶⁴ Universele Verklaring van de Rechten van de Mens van 10 december 1948, *BS* 31 maart 1949, 2.488; E. BREMS, “Mensenrechten: juridisering en universele consensus”, *MO* 2000, <https://www.mo.be/artikel/mensenrechten-juridisering-en-universele-consensus>; AMNESTY INTERNATIONAL, *Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM)*, <https://www.amnesty.nl/encyclopedie/universele-verklaring-van-de-rechten-van-de-mens-uvrm>.

¹⁶⁵ Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration: resolution / adopted by the General Assembly (19 December 2018), *UN Doc. A/RES/73/195* (2019).

¹⁶⁶ Objective 6 Global Compact on Migration.

¹⁶⁷ M. MAES, “Artikel 3 EVRM als bescherming tegen socio-economische en humanitaire omstandigheden in het land van herkomst of terugkeer: de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens”, *T. Vreemd.* 2013, afl. 1, 36.

¹⁶⁸ AMNESTY INTERNATIONAL, *Menselijke waardigheid, respect en mensenrechten*, file:///C:/Users/katin/Zotero/storage/4LR4D8TS/menselijke-waardigheid-en-mensenrechten.html.

¹⁶⁹ *Ibid.*

66. Hierbij is het relevant om de situatie van een werknemer zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval te schetsen. De werknemer in kwestie kan diens job (minstens één maand) niet verder uitoefenen. Men verdient bijgevolg geen loon.¹⁷⁰ De enige tussenkomst waarop men recht heeft is deze voor dringende medische hulp vanwege het OCMW.¹⁷¹ Het voorzien in onderdak, eten en basisvoorzieningen is niet evident in deze situatie. Ook brengt het veel stress met zich mee, wat een verdere negatieve impact kan hebben op de gezondheid van de werknemer in kwestie.¹⁷² Men kan spreken van *overleven*, waardoor de vraag zich stelt in hoeverre dit strookt met de menselijke waardigheid.¹⁷³

Indien een verblijfsrecht zou worden verleend voor de doorlooptijd van de procedure tot erkenning van een ernstig arbeidsongeval, heeft dit een positieve impact op de preciaire situatie van het slachtoffer. Zo zou men eventueel toegang kunnen krijgen tot een ziekenfonds¹⁷⁴, welke kan tussenkomen in afwachting van een beslissing omtrent diens arbeidsongeval. Of kan men, onder bepaalde omstandigheden, aanspraak maken op maatschappelijke dienstverlening.¹⁷⁵ Op deze manier wordt het voorzien in eten en basisvoorzieningen minder problematisch. Ook in het kader van huisvesting is het verwerven van een verblijfsdocument relevant. Het is immers zo dat een persoon zonder wettig verblijf een huurcontract *kan* afsluiten of een onroerend goed *kan* aankopen.¹⁷⁶ Het ontbreken van een verblijfsdocument maakt dit in de praktijk echter haast onmogelijk. Zo heeft een persoon zonder wettig verblijf geen recht op een basisbankdienst¹⁷⁷ en is het afsluiten van een “gewone” bankrekening onderworpen aan de contractsvrijheid van banken, waardoor men kan weigeren dergelijke rekening te openen.

Bovenstaande problematieken gelden echter ook voor personen zonder wettig verblijf die *niet* het slachtoffer werden van een ernstig arbeidsongeval. Of de situatie van deze personen in overeenstemming is met het recht op menselijke waardigheid, valt buiten het bestek van dit werkstuk.

67. Zoals reeds gesteld, werd het begrip “menselijke waardigheid” niet strikt omljnd. Het blijft dan ook onzeker of/in welke mate dit argument aanvaard zou worden in een pleidooi *pro* het toekennen van een verblijfsrecht tijdens de procedure.

¹⁷⁰ FAIRWORK BELGIUM, *MEER FAIRWORK IN BELGIUM Werkboek voor werknemersbescherming van arbeidsmigranten met of zonder verblijfsrecht*, <https://www.fairworkbelgium.be/wp-content/uploads/2021/10/20211009-Werkboek-meer-FAIRWORK-in-Belgium.pdf>, 28.

¹⁷¹ Art. 57, § 2 OCMW-wet.

¹⁷² Gesprek met FAIRWORK Belgium, 1 april 2022.

¹⁷³ FAIRWORK Belgium tijdens de Bijzondere Commissie Mensenhandel, 14 november 2022.

¹⁷⁴ Zie “4.1.3. Recht op sociale zekerheid”.

¹⁷⁵ Zie “5.1.2. Theoretische oplossing voor werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval?”.

¹⁷⁶ E. WILLEMS, “Huisvesting. Recht op huisvesting: ook voor vreemdelingen?” in R. DERINE, H. COUSY, J.J. COUTURIER, W. DELVA, J. HERBOTS en R. VEKEMAN (eds.), *Het onroerend goed in de praktijk*, Mechelen, Kluwer, 2023, (XVI.K - 1) XVI.K - 10-XVI.K - 11.

¹⁷⁷ Art. 57, § 2 WER.

4.1.2. Recht op behoorlijke levensstandaard

68. Nauw verbonden met het recht op menselijke waardigheid, is het recht op een behoorlijke levensstandaard¹⁷⁸. Dit recht is een verzameling van verschillende deelrechten.¹⁷⁹ Zo schrijft het ECOSOC-verdrag voor dat het onder meer gaat om het recht op voeding, kledij, huisvesting en op steeds betere levensomstandigheden.¹⁸⁰ Het verdrag schrijft voor dat *iedereen* titularis is van dit recht, dus ook werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval.

69. Het recht op een behoorlijke levensstandaard houdt onder meer in dat iedereen recht heeft op toegang tot toereikende voeding en om vrijwaart te zijn van honger.¹⁸¹ Dit gaat zowel om fysieke, als om economische toegang tot voeding.¹⁸² Verder stelt General Comment no. 12 dat sociaal kwetsbare groepen extra aandacht behoeven ter verzekering van dit recht.¹⁸³ Het fundamentele recht op voeding geldt ook voor de werknemers in kwestie. Indien men echter geen inkomen verwerft en behalve dringende medische hulp geen andere tegemoetkomingen verkrijgt, wordt het voorzien in voedsel uitermate moeilijk. Het verlenen van een verblijfsrecht tijdens de procedure zou hier een antwoord op kunnen bieden. Zo zal men, onder een aantal voorwaarden, beroep kunnen doen op maatschappelijke dienstverlening¹⁸⁴. Door de financiële steun die men hierdoor kan verwerven, kan het recht op voeding makkelijker vervuld worden.

70. Ook het recht op huisvesting zit omsloten in het recht op een behoorlijke levensstandaard. General Comment no. 4 benadrukt dat dit recht van toepassing is op *iedereen*.¹⁸⁵ Ook hier wordt benadrukt dat de huisvesting financieel toegankelijk moet zijn, en andere basisvoorzieningen niet mag ondergraven.¹⁸⁶ Echter wordt gesteld dat huisvesting enkel toegankelijk moet zijn voor mensen die er *recht* op hebben.¹⁸⁷

¹⁷⁸ Art. 25 UVRM; art. 11 ECOSOC-verdrag.

¹⁷⁹ W. VANDENHOLE, *Economische, sociale en culturele rechten*, Mechelen, Kluwer, 2021, 119-122.

¹⁸⁰ Art. 11 ECOSOC-verdrag.

¹⁸¹ *Ibid.*

¹⁸² ICELANDIC HUMAN RIGHTS CENTRE, *The right to an adequate standard of living*, <https://www.humanrights.is/en/human-rights-education-project/human-rights-concepts-ideas-and-fora/substantive-human-rights/the-right-to-an-adequate-standard-of-living>.

¹⁸³ General Comment no. 12, The Right to Adequate Food (Art. 11) (12 May 1999), *UN Doc. E/C.12/1999/5* (1999).

¹⁸⁴ Zie "5.1.2. Theoretische oplossing voor werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval?"

¹⁸⁵ General Comment no. 4, The Right to Adequate Housing (Art. 11 (1) of the Covenant) (13 December 1991), *Un Doc. E/1992/23* (1991).

¹⁸⁶ W. VANDENHOLE, *Economische, sociale en culturele rechten*, Mechelen, Kluwer, 2021, 133.

¹⁸⁷ General Comment no. 4, The Right to Adequate Housing (Art. 11 (1) of the Covenant) (13 December 1991), *Un Doc. E/1992/23* (1991).

71. Los van de specifieke deelrechten, staat het vast dat werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval titularis zijn van het recht op een behoorlijke levensstandaard. Er kan beargumenteerd worden dat de situatie waarin de werknemers zich bevinden na een ernstig arbeidsongeval niet beantwoordt aan deze standaard. Het doel van dit recht is het voorzien in een minimum van rechten voor *iedereen*. Het basisidee is dat “...*everyone shall be able, without shame and without unreasonable obstacles, to be a full participant in ordinary, everyday interaction with other people. Thus, people should be able to enjoy their basic needs in conditions of dignity.*”¹⁸⁸ Deze doelstelling wordt niet bereikt, indien mensen na een ernstig ongeval geen enkele vorm van inkomsten verwerven en de sociale bijstand tot het uitermate minimum wordt beperkt. Zoals FAIRWORK Belgium het stelt, smaakt deze schrijnende situatie nog wranger indien in het achterhoofd wordt gehouden dat de werknemers in kwestie “... *aan onze gebouwen en aan onze samenleving*”¹⁸⁹ werkten. Zoals in “4.1.1. Recht op menselijke waardigheid” werd aangehaald, kan het verlenen van een verblijfsrecht tijdens de procedure een antwoord bieden op deze schrijnende situatie.

4.1.3. Recht op sociale zekerheid

72. Het recht op sociale zekerheid, waar arbeidsongevallen onder vallen, wordt zowel op internationaal, Europees, als nationaal niveau gewaarborgd als mensenrecht. Ook werknemers zonder wettig verblijf kunnen zich, wat theoretisch een evidentie lijkt, beroepen op dit mensenrecht.

73. Op internationaal niveau kan aandacht besteed worden aan mondiale verdragen, zoals Verdrag nummer 102 houdende minimumstandaarden inzake sociale zekerheid van de Internationale Arbeidsorganisatie. Dit verdrag voorziet in de plicht om vergoedingen wegens arbeidsongevallen en beroepsziekten te voorzien.¹⁹⁰ Ook het ECOSOC-verdrag¹⁹¹ voorziet in het recht van eenieder op sociale zekerheid.¹⁹² General Comment no. 19 geeft meer toelichting bij het personeel toepassingsgebied. Hierbij wordt nadruk gelegd op het verbod op discriminatie en het recht op sociale zekerheid van “*migrant workers*”.

74. Op Europees niveau speelt het Herziene Europees Sociaal Handvest, welke werd goedgekeurd binnen de Raad van Europa, een rol. Ook hier wordt gesteld dat een werknemer recht heeft op sociale zekerheid¹⁹³.

¹⁸⁸ ICELANDIC HUMAN RIGHTS CENTRE, *The right to an adequate standard of living*, <https://www.humanrights.is/en/human-rights-education-project/human-rights-concepts-ideas-and-fora/substantive-human-rights/the-right-to-an-adequate-standard-of-living>.

¹⁸⁹ Gesprek met FAIRWORK Belgium, 8 februari 2023.

¹⁹⁰ Deel VI IAO-verdrag nr. 102.

¹⁹¹ Art. 9 ECOSOC-verdrag.

¹⁹² J. VAN LANGENDONCK., Y. JORENS, F. LOUCKX en Y. STEVENS, *Handboek socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 60-63.

¹⁹³ Deel II, art. 12 Europees Sociaal Handvest (herzien).

De bijlage bij het Herziene Handvest stelt echter dat artikel 12, welke het recht op sociale zekerheid waarborgt, enkel geldt voor werknemers die legaal verblijven op het grondgebied van de betrokken partij. Werknemers zonder wettig verblijf vallen buiten het toepassingsgebied van deze bepaling. Artikel 19 van het Handvest voorziet echter wel in het recht van migrerende werknemers op bescherming en bijstand.¹⁹⁴

Op niveau van de Europese Unie bepaalt artikel 153 VWEU dat de EU de lidstaten zal ondersteunen bij, onder meer, het verwezenlijken van sociale zekerheid en sociale bescherming van werknemers.

75. Wanneer men het nationale recht onderzoekt, kan het recht op sociale zekerheid gelezen worden in artikel 23 van de Belgische Grondwet.

76. Zoals reeds gesteld in “2.1. Toepasselijk rechtskader”, heeft een werknemer zonder wettig verblijf na een arbeidsongeval recht op de toepassing van het gemeen sociaalzekerheidsrecht. In dit opzicht lijkt er zich *prima facie* geen probleem te stellen.

Wel is het zo dat de werknemer in kwestie geen verblijfsrecht verwerft tijdens de doorlooptijd van de procedure. De werknemer heeft hierbij enkel recht op dringende medische hulp vanwege het OCMW¹⁹⁵, al kan dit eerder gezien worden als sociale bijstand en niet als sociale zekerheid¹⁹⁶. Het ziekenfonds komt niet tussen. Het OCMW bepaalt of ze de vraag naar dringende medische hulp al dan niet inwilligt.¹⁹⁷ Hierbij kan de eventuele toekenning globaal zijn (dan worden alle door de arts voorgeschreven zorgen vergoed) of beperkt zijn tot specifieke zorgen of geneesmiddelen. Hierbij is er een grote variabiliteit merkbaar tussen de verschillende OCMW 's betreffende het aantal weigeringen, of de hoegrootheid van de toegekende dekking.¹⁹⁸ Wanneer dringende medische hulp geweigerd wordt, kan men zich niet wenden tot een ziekenfonds¹⁹⁹. Men verwerft geen tussenkomst.

¹⁹⁴ Zie art. 19 Europees Sociaal Handvest (herzien) voor de inhoud van de bepaling.

¹⁹⁵ K. VERSTREPEN, B. DHONDT, B. LOOS, K. VERHAEGEN, W. VAN DOREN, J. SCHELLEMANS, E. BYUMA en J. GOEDHUYS, *Het vreemdelingenrecht in 101 antwoorden*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 202.

¹⁹⁶ SOCIALE ZEKERHEID, BURGER, *Wat doet een OCMW?*, <https://www.socialsecurity.be/citizen/nl/sociale-bijstand-en-ocmw/wat-doet-een-ocmw>.

¹⁹⁷ FEDERAAL KENNISCENTRUM VOOR DE GEZONDHEIDSZORG, *Welke gezondheidszorg voor personen zonder wettig verblijf?*, https://kce.fgov.be/sites/default/files/2021-11/KCE__257A_gezondheidszorg_migranten_Synthese.pdf.

¹⁹⁸ *Ibid.*

¹⁹⁹ Wanneer men reeds een verblijfsprocedure doorliep, kan men zich in bepaalde gevallen wel aansluiten bij een ziekenfonds. Deze situatie valt buiten het onderzoeksgebied van deze masterproef; FEDERAAL KENNISCENTRUM VOOR DE GEZONDHEIDSZORG, *Naar een hervorming van de toegang tot de gezondheidszorg voor mensen zonder wettig verblijf*, <https://kce.fgov.be/nl/over-ons/persberichten/naar-een-hervorming-van-de-toegang-tot-de-gezondheidszorg-voor-mensen-zonder-wettig-verblijf#:~:text=De%20mensen%20zonder%20wettig%20verblijf%20kunnen%20zich%20niet%20aansluiten%20bij,hel%20OCMW%20van%20hun%20gemeente>.

Verder is het zo dat naast de eventuele vergoeding voor dringende medische hulp, men geen aanspraak kan maken op andere tegemoetkomingen, zoals bijvoorbeeld een uitkering wegens arbeidsongeschiktheid²⁰⁰. Dit kan, zoals reeds meermaals gesteld, leiden tot een preciaire situatie. Een werknemer die *wel* aangesloten is bij een ziekenfonds kan rekenen op diens tussenkomst in medische kosten, in afwachting van de beslechting van de zaak.²⁰¹

77. De vraag stelt zich dan ook aan welke voorwaarden moet worden voldaan, alvorens men zich kan aansluiten bij een ziekenfonds, om zo recht te hebben op diens tussenkomst in medische kosten. Het verblijfsrecht speelt hier een rol. Uit mailverkeer met HZIV en CM blijkt immers dat men zich kan aansluiten bij deze instanties, indien men een verblijfsrecht van minstens drie maanden bezit.²⁰²

Verder stelt de ZIV-wet²⁰³ dat personen die ingeschreven werden in het Rijksregister, recht hebben om zich aan te sluiten bij een ziekenfonds. Het ZIV-besluit verduidelijkt hierbij dat het eveneens gaat om

“- de vreemdelingen die, van rechtswege, toegelaten of gemachtigd zijn tot een verblijf van meer dan drie maanden in het Rijk;
- de vreemdelingen die gemachtigd zijn tot verblijf voor een onbepaalde duur of die gevestigd zijn in het Rijk;
- de kandidaat vluchtelingen waarvan de aanvraag ontvankelijk werd verklaard door de Dienst vreemdelingenzaken of door het Commissariaat generaal voor de vluchtelingen en de staatlozen.
*- de personen die, in afwachting van hun inschrijving in het Rijksregister van de natuurlijke personen, aantonen dat zij de verklaring hebben verricht, bedoeld in artikel 7 van het koninklijk besluit van 16 juli 1992 met betrekking tot de bevolkingsregisters en de vreemdelingenregisters, door middel van een getuigschrift van de gemeentelijke overheid of door middel van elk ander bewijsmiddel dat als dusdanig erkend wordt door de Leidend ambtenaar van de Dienst voor administratieve controle”.*²⁰⁴

Het AGII verduidelijkt dat men zich kan aansluiten bij een ziekenfonds indien men in het bezit is van:

- *“elektronische vreemdelingenkaart: A kaart, B kaart, C kaart, D kaart, (E kaart, E+ kaart,) EU kaart, EU+ kaart, F kaart, F+ kaart, H kaart*
- *bijlage 8*
- *bijlage 8bis*
- *bijlage 8ter*

²⁰⁰ CM, *Berekening van de uitkering voor werknemers*, <https://www.cm.be/diensten-en-voordelen/ziekte-en-behandeling/ziekte-en-invaliditeitsuitkering/berekening/werknemers>.

²⁰¹ Indien men aangesloten is als “ingeschrevene in het Rijksregister”, zal men recht hebben op de vergoeding uit de sector “gezondheidszorg”, niet op vergoedingen uit de sector “uitkeringen”; Mailverkeer met CM, 15 november 2022 en met Solidaris, 23 november 2022.

²⁰² Mailverkeer met HZIV, 3 november 2022; Mailverkeer met CM, 15 november 2022.

²⁰³ Art. 32, eerste lid, 15° ZIV-wet.

²⁰⁴ Art. 128quinquies, § 1 ZIV-besluit.

- *bijlage 8quater*
- *bijlage 15 in bepaalde gevallen*.²⁰⁵

78. Het laatste puntje ("*bijlage 15 in bepaalde gevallen*") heeft meer uitleg. In alle gevallen waarin men een bijlage 15 verkrijgt, kan men zich aansluiten bij een ziekenfonds, behalve in de gevallen van "melding als grensarbeider" en "aanmelding bij onthaalcentrum voor slachtoffers mensenhandel".²⁰⁶

79. Het verlenen van een verblijfsrecht *kan*, zoals hierboven aangetoond, zorgen voor toegang tot een ziekenfonds²⁰⁷. Wanneer dit toepasselijk zou zijn bij een slachtoffer van een ernstig arbeidsongeval, zou men tijdens de doorlooptijd van de procedure kunnen terugvallen op tegemoetkomingen van het ziekenfonds. Hierdoor is men niet langer volledig afhankelijk van de dringende medische hulp vanwege het OCMW. Wel is het zo dat de tegemoetkoming van het ziekenfonds zich zal beperken tot de kosten voor geneeskundige verzorging. Indien men op basis van diens verblijfsstatus, en niet op grond van diens tewerkstelling, wordt ingeschreven bij het ziekenfonds, heeft men geen recht op vergoedingen uit de sector "uitkeringen" (zoals bijvoorbeeld een vergoeding voor tijdelijke arbeidsongeschiktheid).²⁰⁸ Welke impact specifieke verblijfsstatuten hebben op de toegang tot een ziekenfonds, wordt onderzocht in "Deel 5. Verkennen van bestaande verblijfsprocedures".

4.1.4. Recht op effectief rechtsmiddel

80. Een volgend argument *pro* het verlenen van een verblijfsrecht tijdens de procedure tot erkenning van een ernstig arbeidsongeval, valt te lezen in het recht op een effectief rechtsmiddel.²⁰⁹ Zo stelt, onder meer, de Belgische Grondwet dat niemand tegen diens wil kan worden afgetrokken van de rechter die de wet toekent.²¹⁰ Om een tegemoetkoming te bekomen voor het arbeidsongeval, kan een werknemer zich bij betwistingen richten tot de arbeidsrechtbank.²¹¹ Ook een werknemer zonder wettig verblijf kan dergelijke procedure instellen, waardoor er *prima facie* geen probleem lijkt te zijn betreffende een effectief rechtsmiddel.

²⁰⁵ AGII, *Aansluiten als gerechtigde*, <https://www.agii.be/thema/publieke-ziekteverzekering/publieke-ziekteverzekering-in-belgie/aansluiten-bij-een-ziekenfonds-in-belgie/aansluiten-als-gerechtigde>.

²⁰⁶ *Ibid.*

²⁰⁷ Mailverkeer met HZIV, 3 november 2022: men kan zich aansluiten bij een ziekenfonds, indien men wettig in België verblijft. HZIV stelt dat verblijfskaarten beneden drie maanden meestal niet worden aanvaard voor een inschrijving bij een ziekenfonds. Meer info op: AGII, *Medische kosten per verblijfssituatie*, <https://www.agii.be/thema/vreemdelingenrecht-internationaal-privaatrecht/sociaal-medisch/wie-betaalt-welke-medische-kosten/medische-kosten-per-verblijfssituatie>.

²⁰⁸ Mailverkeer met CM, 15 november 2022; Mailverkeer met Solidaris, 23 november 2022.

²⁰⁹ Art. 13 Gw.; art. 47 Handvest van de grondrechten van de Europese Unie; art. 13 EVRM.

²¹⁰ Art. 13 Gw.

²¹¹ Art. 579 Ger.W.

81. De vraag stelt zich echter of dit rechtsmiddel werkelijk effectief is, indien de persoon in kwestie het Belgisch grondgebied moet verlaten. Zo werd uiteengezet dat in bepaalde gevallen DVZ gecontacteerd kan worden na een ernstig arbeidsongeval.²¹² De werknemer zonder wettig verblijf loopt hierbij het risico om een BVG te verkrijgen. De hierdoor geïnitieerde afwezigheid op het Belgisch grondgebied van de werknemer in kwestie, kan gevolgen hebben voor de bewijsvoering tijdens de procedure tot erkenning van het arbeidsongeval. Zo werd aangehaald dat de werknemer moeilijker bereikbaar kan zijn, alsook dat men bewijs mogelijks niet meeneemt naar diens volgende verblijfplaats. Ook indien een medische expertise noodzakelijk is, wordt deze gedwarsboemd door de afwezigheid op het Belgisch grondgebied van de werknemer in kwestie. FAIRWORK Belgium benadrukt dat de procedure tot erkenning van een arbeidsongeval veel vlotter verloopt, indien het slachtoffer in België blijft.²¹³

Door een verblijfsrecht te verlenen aan de werknemer na het ongeval blijft men beschikbaar voor een onderzoek tot het vaststellen van arbeidsongeschiktheid.²¹⁴ Alsook blijven eventuele bewijzen makkelijk raadpleegbaar en raken ze niet kwijt door een eventuele verhuis, en kan men de procedure van dichtbij volgen. Kortom kan men zich *effectief* wenden tot de bevoegde rechter.

4.1.5. Antwoord op enkele hindernissen tijdens de procedure

82. Dit hoofdstuk dient samen met “3.1. Bewijs van tewerkstelling” en “3.2. Verblijfsstatus *versus* Socialezekerheidsrechten” te worden gelezen. Hier werd immers onderzocht wat de hindernissen zijn tijdens de procedure tot erkenning van een arbeidsongeval. Uit dit onderzoek bleek dat het gebrek aan een verblijfsstatuut nefaste gevolgen kan hebben voor de bewijsvoering tijdens de procedure. Onderstaand hoofdstuk onderzoekt of deze hindernissen verholpen worden, indien men een verblijfsrecht zou verkrijgen tijdens de procedure.

83. Het eerste heikele punt dat werd aangekaart, was het ontbreken van een schriftelijke arbeidsovereenkomst bij tewerkstelling van mensen zonder wettig verblijf. Dit doet vragen rijzen over of aan de voorwaarden van een arbeidsongeval werd voldaan, wat dan weer een impact heeft op de doorlooptijd van de procedure. Het toekennen van een verblijfsrecht tijdens de procedure verhelpt deze moeilijkheid echter *niet*. Bij het sluiten van de arbeidsovereenkomst is men immers nog steeds een werknemer zonder wettig verblijf, wie *ipso facto* geen recht heeft op toegang tot de arbeidsmarkt.²¹⁵ Het naderhand verlenen van een verblijfsstatuut zal er niet voor zorgen dat bij het begin van de tewerkstelling *wel* een schriftelijke arbeidsovereenkomst wordt gesloten. De tewerkstelling is immers nog steeds niet toegelaten.

²¹² Zie “3.2.1. Risico op uitwijzing”.

²¹³ Gesprek met FAIRWORK Belgium, 8 februari 2023.

²¹⁴ Gesprek met Myria, 6 februari 2023; zie “3.2.1. Risico op uitwijzing”.

²¹⁵ OR.C.A., *Werknemers zonder papieren: een rechtengids*, <https://www.fairworkbelgium.be/wp-content/uploads/2020/11/Rechtengids-NL.pdf>, 6.

84. Door het verlenen van een verblijfsrecht tijdens de procedure, zal de werknemer in kwestie echter wel in België kunnen blijven. Dit heeft niet te onderschatten positieve gevolgen voor de bewijsvoering van het arbeidsongeval, zoals aangetoond in “4.1.4. Recht op effectief rechtsmiddel”.

85. Ook werd gesteld dat het verblijfsstatuut een invloed kan hebben op verklaringen en aangiften. Meer bepaald zorgt de precaire situatie waarin een werknemer zonder wettig verblijf zich bevindt, meer dan eens voor onvolledige of foutieve verklaringen en/of aangiften. Zo werd gesteld dat er een zekere vrees heerst voor zowel diens eigen gemeenschap, als voor de autoriteiten, wat nefast is voor de waarachtigheid van de verklaringen.²¹⁶ Indien men een verblijfsrecht bekomt voor de doorlooptijd van de procedure, bevindt men zich in een minder precaire situatie; alvast voor deze doorlooptijd. Na de afhandeling van de procedure, dient de werknemer echter opnieuw aan de slag te gaan (indien het ging om algehele *tijdelijke* arbeidsongeschiktheid), en zal men mogelijks opnieuw moeten terugvallen op diens netwerk. De vraag stelt zich dan ook of het verblijfsrecht effectief een impact zou hebben op de waarachtigheid van de verklaringen.

86. Het antwoord op deze vraag is afhankelijk van de aard van het verleende verblijfsrecht. Indien het bijvoorbeeld gaat om een tijdelijk verblijfsrecht, dat enkel geldt voor de doorlooptijd van de procedure, belandt men nadien mogelijks opnieuw in een situatie van onwettig verblijf (indien men in België blijft). Wanneer men na de procedure weer aan de slag gaat (dus na algehele *tijdelijke* arbeidsongeschiktheid), zal men voor deze clandestiene tewerkstelling wederom vaak moeten terugvallen op diens eigen netwerk.²¹⁷ De redenering zoals weergegeven in “3.2.2. Impact van verblijfsstatus op verklaringen en aangiften” blijft overeind. De werknemer in kwestie zal diens werkgever niet voor het hoofd willen stoten. In dit opzicht is het verlenen van een verblijfsrecht, welke enkel geldt voor de doorlooptijd van de procedure, geen oplossing voor bovenstaande hindernis.

Indien men echter een verblijfsrecht voor onbepaalde duur zou verwerven, en ook na de procedure niet opnieuw in onwettig verblijf terechtkomt, zal men geen toevlucht meer dienen te zoeken tot de clandestiene arbeidsmarkt. In deze hypothese is het verlenen van een verblijfsrecht een mogelijke oplossing om tot verklaringen te komen die met de waarheid stroken.

87. Samenvattend kan worden gesteld dat het verlenen van een verblijfsrecht op bepaalde aspecten van de bewijsproblematiek een antwoord kan bieden. De moeilijkheden die worden ondervonden door het afleveren van een bevel tot het verlaten van het grondgebied worden immers vermeden. Verder kan het verblijfsrecht een positieve impact hebben op de waarachtigheid van de verklaringen, al is dit aspect afhankelijk van de inhoud van het verleende recht. Voor de moeilijkheden betreffende het gebrek aan een geschreven arbeidsovereenkomst wordt geen oplossing gevonden.

²¹⁶ OR.C.A., *Eerste hulp bij schendingen van de arbeidsrechten van clandestiene werknemers*, <https://www.fairworkbelgium.be/wp-content/uploads/2020/11/EHBSA-folder-NL-DEF.pdf>, 12.

²¹⁷ *Ibid.*

4.1.6. Strijd tegen malafide werkgevers

88. Naast argumenten die betrekking hebben op voordelen voor de werknemer in kwestie, kan eveneens gekeken worden naar de ruimere maatschappelijke context. Het verlenen van een verblijfsrecht tijdens de procedure kan er immers voor zorgen dat een werknemer meer geneigd is aangifte te doen van een ernstig arbeidsongeval. Dit kan aanzien worden als een positief aspect, niet enkel voor de werknemer die diens rechten zal kunnen laten gelden, maar eveneens in het kader van de strijd tegen malafide werkgevers.

89. Deze redenering wordt reeds gevolgd bij de procedure inzake mensenhandel, waar slachtoffers een verblijfstitel verwerven indien men meewerkt met het gerecht.²¹⁸ In wat volgt wordt deze procedure toegelicht, waarna teruggekoppeld wordt naar de werknemer die slachtoffer werd van een ernstig arbeidsongeval. Of de procedure mensenhandel onverkort kan worden toegepast op slachtoffers van een ernstig arbeidsongeval, komt in “5.1. Procedure mensenhandel” aan bod.

90. De procedure die een slachtoffer van mensenhandel (en ernstige vormen van mensensmokkel) dient te volgen tot het verkrijgen van een verblijfstitel, wordt omschreven in artikel 61/2 Vreemdelingenwet. De procedure kan opgedeeld worden in vier grote luiken, zijnde *detectie en identificatie*, *voorlopig verblijf*, *verlengd verblijf* en *verblijf van onbepaalde duur*.²¹⁹

De eerste fase (*detectie en identificatie*) bestaat erin het slachtoffer van mensenhandel te detecteren en te identificeren. De eerstelijnsdiensten spelen hierbij een cruciale rol. Deze diensten sturen de persoon in kwestie door naar een gespecialiseerd onthaalcentrum.²²⁰ Het vermoedelijke slachtoffer krijgt 45 dagen bedenktijd, in de vorm van een tijdelijk verblijfsdocument (bijlage 15).²²¹ Binnen deze periode beslist men of men een klacht wenst in te dienen of terug wenst te keren naar diens herkomstland.²²²

In de tweede fase (*voorlopig verblijf*), verkrijgt men een voorlopige verblijfsvergunning voor een termijn van drie maanden.²²³ Deze vergunning, onder de vorm van een attest van immatriculatie, bekomt men enkel indien men medewerking verleent aan een gerechtelijk onderzoek. Dit door verklaringen af te leggen, of klacht in te dienen.²²⁴ De termijn van drie maanden kan éénmaal verlengd worden, indien dit noodzakelijk wordt geacht in het kader van het onderzoek, of indien DVZ dit opportuun acht.²²⁵

²¹⁸ Art. 61/2 Vw.

²¹⁹ MYRIA, *Slachtofferstatuut*, <https://www.myria.be/nl/mensenhandel-smokkel/slachtofferstatuut>.

²²⁰ S. BOUCKAERT, P. BAEYENS en N. VANDERSCHEUREN, *Handboek Verblijfsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2016, 243.

²²¹ Art. 61/2, § 2 Vw.

²²² MYRIA, *Slachtofferstatuut*, <https://www.myria.be/nl/mensenhandel-smokkel/slachtofferstatuut>.

²²³ Art. 61/3, § 1 Vw.

²²⁴ *Ibid.*

²²⁵ Art. 61/3, § 2, tweede lid Vw.; S. BOUCKAERT, P. BAEYENS en N. VANDERSCHEUREN, *Handboek Verblijfsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2016, 244.

In de fase van *verlengd verblijf*, wordt het verblijf verlengd tot zes maanden.²²⁶ Zolang de procedure loopt, zal de verblijfstitel telkens met zes maanden worden verlengd.²²⁷ Deze verlenging kan slechts plaatsvinden, indien aan vier voorwaarden werd voldaan. Zo dient de persoon in kwestie beschouwd te worden als een slachtoffer van mensenhandel (of ernstige mensensmokkel) door het arbeidsauditoraat of het parket, dient de gerechtelijke procedure nog steeds te lopen, moet de persoon meewerken met het gerecht en alle banden met de uitbuiters hebben verbroken en is de persoon in kwestie geen gevaar voor de openbare orde en veiligheid.²²⁸

In de vierde fase (*verblijf van onbepaalde duur*) bekomt men een elektronische B kaart voor onbepaalde duur.²²⁹ Dit kan enkel indien de verklaring of klacht heeft geleid tot een veroordeling in eerste aanleg of het openbaar ministerie in diens vordering de tenlastelegging van mensenhandel of mensensmokkel weerhouden heeft en de verklaring of de klacht van betekenisvol belang was voor de procedure.²³⁰

91. Er gaat een tweeledige doelstelling²³¹ uit van de procedure betreffende slachtoffers van mensenhandel. Enerzijds wil men het slachtoffer beschermen, anderzijds wil men tegen netwerken optreden²³². Dit laatste kan volgens de Raad van de Europese Unie bereikt worden door een verblijfstitel af te leveren aan slachtoffers van mensenhandel. Dit zou immers een voldoende prikkel moeten zijn om samen te werken met bevoegde autoriteiten om netwerken aan te pakken.²³³

Ook in Nederland benadrukt men dat er dient te worden opgetreden tegen malafide werkgevers²³⁴. Nederland wordt aangehaald als voorbeeld in dit werkstuk, omdat men hier verder gaat dan enkel het viseren van mensenhandel en arbeidsuitbuiting. Ook *ernstig benadeelden* dienen te worden beschermd binnen diens arbeidsrelatie. De term *ernstig benadeelden* alludeert op onderbetaling, lange werkdagen, pesten op het werk en intimidatie.²³⁵ Het gaat om de personen die net niet onder de juridische kwalificatie van “mensenhandel” ressorteren.

²²⁶ Art. 61/4, § 1 Vw.

²²⁷ MYRIA, *Slachtofferstatuut*, <https://www.myria.be/nl/mensenhandel-smokkel/slachtofferstatuut>.

²²⁸ F. VAN KONNEGEM, “[Vreemdelingen] Verblijf en vestiging in België - Bevoorrechte vreemdelingen en bijzondere verblijfstatuten” in X, *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, Mechelen, Kluwer, 2022, (V230/75) V230/98.2.

²²⁹ Art. 61/5 Vw.

²³⁰ *Ibid.*

²³¹ MYRIA, *Slachtofferstatuut*, <https://www.myria.be/nl/mensenhandel-smokkel/slachtofferstatuut>.

²³² M. FOLETS en D. VANHEULE, “Het federale vreemdelingenbeleid in België: enkele recente wetswijzigingen”, *TBP* 2007, afl. 7, (387) 396.

²³³ Overw. 9 Richtlijn 2004/81/EG van de Raad van 29 april 2004 betreffende de verblijfstitel die in ruil voor samenwerking met de bevoegde autoriteiten wordt afgegeven aan onderdanen van derde landen die het slachtoffer zijn van mensenhandel of hulp hebben gekregen bij illegale immigratie, *PB* L 261, 6 augustus 2004, 19-23.

²³⁴ NEDERLANDSE ARBEIDSINSPECTIE, *Monitor arbeidsuitbuiting en ernstige benadeling 2020-2021*, <https://open.overheid.nl/repository/ronl-045864e5a98085d255918bf3dd69cee6b13ecaf6/1/pdf/monitor-arbeidsuitbuiting-en-ernstige-benadeling.pdf>, 9.

²³⁵ *Ibid.*, 8.

Op te merken valt echter dat, hoewel gesteld wordt dat deze ernstig benadeelden beschermd moeten worden in hun arbeidsrelatie, Nederland (tot nu toe) geen specifiek verblijfsrecht voor deze ernstig benadeelden voorziet.²³⁶

Het Portugese migratierecht volgt een gelijkaardige redenering. Hier voorziet men echter *wel* in een tijdelijk verblijfsrecht²³⁷ voor slachtoffers van een ernstig of zeer ernstig strafbaar feit of misdrijf dat verband houdt met de arbeidsverhouding.²³⁸ Hierbij wordt voornamelijk gedoeld op loonuitbuiting, buitensporige lange werkdagen, gebrek aan sociale bescherming en bijzonder onbillijke omstandigheden.²³⁹ Indien voorgaande omstandigheden bewezen worden, het slachtoffer aangifte deed bij de bevoegde instanties en naderhand ook samenwerkt met deze instanties, verkrijgt men een tijdelijk verblijfsrecht.²⁴⁰ Aan dit verblijfsrecht zijn vergaande rechten gekoppeld.²⁴¹ Zo krijgt men toegang tot onderwijs, de arbeidsmarkt en gezondheidszorg.²⁴² De redenering die hier vooropgesteld wordt, is dat men arbeidsuitbuiting van werknemers zonder wettig verblijf enkel succesvol kan aanpakken, indien slachtoffers hieraan hun medewerking verlenen.²⁴³ Hiertegenover staat de mogelijkheid tot het verwerven van een verblijfsrecht, wat als prikkel moet dienen voor samenwerking.²⁴⁴

92. Een gelijkaardige redenering zou kunnen worden gevolgd in het kader van ernstige arbeidsongevallen. Indien men vindt dat moet worden opgetreden tegen malafide werkgevers, die werknemers zonder wettig verblijf tewerkstellen en naderhand een ernstig arbeidsongeval bijvoorbeeld niet aangeven, waardoor de werknemer in een bijzonder preciaire positie verzeild raakt, kan het verlenen van een verblijfstitel aan het slachtoffer van het arbeidsongeval ook hier een te volgen piste zijn. Op deze manier kunnen slachtoffers van arbeidsongevallen aangemoedigd worden om de stap tot het opstarten van een procedure te zetten. De *ratio* van de Raad van de Europese Unie en Portugese wetgever kan ook hier gevolgd worden. Om op te treden tegen deze malafide werkgevers, kan een verblijfsrecht verleend worden aan slachtoffers. Dit verblijfsrecht fungeert als prikkel voor samenwerking met de bevoegde autoriteiten.

²³⁶ Gesprek met Myria, 6 februari 2023.

²³⁷ Er is geen verblijfsvisum nodig voor het verkrijgen van dit verblijfsrecht; ACM, *Posso ser dispensado de apresentar visto de residência para obtenção de autorização de residência?*, <https://www.acm.gov.pt/pt/-/posso-ser-dispensado-de-apresentar-visto-de-residencia-para-obtencao-de-autorizacao-de-residencia->.

²³⁸ Art. 122, § 1, m) Portuguese Immigration Law.

²³⁹ SEF, *Artigo 122.º – Autorização de residência com dispensa de visto de residência, Comentários*, <https://sites.google.com/site/leximigratoria/artigo-122-o-autorizacao-de-residencia-com-dispensa-de-visto-de-residencia>.

²⁴⁰ Een verblijfsrecht voor twee jaar, welke verlengbaar is voor opeenvolgende periodes van drie jaar.

²⁴¹ A.R. GIL en M.H. VARELA, *International Encyclopaedia of Laws, Migration Law – Portugal*, onuitg., 2022, 178.

²⁴² Art. 83 Portuguese Immigration Law.

²⁴³ SEF, *Artigo 122.º – Autorização de residência com dispensa de visto de residência, Comentários*, <https://sites.google.com/site/leximigratoria/artigo-122-o-autorizacao-de-residencia-com-dispensa-de-visto-de-residencia>.

²⁴⁴ *Ibid.*

Het moet echter gaan om het optreden tegen werkelijk *malafide* werkgevers. Hierbij valt te denken aan het niet aangeven van een ernstig arbeidsongeval, of het zonder meer op straat zetten van de werknemer na het ongeval.²⁴⁵ FAIRWORK Belgium stelde hierbij reeds duidelijk dat er nood is aan optreden tegen malafide werkgevers. Men benadrukt dat arbeidsmigranten²⁴⁶ zich in een kwetsbare positie bevinden, waarvan de werkgever misbruik kan maken. FAIRWORK Belgium stelt dat wanneer voldoende handvaten worden aangereikt aan de werknemer in kwestie, om bijvoorbeeld diens rechten effectief te kunnen afdwingen, de kans op misbruik door malafide werkgevers wordt verkleind.²⁴⁷

93. Op de vergelijking met slachtoffers van mensenhandel wordt verder in dit werkstuk teruggekomen. Meer bepaald zal in “4.2.2. *Quid* gelijkheidsbeginsel” onderzocht worden of het onderscheid tussen slachtoffers van mensenhandel en slachtoffers van ernstige arbeidsongevallen al dan niet een schending van het gelijkheidsbeginsel kan uitmaken. Ook zal in “5.1. Procedure mensenhandel” onderzocht worden of de procedure mensenhandel *an sich* kan worden toegepast op slachtoffers van ernstige arbeidsongevallen.

94. Ter conclusie van dit hoofdstuk kan gesteld worden dat het verlenen van een verblijfstitel aan slachtoffers van een ernstig arbeidsongeval een te overwegen piste is in de strijd tegen malafide werkgevers. Dit argument kan dan ook aangewend worden door voorstanders van het verlenen van een verblijfsrecht aan werknemers zonder wettig verblijf tijdens de procedure.

4.2. Argumenten *contra*

4.2.1. Praktische knelpunten

95. Het eerste argument dat aangehaald kan worden *tegen* het verlenen van een verblijfsrecht tijdens de procedure tot erkenning van een ernstig arbeidsongeval, zijn eventuele praktische hindernissen.

96. Zo kan verwezen worden naar de procedure tot erkenning van een arbeidsongeval en het toekennen van een vergoeding in dit kader, zoals hierboven reeds werd omschreven²⁴⁸. Hierbij valt op dat er geen enkele taak wordt weggelegd voor DVZ of de RvV. Dit kan niet leiden tot verbazing. Het juridisch kader betreffende arbeidsongevallen van werknemers *zonder* wettig verblijf, is hetzelfde als bij werknemers *met* wettig verblijf. Het socialezekerheidsrecht speelt in dit opzicht niet specifiek in op de hypothese waar een werknemer zonder wettig verblijf het slachtoffer wordt. De indruk kan dan ook ontstaan dat in deze procedure geen ruimte is om de verblijfsrechtelijke kwestie te regelen.

²⁴⁵ Gesprek met FAIRWORK Belgium, 8 februari 2023.

²⁴⁶ In het verslag gaat het om arbeidsmigranten met precair verblijf of zonder wettig verblijf; FAIRWORK BELGIUM, *Werknemers zonder wettig verblijf: jaarverslag 2019*, <https://www.fairworkbelgium.be/wp-content/uploads/2020/11/FAI-jaarverslag-2019-NL-def.pdf>, 3.

²⁴⁷ FAIRWORK BELGIUM, *Werknemers zonder wettig verblijf: jaarverslag 2019*, <https://www.fairworkbelgium.be/wp-content/uploads/2020/11/FAI-jaarverslag-2019-NL-def.pdf>, 21-22.

²⁴⁸ Zie “2.2.3. Procedure”.

97. Dit argument kan echter sluitend weerlegd worden. Zoals reeds aangehaald²⁴⁹, wordt in de procedure mensenhandel een verblijfsrecht verleend, hoewel mensenhandel zelf wordt onderzocht door de correctionele rechtbank, en naderhand door het hof van beroep. Deze rechtbank heeft geen bevoegdheden betreffende het toekennen van een verblijfsrecht. DVZ beslist over het verblijfsrechtelijk aspect en de correctionele rechtbank onderzoekt mensenhandel zelf.²⁵⁰

98. Diezelfde redenering zou kunnen worden toegepast in het kader van arbeidsongevallen. Hoewel de arbeidsrechtbanken geen bevoegdheid hebben op gebied van het verlenen van een verblijfsrecht, kan het onderscheid worden gemaakt zoals bij slachtoffers van mensenhandel. Men kan ervoor kiezen om het slachtofferstatuut in twee te delen. Enerzijds bevindt men zich in een preciaire situatie na het ernstige arbeidsongeval. Dit wordt mede geïnitieerd door het gebrek aan een verblijfsstatuut en de hieruit voortvloeiende gevolgen. DVZ kan hier een antwoord bieden door middel van het verlenen van een verblijfsrecht. Daarnaast is men het slachtoffer van een arbeidsongeval en heeft men op grond hiervan recht op tegemoetkomingen, net zoals werknemers *met* wettig verblijf, indien de reeds besproken voorwaarden werden vervuld. Hierover buigen de arbeidsongevallenverzekeraar, Fedris en eventueel de arbeidsrechtbank zich. Het feit dat de arbeidsrechter niet beslist over een eventueel verblijfsrecht, impliceert niet dat geen andere instanties zich over deze vraag kunnen buigen.

99. Ook voor de manier van “detectie van slachtoffers” kan gekeken worden naar de procedure betreffende mensenhandel. Zo stelt de *omzendbrief*²⁵¹ inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel, dat voor detectie een voorname rol wordt weggelegd voor politie en sociale inspectiediensten²⁵². Deze diensten spelen ook een rol in het kader van arbeidsongevallen. Zo kan het dat de politie ter plaatse komt na een arbeidsongeval of een klacht wordt ingediend bij de sociale inspectiediensten.²⁵³ Ook maakt de omzendbrief melding van juridische diensten en urgentiediensten in het ziekenhuis, welke eveneens betrokken kunnen worden in het kader van arbeidsongevallen. Men kan met andere woorden de taak van detectie toevertrouwen aan dezelfde actoren als in het kader van de procedure mensenhandel.

100. Hoewel elke wijziging in regelgeving praktische hindernissen met zich meebrengt, kan dit *in casu* geen voldoende weigeringsgrond zijn. Zoals gesteld kan er naar analogie met andere procedures gewerkt worden ter oplossing van praktische vraagstukken.

²⁴⁹ Zie “4.1.6. Strijd tegen malafide werkgevers”.

²⁵⁰ MYRIA, *Interdepartementale Coördinatieceel*, <https://www.myria.be/nl/mensenhandel-smokkel/multidisciplinaire-aanpak#Dienst%20Vreemdelingenzaken>.

²⁵¹ Omz. 23 december 2016 inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel, BS 10 maart 2017, 35.368.

²⁵² De omzendbrief maakt geen melding van “arbeidsinspectie”, al valt het niet uit te sluiten dat deze worden begrepen onder “sociale inspectiediensten”.

²⁵³ Zie “3.2.1. Risico op uitwijzing”.

4.2.2. *Quid* gelijkheidsbeginsel?

101. Een tweede aan te halen argument *tegen* het verlenen van een verblijfsrecht tijdens de procedure tot erkenning van een ernstig arbeidsongeval, is het gelijkheidsbeginsel²⁵⁴. Dit beginsel houdt in dat gelijke situaties gelijk behandeld dienen te worden, en ongelijke situaties verschillend.²⁵⁵

Toegepast op het onderzoeksgebied van dit werkstuk kan de vraag gesteld worden of men het gelijkheidsbeginsel zou schenden, indien men aan werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval een verblijfsrecht zou toekennen en aan andere “categorieën” van mensen zonder wettig verblijf niet.

102. Er werd reeds gesteld dat slachtoffers van mensenhandel en ernstige vormen van mensensmokkel een verblijfsvergunning kunnen verwerven tijdens de doorlooptijd van de procedure waar mensenhandel of -smokkel wordt onderzocht.²⁵⁶ Er zijn echter tal van andere situaties, naast mensenhandel of -smokkel of ernstige arbeidsongevallen, denkbaar waar werknemers zonder wettig verblijf in een precaire situatie komen te zitten, omwille van malafide werkgevers.

Ter illustratie kan gewezen worden op de situatie waar de werknemer in kwestie geen loon krijgt.²⁵⁷ Wanneer men een procedure instelt ter invordering van achterstallig loon²⁵⁸, verkrijgt men *geen* verblijfsvergunning voor de doorlooptijd van deze procedure. Ook dit zorgt ervoor dat men in een precaire situatie terecht komt. De vraag kan gesteld worden waarom deze werknemers geen recht zouden krijgen op een verblijfsvergunning en slachtoffers van een ernstig arbeidsongeval wel. Vanuit deze redenering zou kunnen worden gesteld dat omwille van consistentie in regelgeving en handhaving van het gelijkheidsbeginsel, ook voor slachtoffers van een ernstig arbeidsongeval *geen* verblijfsrecht dient te worden voorzien voor de doorlooptijd van de procedure. Men zou echter ook omgekeerd kunnen redeneren en aan beide “categorieën” een verblijfsrecht toekennen.²⁵⁹ Het gelijkheidsbeginsel kan met andere woorden in beide richtingen worden angewend.

103. Indien het gelijkheidsbeginsel aangehaald wordt in deze discussie, dient het argument ook vanuit een ander perspectief te worden benaderd. Namelijk als argument *pro* het verlenen van een verblijfsrecht. Het is immers zo dat er *wel* een verblijfsrecht wordt verleend aan slachtoffers van mensenhandel en ernstige vormen van mensensmokkel.

²⁵⁴ Art. 10-11 Gw.

²⁵⁵ Art. 14 EVRM; art. 2 en 26 BUPO-verdrag.

²⁵⁶ Art. 61/1 e.v. Vw.

²⁵⁷ FAIRWORK BELGIUM, *Ik werd niet betaald*, <https://www.fairworkbelgium.be/nl/faq/ik-werd-niet-betaald/>.

²⁵⁸ Zie wet 11 februari 2013 tot vaststelling van sancties en maatregelen voor werkgevers van illegaal verblijvende onderdanen van derde landen, *BS* 22 februari 2013, 11.672.

²⁵⁹ Gesprek met FAIRWORK Belgium, 10 november 2022.

Ook hier kan vervolgens de vraag gesteld worden of het huidige onderscheid tussen deze slachtoffers en slachtoffers van ernstige arbeidsongevallen gerechtvaardigd is. Men kan immers een verschil in behandeling verdedigen, indien de situaties verschillend zijn.

104. Het verlenen van een verblijfsrecht tijdens de procedure tot het erkennen van een ernstig arbeidsongeval zou dezelfde tweeledige doelstelling nastreven als bij de procedure mensenhandel en -smokkel. Deze doelstelling bestaat erin om zowel het slachtoffer te beschermen, als de mensenhandelaar aan te pakken.²⁶⁰ De *ratio* van de Europese wetgever was dat het verlenen van een verblijfsrecht een voldoende “prikkel” is om mee te werken met gerechtelijke autoriteiten.²⁶¹

105. Dezelfde redenering zou kunnen worden toegepast op de situatie na een ernstig arbeidsongeval, indien men aan het slachtoffer een verblijfsrecht verleent voor de doorlooptijd van de procedure. Door samen te werken met de autoriteiten ten einde *malafide* werkgevers te vervolgen, worden de slachtoffers van het arbeidsongeval beschermd. Ze verblijven immers niet meer in de heersende precaire situatie en zijn niet langer ten volle afhankelijk van diens werkgever. Ook wordt het vervolgen van werkgevers die werknemers op een onwettige manier tewerkstellen vergemakkelijkt. Zoals reeds eerder gesteld, worden immers hindernissen betreffende bewijsvoering vermeden. De totaliteit van doelstellingen is bij beide situaties dezelfde. Men wil het slachtoffer beschermen en de mensenhandelaar/malafide werkgever aanpakken.

106. Toch kan ook gewezen worden op de verschillende aard van beide procedures. De procedure in het kader van mensenhandel, is erop gericht de mensenhandelaar strafrechtelijk te vervolgen. De procedure tot erkenning van een arbeidsongeval is er *an sich* niet op gericht malafide werkgevers op te sporen en te vervolgen. Zoals in “Deel 2. Juridisch kader betreffende arbeidsongevallen” werd gesteld, is de procedure erop gericht een vergoeding te bekommen voor de geleden schade. Dit neemt echter niet weg dat een procedure²⁶² opgestart kan worden ter veroordeling van de malafide werkgever, parallel aan deze voor het bekomen van een tegemoetkoming in het kader van het arbeidsongeval. De vraag kan gesteld worden of een verblijfsrecht dan niet eerder moet worden voorzien tijdens de procedure ter veroordeling van de werkgever, in plaats van tijdens de doorlooptijd van de procedure tot erkenning van een ernstig arbeidsongeval.

²⁶⁰ P. BAEYENS, S. BOUCKAERT, N. DE MOOR, H. DE VYLDER en B. GABRIELS, “Het statuut voor slachtoffers mensenhandel” in X, *Administratieve wegwijzer voor vreemdelingen, vluchtelingen en migranten*, Mechelen, Kluwer, 2022, (2.10./1) 2.10./1.

²⁶¹ Overw. 9 Richtlijn 2004/81/EG van de Raad van 29 april 2004 betreffende de verblijfstitel die in ruil voor samenwerking met de bevoegde autoriteiten wordt afgegeven aan onderdanen van derde landen die het slachtoffer zijn van mensenhandel of hulp hebben gekregen bij illegale immigratie, *PB L 261*, 6 augustus 2004, 19-23.

²⁶² Bijvoorbeeld ter veroordeling voor mensenhandel, of eventuele andere wetsinbreuken die de werkgever beging.

107. Verder zijn de strafmaten tussen beide misdrijven verschillend. De mensenhandelaar wordt gestraft met een gevangenisstraf van één tot vijf jaar en een geldboete van vijfhonderd tot vijftigduizend euro.²⁶³ Indien toepassing gemaakt kan worden van de strafverzwaring omwille van een gezagsverhouding, loopt deze straf op tot een opsluiting van vijf jaar tot tien jaar en met een geldboete van zeshonderd vijftig euro tot vijfenzeventigduizend euro.²⁶⁴ Het bedoelde misdrijf wordt gestraft met opsluiting van tien jaar tot vijftien jaar en met een geldboete van duizend euro tot honderdduizend euro, indien misbruik werd gemaakt van de kwetsbare toestand waarin de persoon verkeert omwille van diens precaire of onwettige administratieve situatie.²⁶⁵ Indien men iemand zonder wettig verblijf tewerkstelt, riskeert de werkgever een sanctie van niveau vier van het Sociaal Strafwetboek.²⁶⁶ Dit is de zwaarste sanctie, echter nog steeds beduidend lager (gevangenisstraf van zes maanden tot drie jaar en een strafrechtelijke geldboete van zeshonderd tot zesduizend euro, of een administratieve geldboete van driehonderd tot drieduizend euro²⁶⁷) dan de straf voor mensenhandel. Deze strafmaten kunnen als indicatie dienen dat beide feiten niet als even zwaarwichtig worden gepercipieerd.

108. Bovenstaande argumenten kunnen ertoe leiden dat het gelijkheidsbeginsel niet geschonden wordt door beide situaties (mensenhandel vs arbeidsongevallen) op een verschillende manier te behandelen. Concreet houdt dit in dat het gelijkheidsbeginsel als argument *pro* (immers de redenering dat het niet verlenen van een verblijfsrecht aan slachtoffers van een ernstig arbeidsongeval een schending van het gelijkheidsbeginsel is) het verlenen van een verblijfsrecht geen stand houdt.

Verder is het zo dat wanneer in praktijk beide situaties toch samen zouden vallen, het slachtoffer van het arbeidsongeval zich nog steeds kan beroepen op de procedure inzake mensenhandel. Op deze manier bekommt men toch een verblijfsrecht, zij het niet specifiek omwille van diens arbeidsongeval, wel op grond van mensenhandel.

4.2.3. Negatieve stimulans

109. Wanneer de vraag gesteld wordt naar argumenten *tegen* het verlenen van een verblijfsrecht tijdens de procedure, kan gedacht worden aan de eventuele negatieve stimulans die hierdoor gecreëerd kan worden. Er kan gedacht worden aan de situatie waar een werknemer zonder wettig verblijf wetens en willens een arbeidsongeval veroorzaakt, om zo aanspraak te kunnen maken op een verblijfsrecht. De vraag naar de impact van dergelijke regelgeving op gedragingen van rechtsonderhorigen, dient echter het voorwerp uit te maken van een groter empirisch onderzoek. Om deze reden valt het buiten het bestek van dit werkstuk, maar kan het evenwel gezien worden als een voorzet voor vervolgonderzoek.

²⁶³ Art. 433quinquies, § 2 Sw.

²⁶⁴ Art. 433sexies Sw.

²⁶⁵ Art. 433septies Sw.

²⁶⁶ Art. 175 Soc.Sw.

²⁶⁷ Art. 101 Soc.Sw.

Verder stelt de, niet-juridische maar wel menselijke, vraag zich naar de wenselijkheid van het verlenen van een verblijfsrecht aan de personen die er “erg genoeg” aan toe zijn. TICKTIN omschrijft de schaduwzijde van dergelijk verblijfsrecht treffend: “*Isn’t it terrible? We almost wish for illness when we talk to sans-papiers*”²⁶⁸.

4.2.4. Economische redenen

110. Een volgend argument *tegen* het verlenen van een verblijfstitel aan een werknemer tijdens de procedure tot erkenning van een ernstig arbeidsongeval, kan uit economische bezorgdheden voortvloeien. Zo gaf onder meer BAUMGÄRTEL aan dat het kostargument aan de basis kan liggen voor het al dan niet verlenen van rechten aan migranten.²⁶⁹ Alvorens dit argument te kunnen aanvaarden in dit debat, dient er grondig onderzoek te gebeuren naar wat de kost voor de Belgische Staat van de situatie nu (zonder verblijfsrecht) en de kost na het verlenen van een verblijfstitel zou zijn.

Zo stelt PICUM dat het verlenen van een verblijfsrecht zelfs in het voordeel van staten kan zijn.²⁷⁰ Door het verkrijgen van een verblijfsrecht kunnen mensen zich beter organiseren en op een wettige manier werken, waardoor ook belastingen en socialezekerheidsbijdragen zullen worden betaald.²⁷¹ Veel hangt echter af van het type en duur van het verblijfsrecht. Verder benadrukt FAIRWORK Belgium dat het verlenen van een verblijfsrecht aan een (erkend) slachtoffer van een arbeidsongeval, geen extra kost meebrengt voor de staat.²⁷² Het slachtoffer verwerft immers een “inkomen” in de vorm van een tegemoetkoming vanwege de arbeidsongevallenverzekeraar of Fedris. Dit argument zegt echter niets over de kost van het verlenen van een verblijfsrecht aan de persoon in kwestie *vooraleer* men erkend wordt als slachtoffer van het arbeidsongeval.

Ook hier reikt dit werkstuk de hand naar verder onderzoek vanuit economisch, en niet louter juridisch, oogpunt om een duidelijk zicht te krijgen op de financiële implicaties van het toekennen van een verblijfsrecht aan de werknemers in kwestie.

²⁶⁸ M. TICKTIN, *Casualties of Care: Immigration and the Politics of Humanitarianism in France*, Berkeley, University of California Press, 2011, 90.

²⁶⁹ M. BAUMGÄRTEL, *Demanding Rights: Europe’s supranational courts and the dilemma of migrant vulnerability*, Cambridge, Cambridge University Press, 2019, 138-140.

²⁷⁰ PICUM, *Regularisation mechanisms and programmes: Why they matter and how to design them*, 23 januari 2023, https://picum.org/wp-content/uploads/2023/01/Regularisation-mechanisms-and-programmes_Why-they-matter-and-how-to-design-them_EN.pdf, 6 en 19.

²⁷¹ *Ibid.*

²⁷² Gesprek met FAIRWORK Belgium, 8 februari 2023.

4.3. Tussenconclusie

111. Het antwoord op de vraag of een verblijfsrecht zou moeten worden verleend aan werknemers zonder wettig verblijf tijdens de procedure tot erkenning van een ernstig arbeidsongeval, kent geen eenduidig antwoord. Bovenstaande argumenten kunnen aangehaald worden in de desbetreffende discussie, maar vormen hoe dan ook geen exhaustieve lijst. Het is aan de lezers van dit werkstuk om te bepalen welke elementen voor hun zwaarder doorwegen dan andere, en tot welk besluit men hierdoor komt.

Toch wens ik graag te benadrukken dat het mensenrechtelijk kader onder geen enkel beding uit het oog mag worden verloren. Vooral het recht op menselijke waardigheid en het recht op een behoorlijke levensstandaard vormen hoekstenen in onze samenleving en dienen, mijns inziens, dan ook zwaar door te wegen in deze discussie. Zoals reeds meermaals gesteld, beantwoordt de huidige situatie van de werknemers in kwestie niet aan deze standaarden. Vanuit dit perspectief valt het niet te ontkennen dat er nood is aan verandering.

Deel 5. Verkennen van bestaande verblijfsprocedures

112. Indien men op basis van voorgaande argumentatie besluit dat een verblijfsrecht dient te worden verleend aan werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval, stelt de vraag zich op welke manier dit ingevuld kan worden. Op deze vraag legt “Deel 5. Verkennen van bestaande verblijfsprocedures” zich toe. Meer specifiek, wordt onderzocht of *bestaande* verblijfsprocedures soelaas kunnen bieden voor de werknemers in kwestie.

Opeenvolgend worden de procedure inzake mensenhandel, humanitaire regularisatie en medische regularisatie onderzocht. Deze drie hoofdstukken worden steeds op dezelfde manier opgebouwd. Vooreerst wordt het juridisch kader in beeld gebracht, waarna wordt nagegaan of het een theoretische oplossing is voor werknemers na een ernstig arbeidsongeval. Nadien wordt onderzocht of de piste eveneens in de praktijk wordt gehanteerd.

5.1. Procedure mensenhandel

5.1.1. Juridisch kader

113. Dit hoofdstuk onderzoekt wat het juridisch kader is betreffende de procedure mensenhandel. In het eerste deel wordt uiteengezet aan welke voorwaarden men dient te voldoen alvorens men kan ressorteren onder deze procedure. Nadien wordt de procedure zelf toegelicht. In het laatste deel van dit hoofdstuk wordt onderzocht welke rechten het verblijfsstatuut met zich meebrengt.

A. Voorwaarden

§1: Slachtoffers mensenhandel en ernstige vormen van mensensmokkel, die breken met netwerk

114. Deze specifieke procedure is gericht op slachtoffers van mensenhandel en ernstige vormen van mensensmokkel.

115. Artikel 433quinquies Strafwetboek definieert mensenhandel als:

“...de werving, het vervoer, de overbrenging, de huisvesting, de opvang van een persoon, het nemen of de overdracht van de controle over hem met als doel :

1° de uitbuiting van prostitutie of andere vormen van seksuele uitbuiting;

2° de uitbuiting van bedelarij;

3° het verrichten van werk of het verlenen van diensten, in omstandigheden die in strijd zijn met de menselijke waardigheid;

4° de uitbuiting door het wegnemen van organen of van menselijk lichaamsmateriaal;

5° of deze persoon tegen zijn wil een misdaad of een wanbedrijf te doen plegen.”²⁷³

Het al dan niet hebben van een verblijfsdocument is hierbij van geen belang.²⁷⁴ Myria stelt dat mensenhandel erin bestaat mensen uit te buiten, om op deze manier geld te verdienen.²⁷⁵ Deze uitbuiting kan zowel seksueel, als economisch van aard zijn.²⁷⁶ Ook wanneer het slachtoffer akkoord gaat met deze handelingen, wordt het gezien als mensenhandel.²⁷⁷ België hanteert met andere woorden een bijzonder ruime definitie van het begrip “mensenhandel”.²⁷⁸ De beoordeling of een persoon als slachtoffer van mensenhandel wordt gepercipieerd, blijft echter een feitenkwestie.²⁷⁹

116. Mensensmokkel wordt in tegenstelling tot mensenhandel niet gedefinieerd in het Strafwetboek, wel in de Vreemdelingenwet. Deze wet definieert mensensmokkel als:

“...het ertoe bijdragen, op welke manier ook, rechtstreeks of via een tussenpersoon, dat een persoon die geen onderdaan is van een lidstaat van de Europese Unie het grondgebied van een lidstaat van de Europese Unie of van een Staat die partij is bij een internationale overeenkomst

²⁷³ Art. 433quinquies Sw.

²⁷⁴ Omz. 23 december 2016 inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel, BS 10 maart 2017, 35.370.

²⁷⁵ MYRIA, *Mensenhandel ≠ mensensmokkel*, <https://www.myria.be/nl/mensenhandel-smokkel/mensenhandel-vs.-mensensmokkel-wettelijke-definities>.

²⁷⁶ *Ibid.*

²⁷⁷ AGII, *Wat is mensenhandel of mensensmokkel?*, <https://www.agii.be/thema/vreemdelingenrecht-internationaal-privaatrecht/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/slachtoffer-mensenhandel-en-mensensmokkel/wat-is-mensenhandel-of-mensensmokkel>.

²⁷⁸ Gesprek met Myria, 6 februari 2023; gesprek met FAIRWORK Belgium, 8 februari 2023.

²⁷⁹ Federale Politie tijdens de Bijzondere Commissie Menschenhandel, 14 november 2022.

betreffende de overschrijding van de buitengrenzen, die België bindt, binnenkomt, erdoor reist of aldaar verblijft, zulks in strijd met de wetgeving van deze Staat, met het oog op het direct of indirect verkrijgen van een vermogensvoordeel...”.²⁸⁰

Om recht te hebben op de bescherming die de procedure mensenhandel en mensensmokkel biedt, moet het gaan om *ernstige* vormen van mensensmokkel.²⁸¹ Er moet worden voldaan aan één van de verzwarende omstandigheden *ex* artikel 77quater, 1° tot en met 5° Vreemdelingenwet, met name:

“...1° in geval het misdrijf is gepleegd ten opzichte van een minderjarige;

2° in geval het is gepleegd door misbruik te maken van de kwetsbare toestand waarin een persoon verkeert ten gevolge van zijn onwettige of precaire administratieve toestand, zijn precaire sociale toestand, zijn leeftijd, zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of een geestelijk gebrek of onvolwaardigheid, zodanig dat de betrokken persoon in feite geen andere echte en aanvaardbare keuze heeft dan zich te laten misbruiken;

3° in geval het is gepleegd door direct of indirect gebruik te maken van listige kunstgrepen, geweld, bedreigingen of enige vorm van dwang, of door ontvoering, machtsmisbruik of bedrog;

3bis° in geval het is gepleegd door het aanbieden of aanvaarden van betalingen of om het even welke voordelen om de toestemming te verkrijgen van een persoon die gezag heeft over het slachtoffer;

4° in geval het leven van het slachtoffer opzettelijk of door grove nalatigheid in gevaar is gebracht;

5° in geval het misdrijf een ongeneeslijk lijkende ziekte, hetzij een ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijke arbeid van meer dan vier maanden, hetzij het volledig verlies van een orgaan of van het gebruik van een orgaan, hetzij een zware verminking heeft veroorzaakt;...”.²⁸²

Samengevat kan gesteld worden dat mensensmokkel het bijdragen aan de onwettige binnenkomst van een derdelander op het grondgebied, in ruil voor een vermogensvoordeel, is.²⁸³ Voor de toepassing van deze procedure, dient evenwel een verzwarende omstandigheid voorhanden te zijn.

117. Aan het statuut van slachtoffers van mensenhandel of slachtoffers van ernstige vormen van mensensmokkel wordt een tweede voorwaarde gekoppeld. Men dient immers te breken met het netwerk waarin ze uitgebuit worden.²⁸⁴

²⁸⁰ Art. 77bis Vw.

²⁸¹ Hoofdstuk IV Vw.

²⁸² Art. 77quater Vw.

²⁸³ Omz. 23 december 2016 inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel, *BS* 10 maart 2017, 35.370.

²⁸⁴ S. BOUCKAERT, P. BAEYENS en N. VANDERSCHEUREN, *Handboek Verblijfsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2016, 242.

§2: Begeleid worden door een erkend en gespecialiseerd opvangcentrum voor de opvang en begeleiding van slachtoffers van mensenhandel

118. Een volgende te vervullen voorwaarde, alvorens men kan ressorteren onder de procedure mensenhandel, is de begeleiding door een erkend en gespecialiseerd opvangcentrum.²⁸⁵

België telt drie dergelijke opvangcentra (Payoke²⁸⁶, Pag-Asa²⁸⁷ en Sürya²⁸⁸).²⁸⁹ Deze centra bieden psychosociale en medische hulp, alsook administratieve begeleiding en juridische hulp.²⁹⁰ De begeleiding dient te worden gevolgd tijdens de hele verblijfsprocedure.²⁹¹

§3: Een klacht indienen of verklaringen afleggen tegen de personen of de netwerken van mensenhandelaars die hen hebben uitgebuit

119. De laatste voorwaarde waaraan dient te worden voldaan is dat men meewerkt met het gerechtelijk onderzoek.²⁹² Dit kan door middel van het indienen van een klacht of het afleggen van een verklaring.²⁹³

B. Procedure

120. De eigenlijke procedure valt uiteen in vier grote luiken. Deze werden reeds toegelicht in “4.1.6. Strijd tegen malafide werkgevers”. Voor een meer uitgebreide beschrijving wordt dan ook naar dit deel verwezen.

121. Samengevat, en zonder details, kan worden gesteld dat in de eerste fase, van identificatie en detectie, een bijlage 15 wordt afgeleverd aan het vermoedelijke slachtoffer.²⁹⁴

²⁸⁵ Art. 61/2, § 2 Vw.

²⁸⁶ PAYOKE, <https://www.payoke.be/nl/>.

²⁸⁷ PAG-ASA, <https://pag-asa.be/>.

²⁸⁸ SÜRYA, <https://asblsurya.org/fr/>.

²⁸⁹ S. BOUCKAERT, P. BAEYENS en N. VANDERSCHEUREN, *Handboek Verblijfsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2016, 243.

²⁹⁰ MYRIA, *Slachtoffercentra*, <https://www.myria.be/nl/mensenhandel-smokkel/slachtoffercentra>.

²⁹¹ AGII, *Wat zijn de voorwaarden voor een slachtoffer van mensenhandel en mensensmokkel?*, <https://www.agii.be/thema/vreemdelingenrecht-internationaal-privatrecht/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/slachtoffer-mensenhandel-en-mensensmokkel/wat-zijn-de-voorwaarden-voor-een-slachtoffer-van-mensenhandel-en>.

²⁹² Art. 61/2, § 2 Vw.

²⁹³ S. BOUCKAERT, P. BAEYENS en N. VANDERSCHEUREN, *Handboek Verblijfsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2016, 243.

²⁹⁴ Art. 61/2 Vw.

Indien, binnen een termijn van 45 dagen²⁹⁵, een verklaring wordt afgelegd of een aangifte wordt gedaan, verkrijgt het vermoedelijke slachtoffer een attest van immatriculatie welke drie maanden geldig is.²⁹⁶

Men verkrijgt naderhand, onder een aantal voorwaarden²⁹⁷, een verblijfstitel voor zes maanden. Indien de klacht of aangifte leidt tot een veroordeling voor mensenhandel, krijgt het slachtoffer een verblijf voor onbepaalde duur.²⁹⁸

C. Rechten

122. In dit deel wordt nagegaan welke rechten men heeft in elk van de vier deelfasen van de procedure. Er wordt enkel gekeken naar de impact op sociale zekerheid²⁹⁹ en sociale bijstand, werk en verblijf, daar waar dit de meest relevante aspecten zijn na een ernstig arbeidsongeval. Door deze rechten na te gaan, kan naderhand gereflecteerd worden over of dit soelaas biedt voor werknemers zonder wettig verblijf na het arbeidsongeval. Dit wordt behandeld in “5.1.2. Theoretische oplossing voor werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval?”.

123. In de fase van detectie en identificatie wordt een bijlage 15 verstrekt aan het vermoedelijke slachtoffer zonder wettig verblijf, dit brengt rechten met zich mee. Vooreerst is het zo dat men door middel van de bijlage 15 wettig op het Belgisch grondgebied kan verblijven gedurende een termijn van 45 dagen.³⁰⁰ Men zal België niet dienen te verlaten.

Verder kan men aanspraak maken op maatschappelijke dienstverlening vanwege het OCMW.³⁰¹ Hierbij gaat het OCMW na of men wettig in België verblijft, behoeftig is en diens gewoonlijke verblijfsplaats in België is.³⁰² Dit recht op maatschappelijke dienstverlening kan onder meer bestaan uit financiële steun. Het OCMW bepaalt autonoom het bedrag, maar het moet volstaan om menswaardig te kunnen leven.³⁰³

²⁹⁵ Art. 61/2, § 2 Vw.

²⁹⁶ Art. 61/3 Vw.

²⁹⁷ Art. 61/4 Vw.

²⁹⁸ Art. 61/5 Vw.

²⁹⁹ Voor wat betreft toegang tot een ziekenfonds, wordt ervan uitgegaan dat men zich niet als persoon ten laste kan aansluiten. Er wordt louter gekeken naar de toegang, welke mogelijk wordt gemaakt “door zichzelf”.

³⁰⁰ Art. 110bis KB 8 oktober 1981 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, BS 27 oktober 1981, 13.740.

³⁰¹ Art. 1 OCMW-wet.

³⁰² AGII, *Heb jij recht op maatschappelijke dienstverlening?*, <https://www.agii.be/thema/sociaal-medisch/ocmw-steun/maatschappelijke-dienstverlening/heb-jij-recht-op-maatschappelijke-dienstverlening>.

³⁰³ Art. 1 OCMW-wet.

Ook heeft men recht op onderdak, indien men dakloos is.³⁰⁴ Verder kan het OCMW tussenkomen in geval van hoogoplopende kosten voor geneesmiddelen en geneeskundige verzorging.³⁰⁵ Voor OCMW-steun voor medische kosten dient men behoeftig te zijn en een steunaanvraag ingediend te hebben.³⁰⁶ Verder is het echter zo dat men zich meestal niet kan aansluiten bij een ziekenfonds.³⁰⁷ Ook heeft men geen recht om te werken.³⁰⁸

124. In de fase van voorlopig verblijf, verkrijgt men een attest van immatriculatie, welke geldig is voor een termijn van drie maanden.³⁰⁹ Deze termijn kan verlengd worden, indien dit noodzakelijk is voor het onderzoek, dan wel als DVZ dit opportuun acht.³¹⁰ Ook hier hoeft men niet te vrezen voor een bevel tot het verlaten van het grondgebied, daar waar men een tijdelijk verblijfsdocument verkrijgt. Tijdens deze fase heeft men eveneens het recht om te werken.³¹¹ Ook heeft men recht op maatschappelijke dienstverlening vanwege het bevoegde OCMW.³¹² Doorgaans zal men zich echter niet kunnen wenden tot een ziekenfonds.³¹³

125. In de derde fase, die van verlengd verblijf, verkrijgt men een elektronische A kaart, welke geldig is voor een termijn van zes maanden.³¹⁴ Deze termijn kan telkens met zes maanden worden verlengd, gedurende de gerechtelijke procedure.³¹⁵ Men blijft met andere woorden titularis van een verblijfsrecht.

³⁰⁴ AGII, *Wat houdt maatschappelijke dienstverlening in?*, <https://www.agii.be/thema/sociaal-medisch/ocmw-steun/maatschappelijke-dienstverlening/wat-houdt-maatschappelijke-dienstverlening-in>.

³⁰⁵ *Ibid.*

³⁰⁶ POD MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE, *Wegwijs in medische hulp*, file:///C:/Users/katin/Downloads/publicatie_medische_hulp.pdf, 3.

³⁰⁷ KRUISPUNT MIGRATIE-INTEGRATIE, *Verblijfsstatuten en gezondheidszorg voor vreemdelingen*, https://www.agii.be/sites/default/files/bestanden/documenten/overzicht_verblijfsstatuten_en_gezondheidszorg_nl_versie_september_2014_11.pdf, 19.

³⁰⁸ Art. 10, 9° KB 2 september 2018 houdende de uitvoering van de wet van 9 mei 2018 betreffende de tewerkstelling van buitenlandse onderdanen die zich in een specifieke verblijfssituatie bevinden, *BS 17 september 2018*, 72.187.

³⁰⁹ Art. 61/3 Vw.; P. BAEYENS, S. BOUCKAERT, N. DE MOOR, H. DE VYLDER en B. GABRIELS, "Het statuut voor slachtoffers mensenhandel" in X, *Administratieve wegwijzer voor vreemdelingen, vluchtelingen en migranten*, Mechelen, Kluwer, 2022, (2.10./1) 2.10./7.

³¹⁰ *Ibid.*

³¹¹ MYRIA, *Slachtofferstatuut*, <https://www.myria.be/nl/mensenhandel-smokkel/slachtofferstatuut>.

³¹² KRUISPUNT MIGRATIE-INTEGRATIE, *Verblijfsstatuten en gezondheidszorg voor vreemdelingen*, https://www.agii.be/sites/default/files/bestanden/documenten/overzicht_verblijfsstatuten_en_gezondheidszorg_nl_versie_september_2014_11.pdf, 19; zie randnummer 116.

³¹³ *Ibid.*

³¹⁴ Art.61/4, § 1 Vw.

³¹⁵ P. BAEYENS, S. BOUCKAERT, N. DE MOOR, H. DE VYLDER en B. GABRIELS, "Het statuut voor slachtoffers mensenhandel" in X, *Administratieve wegwijzer voor vreemdelingen, vluchtelingen en migranten*, Mechelen, Kluwer, 2022, (2.10./1) 2.10./9.

Ook hier heeft men het recht om te werken³¹⁶ en recht op maatschappelijke dienstverlening³¹⁷. Vanaf het verkrijgen van een A kaart kan men zich ook inschrijven bij een ziekenfonds. Zo stelt een omzendbrief³¹⁸ dat men zich kan inschrijven als “ingeschrevene in het Rijksregister”³¹⁹ wanneer men gemachtigd of toegelaten is voor een verblijf van meer dan drie maanden. De elektronische A kaart kan hier gelden als bewijs. Indien men behoeftig is, kan het OCMW de ZIV-bijdrage ten laste nemen.³²⁰

126. Naderhand kan een verblijf voor onbepaalde duur worden verleend aan de persoon in kwestie.³²¹ Ook hier kan men aanspraak maken op maatschappelijke dienstverlening³²² vanwege het OCMW, kan men zich aansluiten bij een ziekenfonds³²³ en mag men werken³²⁴.

Een overzicht van het verblijfsrecht, het recht op maatschappelijke dienstverlening, toegang tot het ziekenfonds en toegang tot de arbeidsmarkt per verblijfsstatuut is opgenomen in Bijlage 1 van deze masterproef.

³¹⁶ Art. 10, 9° KB 2 september 2018 houdende de uitvoering van de wet van 9 mei 2018 betreffende de tewerkstelling van buitenlandse onderdanen die zich in een specifieke verblijfssituatie bevinden, *BS 17 september 2018*, 72.187.

³¹⁷ KRUIPUNT MIGRATIE-INTEGRATIE, *Verblijfsstatuten en gezondheidszorg voor vreemdelingen*, https://www.agii.be/sites/default/files/bestanden/documenten/overzicht_verblijfsstatuten_en_gezondheidszorg_nl_versie_september_2014_11.pdf, 19; zie randnummer 116.

³¹⁸ Omz.VI. 10 mei 2021 betreffende bewijsmodaliteiten voor de inschrijving in de hoedanigheid van ingeschrevene in het Rijksregister, bedoeld bij artikel 32, eerste lid, 15° van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd op 14 juli 1994, https://www.riziv.fgov.be/SiteCollectionDocuments/omzendbrief_ziekenfondsen_2021_139_dac.pdf.

³¹⁹ Art. 32, eerste lid, 15° ZIV-wet.

³²⁰ KRUIPUNT MIGRATIE-INTEGRATIE, *Verblijfsstatuten en gezondheidszorg voor vreemdelingen*, https://www.agii.be/sites/default/files/bestanden/documenten/overzicht_verblijfsstatuten_en_gezondheidszorg_nl_versie_september_2014_11.pdf, 19.

³²¹ Art. 61/5 Vw.

³²² KRUIPUNT MIGRATIE-INTEGRATIE, *Verblijfsstatuten en gezondheidszorg voor vreemdelingen*, https://www.agii.be/sites/default/files/bestanden/documenten/overzicht_verblijfsstatuten_en_gezondheidszorg_nl_versie_september_2014_11.pdf, 19.

³²³ Omz.VI. 10 mei 2021 betreffende bewijsmodaliteiten voor de inschrijving in de hoedanigheid van ingeschrevene in het Rijksregister, bedoeld bij artikel 32, eerste lid, 15° van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd op 14 juli 1994, https://www.riziv.fgov.be/SiteCollectionDocuments/omzendbrief_ziekenfondsen_2021_139_dac.pdf.

³²⁴ Art. 11 KB 2 september 2018 houdende de uitvoering van de wet van 9 mei 2018 betreffende de tewerkstelling van buitenlandse onderdanen die zich in een specifieke verblijfssituatie bevinden, *BS 17 september 2018*, 72.187.

5.1.2. Theoretische oplossing voor werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval?

127. Onderstaand hoofdstuk onderzoekt of de toegekende rechten soelaas bieden voor een werknemer zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval. Dit hoofdstuk handelt met andere woorden over de hypothese waar een werknemer zonder wettig verblijf toegelaten wordt in bovenstaande procedure en de hieruit voortvloeiende rechten verwerft. Of deze piste in de praktijk wordt gevolgd bij werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval, wordt in “5.1.3. Praktijk” nader onder de loep genomen.

128. Het argument dat het luidst weerklonk uit de argumenten waarom een verblijfsrecht moet worden verleend aan werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval, was dat er een antwoord moet worden geboden op de preciaire situatie waarin de persoon in kwestie zich bevindt na het ongeval. Door de werknemer te laten ressorteren onder de procedure mensenhandel, wordt een mouw gepast aan deze precariteit.

129. Er kan, nogmaals, gewezen worden op de situatie van een werknemer zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval. Na dit ongeval heeft de werknemer in kwestie enkel recht op dringende medische hulp vanwege het OCMW. Andere tegemoetkomingen zijn er niet, noch is de werknemer in staat om diens arbeid verder te zetten, aangezien het gaat om een *ernstig* arbeidsongeval. Het betalen van huur, het voorzien in eten en andere basisvoorzieningen worden aanzienlijk bemoeilijkt. FAIRWORK Belgium duidt deze situatie aan als uitermate precair.³²⁵

130. De rechten, die inherent zijn aan de procedure mensenhandel, kunnen het hoofd bieden aan deze preciaire situatie. Vooreerst kan gewezen worden op de mogelijkheid tot maatschappelijke dienstverlening door het OCMW.³²⁶ Hiervoor dient echter voldaan te worden aan drie criteria.

Vooreerst moet men diens *gewoonlijke verblijfplaats in België* hebben. Dit houdt in dat de emotionele en materiële belangen zich in België situeren.³²⁷ Het OCMW van de plaats waar de werknemer daadwerkelijk verblijft, is bevoegd.³²⁸ De werknemer na een ernstig arbeidsongeval kan aan deze voorwaarde voldoen, indien men effectief in België blijft.³²⁹

³²⁵ Gesprek met FAIRWORK Belgium, 10 november 2022.

³²⁶ Art. 1 OCMW-wet.

³²⁷ AGII, *Gewoonlijke verblijfplaats in België*, <https://www.agii.be/thema/ocmw-steun/maatschappelijke-dienstverlening/heb-jij-recht-op-maatschappelijke-dienstverlening/gewoonlijke-verblijfplaats-in-belgie>.

³²⁸ Art. 60, § 1 OCMW-wet.

³²⁹ Tijdelijk verblijf in het buitenland doet geen afbreuk aan de gewoonlijke verblijfplaats in België.

Verder dient men *wettig in België te verblijven*. Een werknemer zonder wettig verblijf kan omwille van deze reden geen aanspraak maken op maatschappelijke dienstverlening. Indien men echter toegelaten wordt tot de procedure mensenhandel, wordt deze voorwaarde vervuld. Het slachtoffer van mensenhandel kan vanaf het ontvangen van de bijlage 15, wettig in België verblijven en aanspraak maken op maatschappelijke dienstverlening.³³⁰ Men hoeft met andere woorden niet reeds erkend te zijn als een slachtoffer van mensenhandel.

De laatste voorwaarde is dat men *behoefstig* is.³³¹ Dit houdt in dat men niet in staat is om een menswaardig leven te leiden, zonder maatschappelijke dienstverlening. Het bevoegde OCMW verricht een sociaal onderzoek om deze situatie na te gaan.³³² Hierbij onderzoekt men wat de bestaansmiddelen van de persoon in kwestie zijn, welke andere rechten men kan laten gelden en de mogelijkheid van deze persoon om zelf inkomsten te verwerven.³³³ Gezien de situatie van algehele (tijdelijke of blijvende) arbeidsongeschiktheid waar *in casu* sprake van is, is de kans reëel dat het OCMW besluit tot behoefstigheid. Het al dan niet verkrijgen van maatschappelijke dienstverlening blijft echter het voorwerp van een *case by case* benadering.

Zoals reeds eerder weergegeven in dit werkstuk, kan de steun door het OCMW verschillende vormen aannemen. Het kan onder meer gaan om financiële steun, tussenkomst bij kosten voor geneesmiddelen en gezondheidszorg en tussenkomst in de huurprijs.³³⁴ Dit kan dan ook een enorme steun zijn voor de werknemer na een ernstig arbeidsongeval, wiens precaire situatie hierdoor afneemt. Zeker wanneer vergeleken wordt met de huidige situatie, waar de werknemer enkel recht heeft op dringende medische hulp, brengt deze steun een aanzienlijke verbetering van de positie van de persoon in kwestie.

131. Ook het aangehaalde probleem betreffende huisvesting wordt op deze manier aangepakt. Er werd reeds gesteld dat een persoon na een ernstig arbeidsongeval moeilijkheden kan ondervinden met betrekking tot het betalen van huur, waardoor voorzien in onderdak niet evident is. Naast het feit dat men kan rekenen op maatschappelijke dienstverlening in de vorm van financiële steun, wordt eveneens voorzien in het recht op onderdak. Indien men, al dan niet ten gevolge van het ernstig arbeidsongeval, dakloos is/werd, heeft men recht op een woning.³³⁵

³³⁰ AGII, *Bijlage 15 en het recht op OCMW-steun*, <https://www.agii.be/nieuws/bijlage-15-en-het-recht-op-ocmw-steun>.

³³¹ Art. 60, § 1 OCMW-wet.

³³² *Ibid.*

³³³ KB 1 december 2013 betreffende de minimumvoorwaarden voor het sociaal onderzoek verricht overeenkomstig artikel 9bis van de wet van 2 april 1965 betreffende het ten laste nemen van de steun verleend door de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, *BS* 14 maart 2014, 21.665.

³³⁴ AGII, *Wat houdt maatschappelijke dienstverlening in?*, <https://www.agii.be/thema/sociaal-medisch/ocmw-steun/maatschappelijke-dienstverlening/wat-houdt-maatschappelijke-dienstverlening-in>.

³³⁵ *Ibid.*

Verder moeten (vermoedelijke) slachtoffers mensenhandel zich laten begeleiden door een gespecialiseerd en erkend opvangcentrum.³³⁶ Zij voorzien in de mogelijkheid dat slachtoffers zich kunnen richten tot een “opvanghuis” voor een tijdelijk verblijf, indien men nergens anders terecht kan.³³⁷

132. De tweede niet te onderschatten impact die het plaatsen van de werknemer onder de procedure van mensenhandel heeft, is de mogelijkheid tot het aansluiten bij een ziekenfonds. Zoals gesteld in “4.1.3. Recht op sociale zekerheid” is een groot hiaat in de situatie van een werknemer zonder wettig verblijf, dat men zich niet kan aansluiten bij een ziekenfonds. Indien men zou ressorteren onder procedure mensenhandel zou dit wel tot de mogelijkheden behoren. Vanaf men in het bezit is van de elektronische A kaart, kan men zich aansluiten bij een ziekenfonds. Op deze manier heeft men recht op tegemoetkomingen uit de sector “gezondheidszorg”. Ook hierdoor is men niet enkel toegewezen op de dringende medische hulp en biedt het verblijfsstatuut uit de procedure mensenhandel een oplossing voor de preciaire situatie van de werknemer na een ernstig arbeidsongeval. Wel valt op te merken dat in de eerste twee fasen, het recht om zich aan te sluiten bij een ziekenfonds (nog) niet geldt.

133. Zoals reeds gesteld heeft de persoon in kwestie recht om te werken als werknemer vanaf men een attest van immatriculatie, een A kaart of een B kaart heeft. Hierbij is men vrijgesteld van de gecombineerde vergunning.³³⁸ Dit impliceert dat de werknemer, na de periode van arbeidsongeschiktheid (dus als het ging om algehele *tijdelijke* arbeidsongeschiktheid) niet meer aangewezen is op clandestien werk. Doordat men niet meer afhankelijk zal zijn van diens gemeenschap voor arbeid, *kan* dit een effect hebben op de waarachtigheid van verklaringen en aangiften. In “3.2.2. Impact van verblijfsstatus op verklaringen en aangiften” werd gesteld dat men door vrees voor diens gemeenschap, niet steeds verklaringen en aangiften aflegt die volledig met de waarheid stroken. Men dient immers als werknemer zonder wettig verblijf na een arbeidsongeval terug te kunnen vallen op deze gemeenschap voor het verkrijgen van werk. Door de rechten toe te kennen die inherent zijn aan de procedure mensenhandel, heeft men echter *recht* op werk. Hierbij dient evenwel de kanttekening te worden gemaakt dat men in het begin van de procedure niet met zekerheid kan stellen dat de werknemer ook effectief erkend zal worden als slachtoffer van mensenhandel. Het valt dan ook niet uit te sluiten dat men nooit een verlengd verblijf of een verblijf van onbepaalde duur zal verkrijgen. In deze hypothese is men wederom mogelijks afhankelijk van diens gemeenschap, indien men naderhand weer wil werken in België. Men heeft immers niet langer een wettig verblijf en dus geen recht op toegang tot de arbeidsmarkt.

³³⁶ MYRIA, *Slachtofferstatuut*, <https://www.myria.be/nl/mensenhandel-smokkel/slachtofferstatuut>.

³³⁷ MYRIA, *Slachtoffercentra*, <https://www.myria.be/nl/mensenhandel-smokkel/slachtoffercentra>.

³³⁸ Art. 10, 9°, art. 11, art. 18, 2° en art. 20 KB 2 september 2018 houdende de uitvoering van de wet van 9 mei 2018 betreffende de tewerkstelling van buitenlandse onderdanen die zich in een specifieke verblijfsituatie bevinden, BS 17 september 2018, 72.187.

134. Verder wordt een hindernis betreffende bewijsvoering vermeden. De werknemer verkrijgt een verblijfsrecht en moet bijgevolg het grondgebied niet verlaten. Op deze manier blijft de persoon bereikbaar en gaan geen bewijzen van, onder meer, tewerkstelling verloren door een eventuele verhuis. Ook dient de werknemer niet vanuit een ander land terug te keren naar België voor eventuele medische controles in het licht van de procedure tot het verwerven van een vergoeding voor diens arbeidsongeval.³³⁹ Op deze manier zal ook het optreden tegen malafide werkgevers vereenvoudigd worden, aangezien verschillende bewijsproblematieken worden vermeden.

135. Concluderend kan gesteld worden dat het onderbrengen van een werknemer zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval in de procedure mensenhandel, tegemoetkomt aan de argumenten *pro* het verlenen van een verblijfsrecht tijdens de procedure.

Zo komt het recht op maatschappelijke dienstverlening, mits voldaan aan de voorwaarden, tegemoet aan het recht op menselijke waardigheid. De dienstverlening heeft immers expliciet tot doel de menselijke waardigheid te garanderen. Verder kan men zich aansluiten bij een ziekenfonds vanaf men een A kaart verkrijgt. Op deze manier kan een tegemoetkoming in de kosten voor gezondheidszorg voorzien worden en wordt een antwoord geboden op de huidige beperkte sociale bijstand die een werknemer zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval heeft.

Ook op het vlak van bewijsvoering is er een duidelijk gunstigere situatie merkbaar. Men zal niet bevolen worden het grondgebied te verlaten, waardoor makkelijker bewijs zal kunnen worden geleverd in het kader van de procedure tot erkenning van een arbeidsongeval, alsook in stappen die ondernomen worden tegen de malafide werkgever.

Samengevat vormt dit statuut, louter theoretisch, een oplossing voor de betrokken groep werknemers.

5.1.3. Praktijk

136. Dit hoofdstuk onderzoekt of/in welke gevallen werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval in praktijk ressorteren onder de procedure mensenhandel. Voor meer duiding over de selectie van de onderzochte rechtspraak, wordt verwezen naar “1.4. Methodologie”.

³³⁹ Gesprek met FAIRWORK Belgium, 10 november 2022.

137. Er werd niet veel rechtspraak gepubliceerd betreffende wanneer een persoon gezien wordt als een slachtoffer van mensenhandel, in de context van een ernstig arbeidsongeval. Uit de schaars gepubliceerde rechtspraak kunnen wel enkele zaken worden afgeleid. Deze worden hieronder toegelicht.

138. Onder bepaalde omstandigheden wordt het slachtoffer van een ernstig arbeidsongeval, eveneens gezien als een slachtoffer mensenhandel. De aanwezigheid van een ernstig arbeidsongeval en de hieruit vloeiende preciaire toestand, lijkt echter *niet* voldoende te zijn om gekwalificeerd te worden als slachtoffer van mensenhandel.

139. Uit de rechtspraak van de correctionele rechtbanken en hoven van beroep³⁴⁰, kan afgeleid worden dat alvorens een slachtoffer van een ernstig arbeidsongeval ook als een slachtoffer van mensenhandel wordt gepercipieerd, er *ook andere aspecten* van de voorgaande arbeidsrelatie problematisch moeten zijn. Hierbij kan gedacht worden aan het niet uitbetalen van loon³⁴¹, te lange werkdagen³⁴², geen recht op vakantie³⁴³, niet voldoen aan veiligheidsvereisten³⁴⁴ etc.

Onder meer de uitspraak van de correctionele rechtbank Antwerpen van 13 juni 2016³⁴⁵, toont deze stelling aan. In het vonnis werd de werkgever veroordeeld voor mensenhandel³⁴⁶, met als verzwarende omstandigheid het misbruiken van de kwetsbare toestand waarin de werknemer zich bevond³⁴⁷. Deze had immers geen wettig verblijf in België. Het slachtoffer van mensenhandel werd tewerkgesteld op een manege. Hier werd men ook gehuisvest. Zowel het werk als de huisvesting beantwoordden aan onaanvaardbare en mensenwaardige arbeids- en leefomstandigheden. Zo diende de werknemer onder andere zeven dagen per week te werken, werd het overloon niet uitbetaald, was diens loon lager dan het minimumloon, was er geen recht op vakantie en was er geen sanitair of verwarming in de caravan waar men verbleef.

Deze werknemer werd het slachtoffer van een ernstig arbeidsongeval op 21 maart 2015. In het kader van diens tewerkstelling, bereed de werknemer een paard, waarbij men ten val kwam en een ernstige beenbreuk opliep.

³⁴⁰ Welke bevoegd zijn voor de beoordeling van zaken betreffende mensenhandel.

³⁴¹ Corr. (6^e k.) Waals-Brabant 6 mei 2015, <https://www.myria.be/nl/mensenhandel-smokkel/rechtspraak/correctionele-rechtbank-waals-brabant-6-mei-2015>.

³⁴² Corr. Antwerpen 13 juni 2016, <https://www.fairworkbelgium.be/vonnis/rechtbank-eerste-aanleg-antwerpen-13-06-2016/>.

³⁴³ *Ibid.*

³⁴⁴ Corr. Brussel 9 september 2015, <https://www.myria.be/nl/mensenhandel-smokkel/rechtspraak/franstalige-correctionele-rechtbank-van-brussel-9-september-2015>.

³⁴⁵ Corr. Antwerpen 13 juni 2016, <https://www.fairworkbelgium.be/vonnis/rechtbank-eerste-aanleg-antwerpen-13-06-2016/>.

³⁴⁶ Art. 433quinquies Sw.

³⁴⁷ Art. 433septies, 2° Sw.

Na verzorgd te zijn in het ziekenhuis, mocht de werknemer niet meer bij de werkgever verblijven en werd de tewerkstelling onmiddellijk stopgezet. Ook was de werkgever niet aangesloten bij een arbeidsongevallenverzekeraar.

In haar besluit stelde de rechtbank dat er voldaan werd aan de voorwaarden voor mensenhandel. Hierbij werd verwezen naar de minimale vergoeding, gebrek aan sociale bescherming en de afwezigheid van een arbeidsongevallenverzekering om te besluiten tot economische uitbuiting. Ook verwees men naar de onmenselijke verblijfsomstandigheden. Bij het besluiten tot mensenhandel, werd niet expliciet verwezen naar het arbeidsongeval *an sich*. De combinatie van mensenwaardige verblijfs- en arbeidsomstandigheden waren doorslaggevend. Het ernstig arbeidsongeval en de houding van de werkgever nadien niet.³⁴⁸ Deze uitspraak toont echter wel aan dat slachtoffers van ernstige arbeidsongevallen ook slachtoffer van mensenhandel *kunnen* zijn.

140. Een tweede uitspraak die duidelijk stelt dat een ernstig arbeidsongeval op zich niet voldoende is om te besluiten tot mensenhandel, is het vonnis van de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen d.d. 28 juni 2018³⁴⁹.

Ook in deze uitspraak werd onderzocht of er sprake was van mensenhandel, met de verzwarende omstandigheid van misbruik van de kwetsbare situatie van het slachtoffer in kwestie.³⁵⁰ Ook hier had de werknemer geen wettig verblijf in België. In deze zaak werd de werknemer slachtoffer van een ernstig arbeidsongeval. De persoon in kwestie werd tewerkgesteld als schrijnwerker bij een bouwbedrijf en verloor op 7 mei 2015 vier vingers door een ongeval met een cirkelzaag. De werkgever gaf dit arbeidsongeval niet tijdig aan bij de arbeidsongevallenverzekeraar. Wel bracht de werkgever de werknemer meteen na het ongeval naar het ziekenhuis.

Bij haar oordeel over het al dan niet bestaan van mensenhandel, wees de rechter op het feit dat, hoewel de werknemer zich in een precaire situatie bevond, men wel kon terugvallen op een ruim sociaal vangnet en dat ook op vlak van opvang zich geen problemen voordeden. Ook haalde men aan dat de werknemer relatief goed betaald werd voor diens arbeid. Verder werden er geen mensenwaardige situaties vastgesteld. Het loutere feit van het bestaan van een ernstig arbeidsongeval, welke overigens niet tijdig werd aangegeven, leidde niet tot toepassing van de figuur mensenhandel.³⁵¹

³⁴⁸ Dit blijkt ook uit Corr. Waals-Brabant 5 april 2016, *Jaarverslag 2017 mensenhandel en mensensmokkel...“online”*, MYRIA, 123.

³⁴⁹ Corr. Antwerpen 28 juni 2018, <https://www.fairworkbelgium.be/vonnis/rechtbank-eerste-aanleg-antwerpen-17a000098-28-06-2018/>.

³⁵⁰ Art. 433quinquies en 433septies, 2° Sw.

³⁵¹ Dit blijkt ook uit: Corr. (6^e k.) Waals-Brabant 16 mei 2017, <https://www.fairworkbelgium.be/vonnis/rechtbank-eerste-aanleg-waals-brabant-16-05-2017/>.

141. Toch kan niet gesteld worden dat het ernstige arbeidsongeval *nooit* doorslaggevend is bij het al dan niet besluiten tot mensenhandel. Zoals reeds gesteld, is de aanwezigheid van het ernstig arbeidsongeval op zich niet voldoende om te besluiten tot mensenhandel, ook al brengt dit ongeval de werknemer in een precaire situatie. Er dienen ook andere aspecten van de voorgaande arbeidsrelatie problematisch te zijn. Toch *kan* het arbeidsongeval doorslaggevend zijn om te besluiten tot een schending van artikel 433*quinquies* Strafwetboek. Hierbij dient echter opgemerkt te worden dat hier slechts één voorbeeld van werd gevonden in de gepubliceerde rechtspraak. Deze wordt hieronder toegelicht.

142. Op 6 mei 2015 besloot de correctionele rechtbank Waals-Brabant³⁵² tot mensenhandel, waarbij misbruik werd gemaakt van de kwetsbare toestand van het slachtoffer. Een Braziliaanse werknemer, zonder wettig verblijf, werd het slachtoffer van een ernstig arbeidsongeval. De werknemer werkte op een manege, waar hij viel en een paard over diens been liep. Het slachtoffer onderging meerdere hospitalisaties en chirurgische ingrepen. De werkgever belde de ziekenwagen niet. Bijkomend verzond deze werkgever een scenario om het ongeval in te dekken. Er zou een stuk meubilair op het been van de werknemer terecht zijn gekomen, zo stelde de werkgever. Verder gaf de werkgever het arbeidsongeval niet aan, werd het loon van de werknemer na het ongeval niet uitbetaald en werd het slachtoffer na de hospitalisatie op straat gezet, hoewel men amper kon lopen.

De rechtbank besloot dat er sprake was van mensenhandel *vanaf* het arbeidsongeval. Niet voordien. Het ongeval, en de manier waarop de werkgever ermee omging, gaf aanleiding tot onmenselijke omstandigheden. Er kan met andere woorden gesteld worden dat het arbeidsongeval het keerpunt betekende. Vanaf dan was er sprake van mensenwaardige omstandigheden. Andere aspecten van de eerdere arbeidsrelatie waren niet problematisch. Toch valt op te merken dat het ernstige arbeidsongeval ook hier niet voldoende was om te besluiten tot mensenhandel. Vooral de houding van de werkgever (immers compleet gebrek aan interesse voor het lot van de werknemer) na dit ongeval was doorslaggevend.

143. Uit onderzoek blijkt verder dat beroepsrechters minder waarde lijken te hechten aan de houding van de werkgever na een arbeidsongeval, en strenger zijn tot het aanvaarden van mensenhandel. Ook hier is de gepubliceerde rechtspraak uitermate schaars. Bijgevolg moeten conclusies met de nodige voorzichtigheid worden getrokken.

³⁵² Corr. (6^e k.) Waals-Brabant 6 mei 2015, <https://www.myria.be/nl/mensenhandel-smokkel/rechtspraak/correctionele-rechtbank-waals-brabant-6-mei-2015>.

144. Ter illustratie van de hierboven geschetste houding van de beroepsrechters, kan gewezen worden op het arrest van het hof van beroep te Brussel van 20 maart 2018³⁵³. Het hof sprak de beklaagden vrij voor mensenhandel, dit in tegenstelling tot de rechter in eerste aanleg³⁵⁴. Hoewel de werkgever het slachtoffer van het arbeidsongeval meteen ontsloeg, achtte men dit niet voldoende om te besluiten tot mensenhandel. Zo waren het logement en het voedsel te verenigen met de vereisten van menselijke waardigheid. Ook het feit dat de werkgever na het ongeval meteen de ziekenwagen belde pleitte hem vrij.

Een ander voorbeeld valt te lezen in het arrest van het hof van beroep te Luik van 12 maart 2015.³⁵⁵ Hier stelde het hof evenzo dat er geen sprake was van mensenhandel.³⁵⁶ Het feit dat men niet de juiste zorgen kreeg na een arbeidsongeval, er geen arbeidsovereenkomst was en er een te laag loon werd betaald, werd niet voldoende geacht om te besluiten tot mensenhandel.³⁵⁷

145. De bevindingen uit de rechtspraakanalyse komen overeen met de constataties van FAIRWORK Belgium. Ook zij ervaren³⁵⁸ dat mensenhandel na een ernstig arbeidsongeval enkel wordt aanvaard, indien er eveneens sprake is van problematische aspecten in de voorgaande arbeidsrelatie. Een arbeidsongeval op zich leidt niet tot aanname van mensenhandel.

146. Concluderend kan gesteld worden dat onder bepaalde omstandigheden slachtoffers van ernstige arbeidsongevallen, eveneens slachtoffers van mensenhandel zijn. Het ernstige arbeidsongeval op zich is echter onvoldoende. Toch besloot één rechter dat het ernstige arbeidsongeval in combinatie met de houding van de werkgever nadien, voldoende was om de feiten te kwalificeren als mensenhandel. Of al dan niet besloten wordt tot mensenhandel, blijft een feitenkwestie. Het ernstig arbeidsongeval is één van de vele factoren, die in rekening wordt genomen bij de beslissing.³⁵⁹

³⁵³ Brussel (11e k.) 20 maart 2018, *Rev.dr.pén.* 2018, afl. 11, 1098-1114.

³⁵⁴ Corr. Waals-Brabant 4 november 2015, onuitg.

³⁵⁵ Luik (6e k.) 12 maart 2015, <https://www.myria.be/nl/mensenhandel-smokkel/rechtspraak/hof-van-beroep-luik-12-maart-2015>.

³⁵⁶ Gelijkaardige beoordeling kan gelezen worden in Antwerpen (14e k.) 23 januari 2013, *Jaarverslag mensenhandel en mensensmokkel 2012: bouwen aan vertrouwen*, MYRIA, 72.

³⁵⁷ MYRIA, *Jaarverslag 2015 mensenhandel en mensensmokkel, schakels verbinden*, <https://www.myria.be/files/Mensenhandel-verslag-2015-LR.pdf>, 121.

³⁵⁸ Gesprek met FAIRWORK Belgium, 10 november 2022.

³⁵⁹ D. DE W., noot onder Corr. (17^e k.) West-Vlaanderen (afd. Brugge) 21 januari 2015, *RW* 2015-16, afl. 30, 1196; Corr. (6^e k.) Waals-Brabant 2 april 2019, <https://www.myria.be/nl/mensenhandel-smokkel/rechtspraak/correctionele-rechtbank-van-waals-brabant-2-april-2019>; Luik (18^e k.) 8 februari 2016, *Jaarverslag mensenhandel en mensensmokkel 2016: Bedelaars in de handen van mensenhandelaars*, MYRIA, 152.

5.1.4. Tussenconclusie

147. De procedure mensenhandel biedt theoretisch gezien een antwoord op de preciaire situatie van werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval. Zo wordt er voorzien in maatschappelijke dienstverlening, een verblijfsrecht, toegang tot een ziekenfonds en onderdak. Ook worden problematieken betreffende bewijs geremedieerd, doordat geen BVG wordt afgeleverd. Verder wordt het recht op werk voorzien, zodat men niet moet terugvallen op diens gemeenschap.

Toch kan opgemerkt worden dat slachtoffers van een ernstig arbeidsongeval niet stevast aanspraak kunnen maken op deze rechten, daar waar het ongeval en de daaruit vloeiende preciaire situatie niet voldoende lijken te zijn om te besluiten tot mensenhandel. Verder³⁶⁰ in deze masterproef zal een aanbeveling worden geformuleerd over hoe men artikel 433*quinquies* Strafwetboek wel steeds zou kunnen toepassen op slachtoffers van ernstige arbeidsongevallen, om bijgevolg een antwoord te bieden op diens uiterst preciaire toestand.

5.2. Humanitaire regularisatie

5.2.1. Juridisch kader

148. Dit hoofdstuk onderzoekt wat het juridisch kader is betreffende humanitaire regularisatie³⁶¹. In het eerste deel wordt uiteengezet aan welke voorwaarden men dient te voldoen, alvorens men kan ressorteren onder dit verblijfsstatuut. Nadien wordt de procedure toegelicht. In het laatste deel van dit hoofdstuk wordt onderzocht welke rechten humanitaire regularisatie met zich meebrengt.

A. Voorwaarden

149. Humanitaire regularisatie wordt behandeld in artikel 9*bis* Vreemdelingenwet. Deze regularisatie is een uitzonderingsprocedure. Men kan er zich slechts op beroepen, indien men niet kan terugvallen op een andere verblijfsprocedure.³⁶² Het gaat om de situatie waarbij men niet ressorteert onder bijzondere categorieën (zoals bijvoorbeeld slachtoffers van mensenhandel), maar waar men wel wenst een verblijfsrecht aan te vragen op basis van humanitaire redenen.³⁶³ In wat volgt, zullen eerst de ontvankelijkheidsvoorwaarden en nadien de voorwaarden betreffende de gegrondheid van de aanvraag worden toegelicht.

³⁶⁰ Zie "Deel 6: Enkele aanbevelingen".

³⁶¹ Art. 9*bis* Vw.

³⁶² S. BOUCKAERT, P. BAEYENS en N. VANDERSCHEUREN, *Handboek verblijfsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2016, 500.

³⁶³ *Ibid.*

150. Alvorens een *9bis*-aanvraag ontvankelijk is, moet worden voldaan aan vijf voorwaarden. Zo moet de aanvrager een verblijfsplaats in België hebben, moeten er buitengewone omstandigheden voorhanden zijn, dient men een identiteitsdocument voor te leggen, moet men bijdragen in de administratieve kosten en zullen er nieuwe elementen moeten worden aangevoerd ten opzichte van een voorgaande verblijfsaanvraag.

De voorwaarde van verblijfplaats in België, wordt in artikel *9bis* Vreemdelingenwet vermeld. Hier stelt men immers dat men de aanvraag moet indienen in de gemeente waar men verblijft. Dit is de feitelijke verblijfplaats, op het moment van de aanvraag.³⁶⁴ Hierbij zal de gemeente een woonstcontrole uitvoeren. Indien de aanvrager niet blijkt te verblijven op het opgegeven adres, zal de aanvraag niet verder behandeld worden.³⁶⁵

De tweede voorwaarde die moet worden vervuld, is de aanwezigheid van buitengewone omstandigheden.³⁶⁶ De wetgever verduidelijkt niet wat onder buitengewone omstandigheden kan worden verstaan. De voorwaarde doelt echter op omstandigheden, die het bijzonder moeilijk of onmogelijk maken om een aanvraag vanuit het buitenland in te dienen, zoals dit doorgaans gebeurt.³⁶⁷ Voorbeelden van dergelijke omstandigheden zijn de administratieve onmogelijkheid of medische elementen die de terugreis naar het land van herkomst onmogelijk maken.³⁶⁸ Hoewel nergens wordt opgesomd welke omstandigheden al dan niet aanvaard worden, staat wel vast dat de aanvrager de aangehaalde omstandigheden moet aantonen en motiveren.³⁶⁹

Ook dient men een kopie van een identiteitsdocument³⁷⁰ toe te voegen bij de aanvraag. Indien men hierover niet beschikt en men kan aantonen dat alle concrete stappen werden gezet, maar het verwerven van dergelijk document in België onmogelijk is, wordt men van deze voorwaarde vrijgesteld.³⁷¹ Verder moet men bijdragen in de administratieve kosten van de aanvraag.³⁷²

³⁶⁴ AGII, *Verblijfplaats in België*, <https://www.agii.be/thema/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/humanitaire-regularisatie-9bis/wat-zijn-de-voorwaarden-voor-een-ontvankelijke-9bis-aanvraag/verblijfplaats-in-belgie>.

³⁶⁵ Punt II C 2 Omz. 21 juni 2007 betreffende de wijzigingen in de reglementering betreffende het verblijf van vreemdelingen tengevolge van de inwerkingtreding van de wet van 15 september 2006, *BS* 4 juli 2007, 36.849.

³⁶⁶ Art. 9bis Vw.; S. BOUCKAERT, P. BAEYENS en N. VANDERSCHEUREN, *Handboek verblijfsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2016, 503-506.

³⁶⁷ Punt II C 1 Omz. 21 juni 2007 betreffende de wijzigingen in de reglementering betreffende het verblijf van vreemdelingen tengevolge van de inwerkingtreding van de wet van 15 september 2006, *BS* 4 juli 2007, 36.849.

³⁶⁸ *Ibid.*

³⁶⁹ *Ibid.*

³⁷⁰ Internationaal erkend paspoort of nationale identiteitskaart.

³⁷¹ Art. 9bis, § 1 Vw.; S. BOUCKAERT, P. BAEYENS en N. VANDERSCHEUREN, *Handboek verblijfsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2016, 503.

³⁷² Art. 1/1 Vw. *juncto* art. 1/1/1 KB 8 oktober 1981 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, *BS* 27 oktober 1981, 13.740.

Als laatste ontvankelijkheidsvoorwaarde moeten er nieuwe elementen worden aangevoerd ten opzichte van eerdere aanvragen.³⁷³ Concreet houdt deze voorwaarde in dat de nieuwe 9bis-aanvraag niet enkel gesteund mag zijn op:

“... ”

- *elementen die je inriep in een vorige 9bis-aanvraag of een andere aanvraag voor een machtiging tot verblijf*
- *elementen die je inriep in een aanvraag om medische regularisatie (9ter)*
- *elementen die je had moeten inroepen in een vorige asielaanvraag*
- *elementen die je inriep in een asielaanvraag en die verworpen werden door de asielinstantie, tenzij die elementen werden verworpen omdat ze vreemd zijn aan de asielcriteria of aan de bevoegdheid van de asielinstantie.”³⁷⁴*

Hierop bestaan uitzonderingen. Elementen die reeds werden gebruikt in het kader van een aanvraag, welke onontvankelijk werd verklaard omwille van gebrek aan identiteitsbewijs, het niet (volledig) betalen van de retributie of de aanvraag waarvan afstand werd gedaan kunnen immers nogmaals gebruikt worden in het kader van een nieuwe aanvraag.³⁷⁵

151. Daarnaast moeten de gegrondheidsvoorwaarden worden vervuld. Er worden in de wetgeving geen criteria betreffende de gegrondheid weergegeven. Het is aan de staatssecretaris voor Asiel en Migratie en DVZ om ieder dossier individueel te beoordelen. Hierbij heeft men een grote beoordelingsvrijheid.³⁷⁶ Omzendbrieven, richtlijnen en instructies stellen echter wel een aantal criteria voor. Deze nemen de discretionaire bevoegdheid van de bevoegde instanties niet weg.³⁷⁷

Zo stelt de (vernietigde³⁷⁸) instructie van 2009 dat prangende humanitaire situaties aanleiding kunnen geven tot een humanitaire regularisatie. Het criterium “prangende humanitaire situatie” is een vlag die vele ladingen dekt.

³⁷³ Art. 9bis, § 2 Vw.

³⁷⁴ AGII, *Nieuwe elementen bij een nieuwe aanvraag*, <https://www.agii.be/thema/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/humanitaire-regularisatie-9bis/wat-zijn-de-voorwaarden-voor-een-ontvankelijke-9bis-aanvraag/nieuwe-elementen-bij-een-nieuwe-aanvraag>.

³⁷⁵ Art. 9bis, § 2, 3° Vw.

³⁷⁶ Art. 9bis Vw.; RvS 9 december 2009, nr. 198.769.

³⁷⁷ Instructie 19 juli 2009 met betrekking tot de toepassing van het oude artikel 9,3 en het artikel 9bis van de vreemdelingenwet, https://www.agii.be/sites/default/files/bestanden/omzendbrieven%20en%20instructies/instructie_regularisatie_20090719.pdf, 3.

³⁷⁸ Deze instructie werd vernietigd door de Raad van State, doch stellen de staatssecretaris en DVZ rekening te houden met de hierin voorgestelde criteria in de uitoefening van hun discretionaire bevoegdheid.

Het vademecum bij de instructie van 2009 definieert dit als volgt: “Elke situatie die dermate klemmend is dat de persoon zich er niet van kan ontdoen en waarbij een verwijdering een schending van een fundamenteel recht met directe werking in België zou kunnen inhouden, zodat een verder verblijf in België de enige oplossing is, moet als een prangende humanitaire situatie worden beschouwd.”³⁷⁹ Hierbij wordt bijzondere aandacht besteed aan vreemdelingen, die behoren tot een kwetsbare groep.³⁸⁰

De instructie behandelt een aantal situaties, welke een grond voor humanitaire regularisatie kunnen zijn. Zo haalt men de lange asielprocedure aan.³⁸¹ Ook andere verblijfsprocedures die lang aanslepen kunnen een grond voor humanitaire regularisatie vormen.³⁸² Verder kunnen families met schoolgaande kinderen, onder bepaalde voorwaarden, op een succesvolle manier een humanitaire regularisatie aanvragen.³⁸³

Het hebben van nauwe banden, bijvoorbeeld vele vrienden en familie in België, wordt ook mee in rekening genomen.³⁸⁴ Het onderzoek naar de humanitaire gronden gebeurt door een *case by case* benadering door DVZ, dit op discretionaire wijze.³⁸⁵ Onwettig verblijf en integratie vormen niet steevast gronden voor humanitaire regularisatie.³⁸⁶ Ook hier zal DVZ diens discretionaire bevoegdheid uitoefenen. DVZ kan deze aspecten in overweging nemen, maar hoeft dit niet te doen.

Te benadrukken valt dat ieder dossier individueel beoordeeld zal worden. De staatssecretaris en DVZ beslissen of men een aanvraag tot humanitaire regularisatie al dan niet positief beantwoordt. Indien men een negatieve beslissing neemt, zal men dit echter wel moeten motiveren.³⁸⁷

³⁷⁹ Vademecum bij de (vernietigde) instructie van 19 juli 2009, https://www.agii.be/sites/default/files/bestanden/omzendbrieven%20en%20instructies/instructie_vademecum_regularisatie_instructie_20090719_20090921.pdf, 4.

³⁸⁰ *Ibid.*

³⁸¹ Instructie 19 juli 2009 met betrekking tot de toepassing van het oude artikel 9,3 en het artikel 9bis van de vreemdelingenwet,

https://www.agii.be/sites/default/files/bestanden/omzendbrieven%20en%20instructies/instructie_regularisatie_20090719.pdf, 1-2.

³⁸² AGII, *Lange asielprocedure*, <https://www.agii.be/thema/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/humanitaire-regularisatie-9bis/wat-zijn-de-criteria-voor-een-gegronde-9bis-aanvraag/lange-asielprocedure>.

³⁸³ Instructie 19 juli 2009 met betrekking tot de toepassing van het oude artikel 9,3 en het artikel 9bis van de vreemdelingenwet,

https://www.agii.be/sites/default/files/bestanden/omzendbrieven%20en%20instructies/instructie_regularisatie_20090719.pdf, 3.

³⁸⁴ MYRIA, *Migratierecht in cijfers en in rechten: Jaarverslag Migratie 2021 in katernen, Verblijfsregularisaties*, https://www.myria.be/files/2021_Verblijfsregularisaties.pdf, 15.

³⁸⁵ Lesnota's Migratierecht UGent, 10 november 2021.

³⁸⁶ MYRIA, *Migratierecht in cijfers en in rechten: Jaarverslag Migratie 2021 in katernen, Verblijfsregularisaties*, https://www.myria.be/files/2021_Verblijfsregularisaties.pdf, 18.

³⁸⁷ Dit vloeit voort uit het algemeen rechtsbeginsel van materiële motiveringsplicht.

152. Een laatste opmerking kan gemaakt worden bij het aanhalen van medische argumenten in diens aanvraag voor humanitaire regularisatie. Het is immers zo dat DVZ ook met deze argumenten zal moeten rekening houden bij de beoordeling van de *9bis*-aanvraag.³⁸⁸ Een medische toestand kan immers een buitengewone omstandigheid uitmaken.³⁸⁹ DVZ kan niet zonder meer naar medische regularisatie³⁹⁰ verwijzen en de aanvraag tot humanitaire regularisatie onontvankelijk verklaren.³⁹¹

B. Procedure

153. Vervolgens kan ook in het kader van humanitaire regularisatie kort stilgestaan worden bij de te doorlopen procedure. Deze uiteenzetting is beknopt, daar waar het niet tot de kern van het onderzoek behoort, maar wel relevant is om een zo concreet mogelijk beeld van humanitaire regularisatie te schetsen.

154. Een meerderjarige persoon dient voor zichzelf een aanvraag in, vanuit wettig of onwettig verblijf, bij de gemeente van diens feitelijke verblijfplaats.³⁹² Deze aanvraag gebeurt in één van de drie landstalen.³⁹³ Hierbij dient men een aantal elementen (zoals identiteit, feitelijke verblijfplaats en de buitengewone omstandigheden waarom het onmogelijk of bijzonder moeilijk is om een verblijfsaanvraag in te dienen vanuit het herkomstland of vanuit een ander land waar men wettelijk verblijft³⁹⁴) te vermelden. Ook voegt men een aantal documenten toe bij de *9bis*-aanvraag. Hierbij valt te denken aan het bewijs van de ingeroepen buitengewone omstandigheden, identiteitsdocumenten en bewijzen van andere argumenten die in de aanvraag worden vermeld.³⁹⁵

³⁸⁸ RvV 28 augustus 2015, nr. 151 353.

³⁸⁹ X, "Medische elementen kunnen *9bis*-aanvraag ontvankelijk maken", *T. Vreemd*. 2016, afl. 1, 124.

³⁹⁰ Art. 9ter Vw.

³⁹¹ X, "Medische elementen kunnen *9bis*-aanvraag ontvankelijk maken", *T. Vreemd*. 2016, afl. 1, 124.

³⁹² Punt II C 2 Omz. 21 juni 2007 betreffende de wijzigingen in de reglementering betreffende het verblijf van vreemdelingen tengevolge van de inwerkingtreding van de wet van 15 september 2006, *BS* 4 juli 2007, 36.849.

³⁹³ Indien men zes maanden voor de *9bis*-aanvraag nog een asielprocedure doorliep, behandelt DVZ de aanvraag in dezelfde taal als de asielprocedure.

³⁹⁴ Voor een volledig overzicht, zie AGII, *Hoe dien je een *9bis*-aanvraag in?*, <https://www.agii.be/thema/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/humanitaire-regularisatie-9bis/hoe-verloopt-de-procedure-voor-humanitaire-regularisatie-9bis/hoe-dien-je-een-9bis-aanvraag-in>.

³⁹⁵ *Ibid.*

155. Na de aanvraag zal de gemeente een woonstcontrole uitvoeren.³⁹⁶ Bij een positieve woonstcontrole, wordt de aanvraag overgemaakt aan DVZ.³⁹⁷ Indien men de aanvrager niet op het opgegeven adres aantreft, beslist het gemeentebestuur om de aanvraag niet in overweging te nemen.³⁹⁸

Na een positieve woonstcontrole buigt DVZ zich over de 9bis-aanvraag.³⁹⁹ Deze behandeling is niet aan een termijn onderworpen.⁴⁰⁰ DVZ behandelt in de regel de oudste aanvragen eerst, al kunnen hier uitzonderingen op worden gemaakt.⁴⁰¹

156. DVZ levert een positieve beslissing af, indien de aanvraag ontvankelijk en gegrond is.⁴⁰² Dit onder de vorm van een machtiging tot verblijf van meer dan drie maanden. Deze machtiging kan van beperkte of onbeperkte duur zijn.⁴⁰³

157. DVZ kan echter ook een negatieve beslissing nemen. Meerdere scenario's zijn hierbij mogelijk. Zo kan DVZ de aanvraag onontvankelijk verklaren, indien men geen identiteitsdocument en/of betalingsbewijs voor de administratieve kosten voorlegt; of men geen buitengewone omstandigheden of nieuwe elementen aantoot.⁴⁰⁴ Indien de aanvraag wel ontvankelijk is, kan DVZ nog steeds beslissen tot ongegrondheid. Als men reeds in het bezit is van een verblijfsvergunning, verklaart DVZ de aanvraag zonder voorwerp.⁴⁰⁵

³⁹⁶ Punt II C 2 Omz. 21 juni 2007 betreffende de wijzigingen in de reglementering betreffende het verblijf van vreemdelingen tengevolge van de inwerkingtreding van de wet van 15 september 2006, *BS* 4 juli 2007, 36.849.

³⁹⁷ *Ibid.*

³⁹⁸ *Ibid.*; S. BOUCKAERT, P. BAEYENS en N. VANDERSCHEUREN, *Handboek verblijfsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2016, 506.

³⁹⁹ Punt II C 2 Omz. 21 juni 2007 betreffende de wijzigingen in de reglementering betreffende het verblijf van vreemdelingen tengevolge van de inwerkingtreding van de wet van 15 september 2006, *BS* 4 juli 2007, 36.849.

⁴⁰⁰ S. BOUCKAERT, P. BAEYENS en N. VANDERSCHEUREN, *Handboek verblijfsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2016, 508.

⁴⁰¹ Bijvoorbeeld bij een bijzondere medische of humanitaire problematiek; AGII, *Verloop 9bis-procedure bij DVZ*, <https://www.agii.be/thema/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/humanitaire-regularisatie-9bis/hoe-verloopt-de-procedure-voor-humanitaire-regularisatie-9bis/verloop-9bis-procedure-bij-dvz>.

⁴⁰² Punt II C 2 Omz. 21 juni 2007 betreffende de wijzigingen in de reglementering betreffende het verblijf van vreemdelingen tengevolge van de inwerkingtreding van de wet van 15 september 2006, *BS* 4 juli 2007, 36.849.

⁴⁰³ AGII, *Soorten 9bis-beslissingen, kennisgeving en beroep*, <https://www.agii.be/thema/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/humanitaire-regularisatie-9bis/hoe-verloopt-de-procedure-voor-humanitaire-regularisatie-9bis/soorten-9bis-beslissingen-kennisgeving-en-beroep>.

⁴⁰⁴ *Ibid.*

⁴⁰⁵ *Ibid.*

De negatieve beslissing moet worden gemotiveerd en kan gepaard gaan met het afleveren van een bevel tot het verlaten van het grondgebied.⁴⁰⁶ Tegen de negatieve beslissing van DVZ kan beroep worden aangetekend bij de RvV.⁴⁰⁷

C. Rechten

158. In dit deel wordt nagegaan welke rechten men heeft tijdens de hierboven beschreven procedure, alsook welke rechten men heeft na het verkrijgen van een machtiging tot verblijf. Net als in het hoofdstuk betreffende de procedure mensenhandel, wordt stilgestaan bij de impact op sociale zekerheid en sociale bijstand, werk en verblijf. “5.2.2. Theoretische oplossing voor werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval?” gaat vervolgens na of dit soelaas kan bieden voor werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval.

159. Vooreerst moet worden onderzocht welke rechten men heeft *tijdens* de verblijfsprocedure.⁴⁰⁸ In afwachting van een beslissing van DVZ, verkrijgt de aanvrager geen verblijfvergunning.⁴⁰⁹ Men blijft een persoon zonder wettig verblijf, waardoor ook geen maatschappelijke dienstverlening⁴¹⁰ verleend kan worden aan de persoon in kwestie. Ook heeft men tijdens deze verblijfsprocedure geen recht om te werken als werknemer of als zelfstandige⁴¹¹, noch kan men zich aansluiten bij een ziekenfonds.⁴¹² Verder heeft men wel recht op dringende medische hulp vanwege het OCMW.⁴¹³

160. Indien DVZ naderhand een positieve beslissing neemt, heeft dit een (vergaande) impact op de rechtspositie van de aanvrager. De positieve regularisatiebeslissing geeft aanleiding tot een verblijfsvergunning voor beperkte of onbeperkte duur.⁴¹⁴

⁴⁰⁶ Art. 7 Vw.

⁴⁰⁷ Art. 39/1 e.v. Vw.

⁴⁰⁸ Er werd dus nog geen beslissing genomen door DVZ.

⁴⁰⁹ EMN, *Comparative overview of national protection statuses, in Belgium 2010-2019*, april 2020, <https://emnbelgium.be/sites/default/files/publications/Belgian%20report.pdf>, 30.

⁴¹⁰ Zie “5.1.2. Theoretische oplossing voor werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval?”.

⁴¹¹ Art. 10, 4° en 11 KB 2 september 2018 houdende de uitvoering van de wet van 9 mei 2018 betreffende de tewerkstelling van buitenlandse onderdanen die zich in een specifieke verblijfs situatie bevinden, *BS* 17 september 2018, 72.187.

⁴¹² KRUISPUNT MIGRATIE-INTEGRATIE, *Verblijfsstatuten en gezondheidszorg voor vreemdelingen*, https://www.agii.be/sites/default/files/bestanden/documenten/overzicht_verblijfsstatuten_en_gezondheidszorg_nl_versie_september_2014_11.pdf, 12.

⁴¹³ *Ibid.*

⁴¹⁴ AGII, *Soorten 9bis-beslissingen, kennisgeving en beroep*, <https://www.agii.be/thema/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/humanitaire-regularisatie-9bis/hoe-verloopt-de-procedure-voor-humanitaire-regularisatie-9bis/soorten-9bis-beslissingen-kennisgeving-en-beroep>.

In praktijk zal meestal een A kaart worden afgeleverd, welke geldig is voor één jaar.⁴¹⁵ Deze is verlengbaar. Vaak zal men een B kaart, welke geldig is voor onbeperkte duur, afleveren na vijf jaar.⁴¹⁶ Naast deze machtiging tot verblijf, heeft men evenzo recht op toegang tot de arbeidsmarkt.⁴¹⁷ Net zoals bij de procedure mensenhandel kan de *9bis*-aanvrager zich na een positieve beslissing aansluiten bij een ziekenfonds, als “ingeschrevene in het Rijksregister”.⁴¹⁸ Verder heeft men, onder dezelfde voorwaarden zoals besproken werd in “5.1.2. Theoretische oplossing voor werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval?”, recht op maatschappelijke dienstverlening.

5.2.2. Theoretische oplossing voor werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval?

161. In onderstaand hoofdstuk wordt onderzocht of de toegekende rechten soelaas bieden voor een werknemer zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval. Dit hoofdstuk handelt over de hypothese waar een werknemer zonder wettig verblijf een *9bis*-aanvraag indient en naderhand een positieve regularisatiebeslissing van DVZ ontvangt. Of deze piste in de praktijk wordt gevolgd bij werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval, wordt in “5.2.3. Praktijk” nader onder de loep genomen.

162. De situatie *tijdens* de verblijfsprocedure, dus voordat men eventueel een machtiging tot verblijf verkrijgt, verschilt niet veel van de situatie van een persoon zonder wettig verblijf die niet onder deze procedure ressorteert. Men beschikt niet over een verblijfstitel in afwachting van de beslissing, men heeft geen recht op werk en men kan zich niet aansluiten bij het ziekenfonds. Ook de voorwaarden voor maatschappelijke dienstverlening worden niet vervuld.⁴¹⁹ Het enige aspect dat, zij het enorm beperkt, soelaas biedt, is het feit dat de werknemer in kwestie gedoogd zal worden op het Belgisch grondgebied.⁴²⁰ Hoewel men geen verblijfstitel verwerft, zal men het land niet moeten verlaten. Dit heeft gevolgen voor de bewijsvoering van het arbeidsongeval.

⁴¹⁵ EMN, *Comparative overview of national protection statuses, in Belgium 2010-2019*, april 2020, <https://emnbelgium.be/sites/default/files/publications/Belgian%20report.pdf>, 34.

⁴¹⁶ *Ibid.*, 35.

⁴¹⁷ Art. 10, 4° en 11 KB 2 september 2018 houdende de uitvoering van de wet van 9 mei 2018 betreffende de tewerkstelling van buitenlandse onderdanen die zich in een specifieke verblijfsituatie bevinden, *BS* 17 september 2018, 72.187.

⁴¹⁸ KRUISPUNT MIGRATIE-INTEGRATIE, *Verblijfsstatuten en gezondheidszorg voor vreemdelingen*, https://www.agii.be/sites/default/files/bestanden/documenten/overzicht_verblijfsstatuten_en_gezondheidszorg_nl_versie_september_2014_11.pdf, 14.

⁴¹⁹ Zie “5.2.1. C. Rechten”.

⁴²⁰ MEDIMMIGRANT, Powerpointslides i.k.v. het opleidingsonderdeel migratierecht UGent, 10 november 2021.

Zoals dit werkstuk reeds stelde, zal er makkelijker contact gehouden kunnen worden met het slachtoffer en zullen bewijsstukken niet verloren gaan bij een eventuele verhuis naar het buitenland. Een sluitend antwoord op de precaire situatie van een werknemer zonder wettig verblijf na een arbeidsongeval wordt echter niet geboden.

163. Deze situatie wijzigt grondig, vanaf het moment dat DVZ een positieve regularisatiebeslissing neemt. Vanaf dan verkrijgt de werknemer in kwestie een machtiging tot verblijf, welke meestal wordt verleend voor een periode van één jaar, waarna deze kan worden verlengd.⁴²¹ Hierdoor hoeft men niet langer te vrezen voor een bevel tot het verlaten van het grondgebied, worden de problematieken betreffende bewijs⁴²² vermeden en kan makkelijker worden opgetreden tegen malafide werkgevers⁴²³.

Een tweede positief aspect van de machtiging tot verblijf, is dat men toegang heeft tot de arbeidsmarkt. Indien er sprake was van algehele *tijdelijke* arbeidsongeschiktheid, zal men zich naderhand op een wettige wijze kunnen richten op de arbeidsmarkt, en is men niet langer volledig afhankelijk van diens gemeenschap voor werk. Zoals aangegeven in “3.2.2. Impact van verblijfsstatus op verklaringen en aangiften” kan dit een positieve invloed hebben op de verklaringen en aangiften betreffende het arbeidsongeval. Wel valt ook hier op te merken dat men bij de *9bis*-aanvraag, niet met zekerheid kan stellen dat een aanvraag zal resulteren in een positieve regularisatiebeslissing, met de hieraan gekoppelde rechten. Humanitaire regularisatie is immers nog steeds discretionair. Het is met andere woorden in te denken, dat de werknemer in kwestie zich initieel terughoudend zal opstellen ten aanzien van verklaringen ten opzichte van diens werkgever.

Net zoals bij de procedure mensenhandel werd besproken, kan de werknemer in kwestie zich ook, na het verwerven van een positieve regularisatiebeslissing, aansluiten bij een ziekenfonds als “ingeschrevene in het Rijksregister”.⁴²⁴ Op deze manier kan men een tussenkomst in de kosten van de sector “gezondheidszorg” bekomen en is men niet langer afhankelijk van de dringende medische hulp.

⁴²¹ AGII, *Soorten 9bis-beslissingen, kennisgeving en beroep*, <https://www.agii.be/thema/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/humanitaire-regularisatie-9bis/hoe-verloopt-de-procedure-voor-humanitaire-regularisatie-9bis/soorten-9bis-beslissingen-kennisgeving-en-beroep>.

⁴²² Zie “4.1.5. Antwoord op enkele hindernissen tijdens de procedure”.

⁴²³ Zie “4.1.6. Strijd tegen malafide werkgevers”.

⁴²⁴ KRUIPUNT MIGRATIE-INTEGRATIE, *Verblijfsstatuten en gezondheidszorg voor vreemdelingen*, https://www.agii.be/sites/default/files/bestanden/documenten/overzicht_verblijfsstatuten_en_gezondheidszorg_nl_versie_september_2014_11.pdf, 14.

Een laatste niet te onderschatten aspect, is het mogelijke recht op maatschappelijke dienstverlening. Indien men aan de voorwaarden van behoeftigheid, wettig verblijf in België en gewoonlijke verblijfplaats in België voldoet, kan men aanspraak maken op maatschappelijke dienstverlening vanwege het OCMW.⁴²⁵

164. Concluderend kan gesteld worden dat humanitaire regularisatie effectief een antwoord kan bieden op de precaire situatie waar de werknemer zich na een ernstig arbeidsongeval in bevindt. Zo bieden de machtiging tot verblijf, de mogelijkheid tot het aansluiten bij een ziekenfonds, toegang tot de arbeidsmarkt en maatschappelijke dienstverlening een antwoord op de argumenten *pro* het verlenen van een verblijfsrecht. Hierbij is het echter zo dat zolang er geen positieve regularisatiebeslissing genomen is, er geen mouw wordt gepast aan de precaire situatie. Hierbij komt dat de wetgeving niet voorziet in termijnen waarbinnen beslissingen tot humanitaire regularisatie moeten worden genomen. Procedures kunnen bijgevolg bijzonder lang aanslepen.⁴²⁶ Verder is het uiterst onzeker of de *9bis*-aanvraag positief zal worden beantwoord, daar waar dit behoort tot de discretionaire bevoegdheid van DVZ. Omwille van deze redenen lijkt de piste van humanitaire regularisatie niet de meest wenselijke theoretische oplossing voor werknemers zonder wettig verblijf. In “Deel 6. Enkele aanbevelingen” zal geformuleerd worden hoe eventueel aan deze negatieve aspecten het hoofd geboden kan worden.

5.2.3. Praktijk

165. Net als bij de procedure mensenhandel, wordt ook voor humanitaire regularisatie onderzocht of/in welke gevallen werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval in praktijk ressorten onder artikel *9bis* Vreemdelingenwet. “1.4. Methodologie” geeft meer duiding bij de selectie van de onderzochte rechtspraak.

Belangrijk op te merken is dat er een analyse gebeurde van de rechtspraak van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen. Hieruit kunnen geen conclusies worden afgeleid betreffende humanitaire regularisaties die door DVZ worden verleend aan de betrokken groep werknemers. Tot deze informatie heeft men geen toegang. Vandaar moeten onderstaande conclusies met de nodige voorzichtigheid worden benaderd. Er kan niet worden onderzocht hoeveel beslissingen initieel als positief door DVZ werden afgehandeld, noch kan rekening gehouden worden met zaken die niet voor beroep aan de RvV werden voorgelegd. Om een antwoord te bieden aan dit “vertekend beeld”, wordt eveneens de praktijkervaring van FAIRWORK Belgium mee in rekening genomen.

⁴²⁵ AGII, *Heb jij recht op maatschappelijke dienstverlening?*, <https://www.agii.be/thema/sociaal-medisch/ocmw-steun/maatschappelijke-dienstverlening/heb-jij-recht-op-maatschappelijke-dienstverlening>; zie “5.1.2. Theoretische oplossing voor werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval?”.

⁴²⁶ Gesprek met Myria, 6 februari 2023.

166. Vooreerst is het zo dat geen enkel van de geanalyseerde arresten⁴²⁷ leidden tot het inwilligen van het beroep. Wat opvalt is dat de eerste, moeilijk te nemen, hindernis bij een *9bis*-aanvraag de ontvankelijkheidsvoorwaarden zijn. De verzoeker moet aantonen dat er “buitengewone omstandigheden” voorhanden zijn. Dit criterium wordt ingevuld als “omstandigheden die het voor de vreemdeling zeer moeilijk of onmogelijk maken om terug te keren naar diens land van herkomst”.⁴²⁸ Dit kan of wordt vaak niet aangetoond.

167. Zo werd in het arrest van de RvV van 29 november 2018⁴²⁹ gesteld dat verzoeker het slachtoffer van een arbeidsongeval was, zij het zeven jaar geleden, waarbij men geen wettig verblijf had. Men toonde echter niet aan dat men in de onmogelijkheid verkeerde om terug te keren naar diens land van herkomst⁴³⁰. In het verweer voor de RvV haalde men het geheel van een verblijf van dertien jaar in België, het gewerkt hebben onder een arbeidsovereenkomst en het hebben van sociale betrekkingen en duurzame banden met België aan als buitengewone omstandigheden.⁴³¹ Er werd *geen* melding gemaakt van het arbeidsongeval als argument. Hierbij valt natuurlijk op te merken dat het onduidelijk is wat de impact van dit ongeval was, alsook of het arbeidsongeval gezien kon worden als “ernstig”. Daarnaast vond het ongeval reeds zeven jaar gelden plaats. De RvV concludeerde dat geen “buitengewone omstandigheden” voorhanden waren. Het beroep werd verworpen.

168. Uit het arrest van de RvV van 2 mei 2019⁴³² kan hetzelfde worden afgeleid. Ook hier werd de verzoeker het slachtoffer van een arbeidsongeval, maar werd dit aspect *niet* ontwikkeld als argument, hoewel verzoeker niet langer in staat zou zijn te werken. Hieruit kan worden afgeleid dat het wel degelijk ging om een “ernstig” arbeidsongeval. Toch beroept de verzoeker zich niet op medische elementen.

169. In een andere zaak, die door de RvV⁴³³ werd beslecht, werd echter *wel* melding gemaakt van de medische toestand van de verzoeker in diens argumentatie. *In casu* werd verzoeker het slachtoffer van een arbeidsongeval dat leidde tot diens invaliditeit. Verzoeker is blind langs het linkeroog en het zicht van diens rechteroog is bijzonder slecht. Ook lijdt de verzoeker aan verschillende ongeneeslijke aandoeningen⁴³⁴, die dagelijkse verzorging behoeven.⁴³⁵

⁴²⁷ Zie “1.4. Methodologie” welke arresten werden onderzocht.

⁴²⁸ P. BAEYENS, S. BOUCKAERT, N. DE MOOR, H. DE VYLDER en B. GABRIELS, “Het verblijf om humanitaire redenen” in X, *Administratieve wegwijzer voor vreemdelingen, vluchtelingen en migranten*, Mechelen, Kluwer, 2022, (2.7./1) 2.7./7.

⁴²⁹ RvV 29 november 2018, nr. 213 162.

⁴³⁰ Deze redenering valt ook te lezen in RvV 25 april 2020, nr. 235 152.

⁴³¹ RvV 29 november 2018, nr. 213 162.

⁴³² RvV 2 mei 2019, nr. 220 695.

⁴³³ RvV 14 juli 2020, nr. 238 517.

⁴³⁴ Welke niet verder gespecificeerd werden.

⁴³⁵ RvV 14 juli 2020, nr. 238 517.

In de bestreden beslissing stelde DVZ dat dit slachtofferschap een element uitmaakt, welke dient te worden beoordeeld bij de vraag naar de *gegrondheid* van de *9bis*-aanvraag. Dit impliceert, volgens de bestreden beslissing, dat dit aspect niet in aanmerking kan worden genomen als “buitengewone omstandigheid”, welke noodzakelijk is voor de *ontvankelijkheid* van de aanvraag.

Toch hield DVZ in praktijk rekening met het medisch dossier van de verweerder, bij de beoordeling van de ontvankelijkheid van de *9bis*-aanvraag.⁴³⁶ Zo werden de medische stukken opgesomd in de bestreden beslissing en werd er verwezen naar de invaliditeitsverklaring. De invaliditeit werd mee in overweging genomen om te besluiten tot het al dan niet aanwezig zijn van “buitengewone omstandigheden”. Men concludeerde dat het geheel van feiten niet voldoende was om de aanvraag ontvankelijk te verklaren. De persoon in kwestie kon zich immers laten begeleiden door bijvoorbeeld een zoon, bij de terugreis naar diens herkomstland. Ook de RvV oordeelde naderhand dat niet werd voldaan aan de voorwaarde van “buitengewone omstandigheden”.

Hieruit kan geconcludeerd worden dat invaliditeit, welke veroorzaakt werd door een arbeidsongeval, wel degelijk in rekening wordt genomen in de ontvankelijkheidsfase van een *9bis*-aanvraag. Toch is dit aspect op zich niet voldoende om een ontvankelijke beslissing te verkrijgen. Men dient echter wel voor ogen te houden dat het arbeidsongeval reeds geruime tijd⁴³⁷ voor de uitspraak plaatsvond en de invaliditeit reeds werd bevestigd. De uitspraak handelt met andere woorden niet over de situatie waar een werknemer zich in een uiterst precare situatie bevindt, vlak na het arbeidsongeval. Deze uitspraak toont louter aan welke rol de gevolgen van een arbeidsongeval kunnen spelen in het kader van een *9bis*-aanvraag.

170. Uit bovenstaande analyse valt af te leiden dat de (medische) gevolgen van een arbeidsongeval mee in overweging worden genomen bij de beslissing rond een *9bis*-aanvraag. Hierbij valt op dat de ontvankelijkheidsvoorwaarden meestal niet worden vervuld. In geen enkele van de onderzochte arresten werd op een succesvolle manier aangetoond dat het onmogelijk of uiterst moeilijk was om de aanvraag in het land van herkomst in te dienen. Door deze onontvankelijkheidsbeslissing wordt de *gegrondheid* van de aanvraag niet onderzocht, waardoor geen conclusies kunnen worden getrokken rond welke rol de gevolgen van een arbeidsongeval spelen in deze fase van een *9bis*-aanvraag.

171. Op te merken valt dat de geanalyseerde arresten niet gaan over werknemers die pas slachtoffer werden van een arbeidsongeval. De verzoekers werden slachtoffers van arbeidsongevallen, welke reeds een geruime tijd eerder gebeurden.

⁴³⁶ RvV 14 juli 2020, nr. 238 517.

⁴³⁷ De invaliditeitsverklaring dateert van 14 januari 2006.

Dit is niet verwonderlijk. Werknemers zonder wettig verblijf die slachtoffers worden van ernstige arbeidsongevallen, bevinden zich in een dermate precaire situatie, waardoor toegang zoeken tot de rechter geen evidentie is.

Verder houdt bovenstaande analyse geen rekening met positieve beslissingen van DVZ of negatieve beslissingen, waartegen geen beroep werd aangetekend. Wel bevestigt FAIRWORK Belgium dat humanitaire regularisaties bij werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval bijzonder weinig voorkomen.⁴³⁸ FAIRWORK Belgium stipt eveneens aan dat de vergaande discretionaire bevoegdheid van DVZ het moeilijk maakt om in te schatten aan wie en onder welke omstandigheden, een humanitaire regularisatie zal worden toegekend.⁴³⁹

5.2.4. Tussenconclusie

172. Als tussenconclusie kan gesteld worden dat het toekennen van een humanitaire regularisatie een oplossing kan bieden voor de precaire situatie waarin werknemers zonder wettig verblijf zich na een ernstig arbeidsongeval bevinden. Het verlenen van een verblijfsvergunning en toegang tot de arbeidsmarkt, alsook de toegang tot een ziekenfonds en maatschappelijke dienstverlening bieden een antwoord op de precaire situatie waarin de betrokken groep werknemers zich bevindt.

Er is echter geen wettelijke termijn voorzien, waarbinnen DVZ een beslissing moet nemen.⁴⁴⁰ Hierdoor kunnen procedures lang aanslepen, waardoor niet op een snelle en efficiënte manier het hoofd geboden kan worden aan de uiterst precaire situatie van de werknemers in kwestie.⁴⁴¹ Tijdens deze procedure worden er immers geen bijkomende rechten verleend aan de aanvrager.⁴⁴² Daarnaast valt het bijzonder moeilijk te voorspellen of de humanitaire regularisatie zal worden toegekend, daar waar het gaat om een discretionaire beslissing. Uit onderzoek van rechtspraak komt hierbij dat de ontvankelijkheidsvereiste van “buitengewone omstandigheden” streng wordt ingevuld door de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen. Op welke manier artikel 9bis Vreemdelingenwet een antwoord zou kunnen bieden in de toekomst, wordt uiteengezet in “Deel 6. Enkele aanbevelingen”.

⁴³⁸ Gesprek met FAIRWORK Belgium, 11 februari 2022.

⁴³⁹ Gesprek met FAIRWORK Belgium, 8 februari 2023.

⁴⁴⁰ Gesprek met Myria, 6 februari 2023.

⁴⁴¹ Gesprek met FAIRWORK Belgium, 8 februari 2023.

⁴⁴² Zie “5.2.1. C. Rechten”.

5.3. Medische regularisatie

5.3.1. Juridisch kader

173. Als laatste mogelijkheid tot het verlenen van een verblijfsrecht aan een werknemer zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval tijdens de procedure, wordt medische regularisatie⁴⁴³ onderzocht. Net als bij de procedure mensenhandel en humanitaire regularisatie, worden in onderstaand hoofdstuk navolgend de voorwaarden waaraan men dient te voldoen, de procedure en de rechten, die inherent zijn aan medische regularisatie, uiteengezet.

A. Voorwaarden

174. Artikel 9ter Vreemdelingenwet regelt de machtiging tot verblijf op grond van medische redenen. Net als bij de humanitaire regularisatie, moeten zowel voorwaarden betreffende de ontvankelijkheid, als betreffende de gegrondheid worden vervuld alvorens men een positieve beslissing kan bekomen.

175. Vooreerst kan kort worden stilgestaan bij de ontvankelijkheidsvereisten. Zo zal de aanvrager een identiteitsbewijs dienen voor te leggen, alsook het adres van diens effectieve verblijfplaats.⁴⁴⁴ Deze verblijfplaats moet zich in België bevinden. Een 9ter-aanvraag kan immers niet vanuit het buitenland worden ingediend.⁴⁴⁵ Daarnaast moet er een standaard medisch attest bij de aanvraag gevoegd worden.⁴⁴⁶ Dit attest wordt ingevuld door een arts en mag maximum drie maanden oud zijn. Het attest vermeldt de ziekte, de graad van de ernst van de ziekte en de noodzakelijke behandeling.⁴⁴⁷

Voorts dient de aanvraag op nieuwe elementen te zijn gesteund.⁴⁴⁸ Elementen die reeds werden gebruikt in een eerdere 9ter-aanvraag mogen niet worden gebruikt, tenzij deze elementen nog niet ten gronde werden onderzocht.

⁴⁴³ Art. 9ter Vw.

⁴⁴⁴ *Ibid.*; IBZ, *Medische redenen (artikel 9ter van de wet)*, <https://dofi.ibz.be/nl/themes/third-country-nationals/residence-permit-articles-9-9bis-9ter/medische-redenen-artikel-9ter>.

⁴⁴⁵ P. BAEYENS, S. BOUCKAERT, N. DE MOOR, H. DE VYLDER en B. GABRIELS, "Verblijf om medische redenen" in X, *Administratieve wegwijzer voor vreemdelingen, vluchtelingen en migranten*, Mechelen, Kluwer, 2022, (2.6./1) 2.6./43.

⁴⁴⁶ Art. 9ter Vw.; MEDIMMIGRANT, *Machtiging tot verblijf om medische redenen (art.9ter)*, <https://medimmigrant.be/nl/info/verblijf-of-terugkeer-bij-ziekte/machtiging-tot-verblijf-om-medische-redenen-art-9ter?lang=fr>.

⁴⁴⁷ *Ibid.*

⁴⁴⁸ Art. 9ter, § 3, 5° Vw.

Dit is het geval wanneer DVZ een voorgaande aanvraag afdeed als onontvankelijk op basis van:

- *“het niet indienen van de aanvraag per aangetekende brief*
- *het ontbreken van de effectieve verblijfplaats in België*
- *het ontbreken van de vereiste identiteitsdocumenten*
- *het niet voorleggen van een correct standaard medisch getuigschrift.”*⁴⁴⁹

Ook indien van eerder vermelde elementen afstand werd gedaan, kunnen deze opgenomen worden in een nieuwe aanvraag tot medische regularisatie.⁴⁵⁰

Een verdere ontvankelijkheidsvereiste, is het doorstaan van “de medische filter”.⁴⁵¹ Deze filter houdt in dat een arts van DVZ oordeelt of de ziekte beantwoordt aan de voorwaarden uit artikel 9ter Vreemdelingenwet. Indien dit kennelijk niet het geval is, verklaart DVZ de aanvraag onontvankelijk.⁴⁵² Er wordt hierbij nog niet onderzocht of de nodige behandeling aanwezig is in het land van herkomst.⁴⁵³ Voorts mag de aanvrager geen fraude, of enig ander misdrijf hebben gepleegd, en dienen voorwaarden betreffende taal en vorm van de aanvraag te worden nageleefd.⁴⁵⁴

176. Wat betreft de gegrondheid, moet de verzoeker lijden aan een ernstige ziekte.⁴⁵⁵ Dit houdt in dat de ziekte een reëel risico inhoudt voor diens leven of fysieke integriteit; *of* een reëel risico inhoudt op een onmenselijke of vernederende behandeling wanneer er geen adequate behandeling is in diens land van herkomst of het land waar men verblijft.⁴⁵⁶ Het gaat om twee te onderscheiden hypothesen.⁴⁵⁷ Of de aanvrager deze medische toestand zelf (mee) veroorzaakte, is hierbij van geen belang.⁴⁵⁸

⁴⁴⁹ AGII, *Wat zijn de voorwaarden voor een ontvankelijke 9ter-aanvraag?*, <https://www.agii.be/thema/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/medische-regularisatie-9ter/wat-zijn-de-voorwaarden-voor-medische-regularisatie-9ter/wat-zijn-de-voorwaarden-voor-een-ontvankelijke-9ter-aanvraag#2>.

⁴⁵⁰ Art. 9ter, § 3, 5° Vw.

⁴⁵¹ Wet 8 januari 2012 tot wijziging van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen (1), *BS* 6 februari 2012, 8.554.

⁴⁵² Art. 9ter, § 3, 4° Vw.; X, “Wijzigingen in medische regularisatie (art. 9ter): medische filter en recent medisch attest”, *T. Vreemd.* 2012, afl. 2, 178.

⁴⁵³ AGII, *Wat zijn de voorwaarden voor een ontvankelijke 9ter-aanvraag?*, <https://www.agii.be/thema/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/medische-regularisatie-9ter/wat-zijn-de-voorwaarden-voor-medische-regularisatie-9ter/wat-zijn-de-voorwaarden-voor-een-ontvankelijke-9ter-aanvraag#2>.

⁴⁵⁴ *Ibid.*; art. 9ter, § 4 Vw.

⁴⁵⁵ Art. 9ter Vw.

⁴⁵⁶ *Ibid.*

⁴⁵⁷ EMN, *Comparative overview of national protection statuses, in Belgium 2010-2019*, april 2020, <https://emnbelgium.be/sites/default/files/publications/Belgian%20report.pdf>, 49; RvV 18 oktober 2018, nr. 211 201.

⁴⁵⁸ P. BAEYENS, S. BOUCKAERT, N. DE MOOR, H. DE VYLDER en B. GABRIELS, “Verblijf om medische redenen” in X, *Administratieve wegwijzer voor vreemdelingen, vluchtelingen en migranten*, Mechelen, Kluwer, 2022, (2.6./1) 2.6./43.

Het gebrek aan adequate behandeling kan eruit bestaan dat er helemaal geen adequate behandeling in het herkomstland mogelijk is, dan wel dat er een slechte of onzekere beschikbaarheid van de nodige behandeling voorhanden is.⁴⁵⁹ Hierbij beoordeelt DVZ zowel de beschikbaarheid, als de toegankelijkheid van deze behandeling.⁴⁶⁰ Er wordt rekening gehouden met de individuele en feitelijke toegankelijkheid van dergelijke behandeling.⁴⁶¹ Bij het aantonen van gebrek aan adequate behandeling in diens herkomstland, is het onvoldoende dat de kwaliteit van de verstrekking in België beter is dan dewelke in het herkomstland.⁴⁶² Vanaf dat de zorgverstrekking in het land van herkomst van aanvaardbare kwaliteit is, zal men geen recht hebben op een verblijf op grond van medische redenen.⁴⁶³

B. Procedure

177. De 9ter-aanvraag dient per aangetekend schrijven, vanuit België⁴⁶⁴, te worden verzonden naar DVZ.⁴⁶⁵ Bij deze aangetekende zending worden een aantal stukken toegevoegd. Zo valt te denken aan een identiteitsbewijs, informatie over de beschikbaarheid en de toegankelijkheid van medische zorgen in diens herkomstland, gegevens betreffende diens kerngezin en het standaard medisch attest.⁴⁶⁶

178. Na het verzenden van de aanvraag, zal DVZ zich buigen over de ontvankelijkheid van de 9ter-aanvraag. DVZ zal de hierboven geschetste ontvankelijkheidsvoorwaarden nagaan, alsook of het dossier volledig is.⁴⁶⁷ Verder zal de DVZ-geneesheer advies geven, zoals reeds werd beschreven, in het kader van de “medische filter”.⁴⁶⁸

⁴⁵⁹ Art. 9ter Vw.; P. BAEYENS, S. BOUCKAERT, N. DE MOOR, H. DE VYLDER en B. GABRIELS, “Verblijf om medische redenen” in X, *Administratieve wegwijzer voor vreemdelingen, vluchtelingen en migranten*, Mechelen, Kluwer, 2022, (2.6./1) 2.6./44.

⁴⁶⁰ Art. 9ter, § 1 Vw.

⁴⁶¹ Wetsontwerp tot wijziging van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, *Parl.St.* Kamer 2005-06, nr. 51-2478/001, 35.

⁴⁶² P. BAEYENS, S. BOUCKAERT, N. DE MOOR, H. DE VYLDER en B. GABRIELS, “Verblijf om medische redenen” in X, *Administratieve wegwijzer voor vreemdelingen, vluchtelingen en migranten*, Mechelen, Kluwer, 2022, (2.6./1) 2.6./44.

⁴⁶³ *Ibid.*

⁴⁶⁴ *Ibid.*

⁴⁶⁵ Punt II D Omz. 21 juni 2007 betreffende de wijzigingen in de reglementering betreffende het verblijf van vreemdelingen tengevolge van de inwerkingtreding van de wet van 15 september 2006, *BS* 4 juli 2007, 36.849.

⁴⁶⁶ Art. 9ter, § 1 Vw.

⁴⁶⁷ MEDIMMIGRANT, *Machtiging tot verblijf om medische redenen (art.9ter)*, <https://medimmigrant.be/nl/info/verblijf-of-terugkeer-bij-ziekte/machtiging-tot-verblijf-om-medische-redenen-art-9ter?lang=fr>.

⁴⁶⁸ Art. 9ter, § 3, 4° Vw.

Indien DVZ tot het besluit komt dat de 9ter-aanvraag ontvankelijk is, zal men de gemeente hiervan op de hoogste stellen⁴⁶⁹, welke een woonstcontrole zal uitvoeren. Na een positieve woonstcontrole, wordt de aanvrager in het vreemdelingenregister ingeschreven en ontvangt men een attest van immatriculatie.⁴⁷⁰ In praktijk wordt echter nooit een attest van immatriculatie afgeleverd, aangezien DVZ doorgaans tegelijkertijd over de ontvankelijkheid en de gegrondheid van de aanvraag oordeelt.⁴⁷¹

DVZ kan de 9ter-aanvraag ook afdoen als onontvankelijk. Deze weigeringsbeslissing *kan* gepaard gaan met een bevel tot het verlaten van het grondgebied.⁴⁷²

179. Indien de 9ter-aanvraag resulteerde in een positieve ontvankelijkheidsbeslissing, zal de aanvraag vervolgens op diens gegrondheid worden gecontroleerd.⁴⁷³ Tijdens deze fase van de procedure zal de DVZ-geneesheer advies verstrekken over de ernst van de ziekte, de beschikbaarheid en toegankelijkheid van een adequate behandeling in het land van herkomst en het risico dat de aanvrager loopt indien men zou terugkeren.⁴⁷⁴ Deze arts heeft een louter adviserende bevoegdheid. DVZ beslist of de aanvraag al dan niet gegrond is.⁴⁷⁵ Naast het advies van de arts, zal DVZ onderzoeken of er redenen van openbare orde of veiligheid voorhanden zijn, op basis waarvan de aanvraag moet worden afgewezen.⁴⁷⁶

Indien DVZ de 9ter-aanvraag aanvaardt als gegrond, verkrijgt men een tijdelijke verblijfsmachtiging onder de vorm van een elektronische A kaart.⁴⁷⁷ Deze is één jaar geldig en kan worden verlengd.⁴⁷⁸ Wanneer vijf jaren verstreken zijn na de 9ter-aanvraag, verkrijgt men een machtiging tot verblijf van onbepaalde duur.⁴⁷⁹

⁴⁶⁹ IBZ, *Medische redenen (artikel 9ter van de wet)*, <https://dofi.ibz.be/nl/themes/third-country-nationals/residence-permit-articles-9-9bis-9ter/medische-redenen-artikel-9ter>.

⁴⁷⁰ Punt II D Omz. 21 juni 2007 betreffende de wijzigingen in de reglementering betreffende het verblijf van vreemdelingen tengevolge van de inwerkingtreding van de wet van 15 september 2006, *BS* 4 juli 2007, 36.849.

⁴⁷¹ AGII, *DVZ beslist over de ontvankelijkheid*, <https://www.agii.be/thema/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/medische-regularisatie-9ter/hoe-verloopt-de-9ter-procedure/dvz-beslist-over-de-ontvankelijkheid>.

⁴⁷² Art. 7 Vw.

⁴⁷³ P. BAEYENS, S. BOUCKAERT, N. DE MOOR, H. DE VYLDER en B. GABRIELS, “Verblijf om medische redenen” in X, *Administratieve wegwijzer voor vreemdelingen, vluchtelingen en migranten*, Mechelen, Kluwer, 2022, (2.6./1) 2.6./53.

⁴⁷⁴ Art. 9ter, § 1 Vw.

⁴⁷⁵ P. BAEYENS, S. BOUCKAERT, N. DE MOOR, H. DE VYLDER en B. GABRIELS, “Verblijf om medische redenen” in X, *Administratieve wegwijzer voor vreemdelingen, vluchtelingen en migranten*, Mechelen, Kluwer, 2022, (2.6./1) 2.6./53.

⁴⁷⁶ Art. 9ter, § 4 Vw.

⁴⁷⁷ MEDIMMIGRANT, *Machtiging tot verblijf om medische redenen (art.9ter)*, <https://medimmigrant.be/nl/info/verblijf-of-terugkeer-bij-ziekte/machtiging-tot-verblijf-om-medische-redenen-art-9ter?lang=fr>.

⁴⁷⁸ *Ibid.*

⁴⁷⁹ Art. 13 Vw.

DVZ kan de aanvraag echter ook afwijzen als ongegrond. Hierbij wordt het attest van immatriculatie ingetrokken en verkrijgt de aanvrager geen verblijfsmachtiging.⁴⁸⁰ Hierbij *kan* een bevel tot het verlaten van het grondgebied worden afgeleverd.⁴⁸¹

C. Rechten

180. De rechten die de (aanvraag tot) medische regularisatie met zich meebrengt, zijn afhankelijk van de fase waarin de procedure zich bevindt. Deze verschillende fasen worden in dit deelhoofdstuk navolgend besproken. Ook hier ligt de focus op de impact op sociale zekerheid en sociale bijstand, werk en verblijf.

181. Nadat de werknemer zonder wettig verblijf een *9ter*-aanvraag indient, verwerft men niet meteen een verblijfsrecht.⁴⁸² Door de aanvraag verandert de rechtspositie van de werknemer in kwestie niet wezenlijk. Men behoudt de mogelijkheid om beroep te doen op dringende medische hulp vanwege het OCMW, maar krijgt geen toegang tot bijvoorbeeld een ziekenfonds.⁴⁸³

Hoewel men door de aanvraag zelf geen verblijfsrecht verwerft, kan *wel* de verlenging van de termijn van een eventueel eerder toegekend bevel tot het verlaten van het grondgebied worden gevraagd, dit omwille van medische redenen.⁴⁸⁴ De Vreemdelingenwet schrijft immers voor dat indien een persoon niet in staat is het BVG uit te voeren, men een verlenging van dit bevel kan aanvragen.⁴⁸⁵ Verder geldt het recht op maatschappelijke dienstverlening⁴⁸⁶ principieel niet voor mensen zonder wettig verblijf in België. Hierop wordt een uitzondering gemaakt, indien een persoon zich in de absolute onmogelijkheid⁴⁸⁷ bevindt om het bevel tot het verlaten van het grondgebied, omwille van medische redenen, uit te voeren.⁴⁸⁸ In deze situatie, kan de persoon in kwestie een aanvraag voor financiële steun indienen bij het OCMW, in geval van behoeftigheid.⁴⁸⁹

⁴⁸⁰ MEDIMMIGRANT, *Machtiging tot verblijf om medische redenen (art.9ter)*, <https://medimmigrant.be/nl/info/verblijf-of-terugkeer-bij-ziekte/machtiging-tot-verblijf-om-medische-redenen-art-9ter?lang=fr>.

⁴⁸¹ Art. 7 Vw.

⁴⁸² P. BAEYENS, S. BOUCKAERT, N. DE MOOR, H. DE VYLDER en B. GABRIELS, "Verblijf om medische redenen" in X, *Administratieve wegwijzer voor vreemdelingen, vluchtelingen en migranten*, Mechelen, Kluwer, 2022, (2.6./1) 2.6./58.

⁴⁸³ MEDIMMIGRANT, *Tijdens de procedure medische regularisatie art.9ter*, <https://medimmigrant.be/nl/info/diverse-sociale-hulp/medische-regularisatie-art-9ter-en-sociale-rechten>.

⁴⁸⁴ *Ibid.*

⁴⁸⁵ Art. 74/14 Vw.

⁴⁸⁶ Art. 1 OCMW-wet.

⁴⁸⁷ Dit wordt beoordeeld aan de hand van de ernst van de medische situatie, effectieve mogelijkheid tot terugkeer en de beschikbaarheid en toegankelijkheid van adequate behandeling in herkomstland; MEDIMMIGRANT, *In geval van medisch onmogelijke terugkeer*, <https://medimmigrant.be/nl/info/diverse-sociale-hulp/maatschappelijke-dienstverlening-en-onmogelijk-terugkeren>.

⁴⁸⁸ Arbitragehof 30 juni 1999, nr. 80/99.

⁴⁸⁹ MEDIMMIGRANT, *In geval van medisch onmogelijke terugkeer*, <https://medimmigrant.be/nl/info/diverse-sociale-hulp/maatschappelijke-dienstverlening-en-onmogelijk-terugkeren>.

182. Vanaf dat de 9ter-aanvraag ontvankelijk wordt verklaard en na een positieve woonstcontrole, verkrijgt men een attest van immatriculatie.⁴⁹⁰ Hierdoor kan men wettig op het grondgebied verblijven. Dit attest heeft een geldigheidsduur van drie maanden en kan driemaal verlengd worden voor telkens een periode van drie maanden.⁴⁹¹ Nadien wordt het attest verlengd voor periodes van één maand.⁴⁹² De persoon in kwestie wordt ingeschreven in het vreemdelingenregister.⁴⁹³

In deze fase van de procedure heeft de aanvrager geen recht op werk, noch het recht om zich aan te sluiten bij een ziekenfonds.⁴⁹⁴ Wel heeft men recht op maatschappelijke dienstverlening vanwege het OCMW, onder de voorwaarden zoals uiteengezet in “5.1.2. Theoretische oplossing voor werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval?”.

Het is echter zo dat DVZ in praktijk tegelijkertijd een beslissing betreffende gegrondheid en ontvankelijkheid neemt⁴⁹⁵, waardoor deze aparte fase zich in werkelijkheid niet voordoet.

183. Indien de aanvraag tot medische regularisatie naderhand gegrond wordt verklaard, verkrijgt de aanvrager een tijdelijk verblijfsrecht onder de vorm van een elektronische A kaart, welke minstens één jaar geldig is.⁴⁹⁶ Dit verblijfsrecht is nog steeds voorwaardelijk. Indien de gezondheidstoestand ingrijpend en duurzaam verbetert, kan het recht nog steeds worden ingetrokken.⁴⁹⁷ Na vijf jaar, krijgt men een elektronische B kaart. Er is sprake van onvoorwaardelijk en onbeperkt verblijfsrecht.⁴⁹⁸

⁴⁹⁰ Punt II D Omz. 21 juni 2007 betreffende de wijzigingen in de reglementering betreffende het verblijf van vreemdelingen tengevolge van de inwerkingtreding van de wet van 15 september 2006, BS 4 juli 2007, 36.849.

⁴⁹¹ *Ibid.*

⁴⁹² *Ibid.*

⁴⁹³ *Ibid.*

⁴⁹⁴ P. BAEYENS, S. BOUCKAERT, N. DE MOOR, H. DE VYLDER en B. GABRIELS, “Verblijf om medische redenen” in X, *Administratieve wegwijzer voor vreemdelingen, vluchtelingen en migranten*, Mechelen, Kluwer, 2022, (2.6./1) 2.6./58.

⁴⁹⁵ AGII, *Attest van immatriculatie na ontvankelijke 9ter-aanvraag*, <https://www.agii.be/thema/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/medische-regularisatie-9ter/welke-verblijfsdocumenten-krijg-je-bij-medische-regularisatie-9ter/attest-van-immatriculatie-na-ontvankelijke-9ter-aanvraag>.

⁴⁹⁶ P. BAEYENS, S. BOUCKAERT, N. DE MOOR, H. DE VYLDER en B. GABRIELS, “Verblijf om medische redenen” in X, *Administratieve wegwijzer voor vreemdelingen, vluchtelingen en migranten*, Mechelen, Kluwer, 2022, (2.6./1) 2.6./59.

⁴⁹⁷ AGII, *Elektronische A kaart na gegronde 9ter-aanvraag*, <https://www.agii.be/thema/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/medische-regularisatie-9ter/welke-verblijfsdocumenten-krijg-je-bij-medische-regularisatie-9ter/elektronische-a-kaart-na-gegronde-9ter-aanvraag>.

⁴⁹⁸ Art. 13 Vw.

Naast dit verblijfsrecht, heeft de persoon in kwestie recht om zich aan te sluiten bij een ziekenfonds als “ingeschrevene in het Rijksregister”.⁴⁹⁹ Evenzo kan deze persoon nog steeds maatschappelijke dienstverlening bij het OCMW aanvragen.⁵⁰⁰ Ook heeft men recht op toegang tot de arbeidsmarkt. Dit reeds vanaf het verwerven van een bijlage 15, in afwachting van een elektronische A kaart.⁵⁰¹

5.3.2. Theoretische oplossing voor werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval?

184. In wat volgt, wordt onderzocht of de hierboven beschreven rechten soelaas bieden voor de preciaire situatie waar werknemers zonder wettig verblijf zich na een ernstig arbeidsongeval in bevinden. Dit hoofdstuk handelt over de hypothese waar de werknemer wordt toegelaten tot bovenstaande procedure en de hieruit vloeiende rechten verwerft. Of deze piste in praktijk wordt gevolgd, wordt in “5.3.3. Praktijk” onderzocht.

185. Net zoals bij de procedure mensenhandel en humanitaire regularisatie werd uiteengezet, is ook hier de mogelijkheid van maatschappelijke dienstverlening⁵⁰² van niet te onderschatten belang. Deze tegemoetkoming, waaronder zowel financiële ondersteuning, tussenkomst bij kosten voor geneesmiddelen en gezondheidszorg, als tussenkomst in de huurprijs⁵⁰³ onder kunnen vallen, kan een antwoord bieden op de uiterst preciaire situatie waarin de werknemer zich na een ernstig arbeidsongeval bevindt. Dit recht ontstaat vanaf dat de 9ter-aanvraag ontvankelijk is.⁵⁰⁴

186. Ook het feit dat men zich kan wenden tot een ziekenfonds⁵⁰⁵ is een positief aspect, welke bijdraagt aan een effectieve, theoretische, oplossing voor werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval. Op deze manier heeft men recht op tussenkomst in de kosten betreffende de sector “gezondheidszorg”.

⁴⁹⁹ KRUIPUNT MIGRATIE-INTEGRATIE, *Verblijfsstatuten en gezondheidszorg voor vreemdelingen*, https://www.agii.be/sites/default/files/bestanden/documenten/overzicht_verblijfsstatuten_en_gezondheidszorg_nl_versie_september_2014_11.pdf, 14.

⁵⁰⁰ MEDIMMIGRANT, *Tijdens de procedure medische regularisatie art.9ter*, <https://medimmigrant.be/nl/info/diverse-sociale-hulp/medische-regularisatie-art-9ter-en-sociale-rechten>.

⁵⁰¹ Art. 10, 4° en 11 KB 2 september 2018 houdende de uitvoering van de wet van 9 mei 2018 betreffende de tewerkstelling van buitenlandse onderdanen die zich in een specifieke verblijfsituatie bevinden, *BS* 17 september 2018, 72.187.

⁵⁰² Art. 1 OCMW-wet.

⁵⁰³ AGII, *Wat houdt maatschappelijke dienstverlening in?*, <https://www.agii.be/thema/sociaal-medisch/ocmw-steun/maatschappelijke-dienstverlening/wat-houdt-maatschappelijke-dienstverlening-in>.

⁵⁰⁴ Met uitzondering van de situatie uit randnummer 181.

⁵⁰⁵ KRUIPUNT MIGRATIE-INTEGRATIE, *Verblijfsstatuten en gezondheidszorg voor vreemdelingen*, https://www.agii.be/sites/default/files/bestanden/documenten/overzicht_verblijfsstatuten_en_gezondheidszorg_nl_versie_september_2014_11.pdf, 14.

Men is niet langer afhankelijk van de dringende medische hulp vanwege het OCMW. Wel valt de kanttekening te maken dat hier slechts beroep op kan worden gedaan, vanaf dat de 9ter-aanvraag gegrond wordt verklaard.

187. Daarnaast biedt ook het recht op werk, vanaf dat de 9ter-aanvraag gegrond is, een antwoord op de preciaire situatie van de werknemer in kwestie. Deze persoon zal naderhand op een wettige manier diens toevlucht kunnen vinden tot de arbeidsmarkt, en is niet langer aangewezen op clandestiene tewerkstelling. Bij deze tewerkstelling als werknemer, wordt men vrijgesteld van een gecombineerde vergunning.⁵⁰⁶ Door dit recht op werk, zal men na de periode van arbeidsongeschiktheid (dus indien het ging om algehele *tijdelijke* arbeidsongeschiktheid) niet langer aangewezen zijn op diens gemeenschap en onwettige tewerkstelling, wat een impact kan hebben op de waarachtigheid van verklaringen en aangiften betreffende het arbeidsongeval.

188. Door het verlenen van een verblijfsrecht op grond van medische regularisatie worden ook de eerder aangehaalde hindernissen betreffende bewijsvoering vermeden. Men zal het grondgebied niet hoeven te verlaten, waardoor men makkelijker bereikbaar blijft voor vragen of een eventuele medische expertise.⁵⁰⁷

189. De hierboven vermelde aspecten bieden het hoofd aan de preciaire situatie waarin werknemers zonder wettig verblijf zich na een ernstig arbeidsongeval bevinden. Het valt echter te benadrukken dat de effectiviteit van deze rechten staat of valt met hoe snel de procedure verloopt. Er zijn geen wettelijke termijnen. De periode vlak na het ongeval is het meest precair voor de werknemer in kwestie, waardoor de rechten tevens snel verleend dienen te worden, indien men wenst tegemoet te komen aan deze precariteit. Het feit dat DVZ de vraag naar ontvankelijkheid en gegrondheid samen behandelt, zorgt er bijkomend voor dat de rechten die men heeft tijdens de periode na de ontvankelijkheidsbeslissing en vóór de gegrondheidsbeslissing in realiteit misloopt.⁵⁰⁸

⁵⁰⁶ AGII, *Heb je recht om te werken bij medische regularisatie (9ter)?*, <https://www.agii.be/thema/werk/heb-je-recht-om-te-werken/heb-je-recht-om-te-werken-met-je-verblijfsstatuut/heb-je-recht-om-te-werken-bij-medische-regularisatie-9ter>.

⁵⁰⁷ Gesprek met FAIRWORK Belgium, 10 november 2022.

⁵⁰⁸ MEDIMMIGRANT, Powerpointslides i.k.v. het opleidingsonderdeel migratierecht UGent, 10 november 2021.

5.3.3. Praktijk

190. Net als bij de procedure mensenhandel en humanitaire regularisatie, wordt onderzocht of medische regularisatie toegepast wordt bij werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval. Hiertoe werd rechtspraak van de RvV geanalyseerd.⁵⁰⁹ Ook hier moet benadrukt worden dat uit deze rechtspraakanalyse geen gegevens kunnen worden afgeleid van positieve beslissingen van DVZ, of beslissingen waar geen beroep tegen werd aangetekend.

191. Na onderzoek van 183 arresten van de RvV, werden slechts drie uitspraken gevonden die effectief over arbeidsongevallen handelen. Deze worden achtereenvolgens toegelicht.

Op 18 oktober 2018⁵¹⁰ velde de RvV een eerste uitspraak over het onderzoeksgebied van deze masterproef. Op 24 augustus 2014 werd de verzoeker gecontroleerd op diens werk, als gevolg van een arbeidsongeval. Deze persoon verbleef in België zonder wettig verblijf en kreeg een BVG. Op 9 september 2014 diende verzoeker een *9ter*-aanvraag in. Verzoeker liep immers een trauma aan diens linker hand op, waarvoor een hospitalisatie nodig was.⁵¹¹ DVZ, en naderhand de RvV, verklaarde de *9ter*-aanvraag onontvankelijk. Zo stelde men dat het leven of de fysieke integriteit van de persoon niet in gevaar was, noch dat men het risico op onmenselijke of vernederende behandeling liep bij een terugkeer naar diens herkomstland. Het letsel beantwoordde niet aan de mate van ernst, welke vereist wordt in het kader van medische regularisatie. Er moet opgemerkt worden dat uit deze uitspraak niet af te leiden valt of het wel degelijk een *ernstig* arbeidsongeval was.

192. Een tweede uitspraak dateert van 19 november 2018.⁵¹² Hier kwam de verzoeker naar België met een studentervisum. Tijdens dit (wettig) verblijf werd men slachtoffer van een arbeidsongeval, waarna een *9ter*-aanvraag werd ingediend. DVZ verklaarde deze aanvraag onontvankelijk. De RvV volgde deze beslissing. Verzoeker had immers niet aangetoond dat de beweerde pathologie, welke het gevolg zou zijn van een arbeidsongeval, strookte met de realiteit. Zo werd dit niet bevestigd door een specialist, noch werd aangetoond dat men een revalidatie onderging. Ook werd geen deskundigenrapport voorgelegd na het arbeidsongeval. Op basis van de aangevoerde informatie was het onmogelijk om de ernst van de aandoening vast te stellen. Verzoeker toonde niet aan dat er sprake was van een reëel risico op onmenselijke of vernederende behandeling indien men zou terugkeren naar het herkomstland, noch dat diens leven of fysieke integriteit in gevaar was. De medische regularisatie werd niet toegekend.

⁵⁰⁹ Zie "1.4. Methodologie" voor de selectie van rechtspraak.

⁵¹⁰ RvV 18 oktober 2018, nr. 211 201.

⁵¹¹ Er wordt niet duidelijk gesteld of dit het resultaat was van het arbeidsongeval, maar gezien de feitenconstellatie (bv. een hospitalisatie eind augustus) en chronologie wordt hier van uit gegaan.

⁵¹² RvV 19 november 2018, nr. 212 407.

193. Een derde uitspraak velde de RvV op 30 november 2020.⁵¹³ Ook deze zaak werd ingesteld tegen de beslissing van DVZ, welke een *9ter*-aanvraag onontvankelijk verklaarde. De persoon in kwestie bezat geen wettig verblijf ten tijde van het arbeidsongeval. Op 22 maart 1996 werd de rechterhand van de verzoeker geamputeerd ten gevolge van dit ongeval. Deze hand werd vervangen door een mobiele prothese. Het administratief dossier stelt dat zonder prothese, de rechterhand onbruikbaar wordt. Correct onderhoud van de prothese is uiterst belangrijk. Bijkomend lijdt verzoeker aan stemmingsstoornissen, waarvoor medicatie nodig is. Uit het administratief dossier blijkt dat bij stopzetting van deze medicamenteuze behandeling, het risico bestaat op een mentale toestand die verslechtert en kan leiden tot suïcide. DVZ kwam echter tot de conclusie dat het leven of fysieke integriteit van de verzoeker niet in het gedrang kwamen, noch dat men het risico liep op onmenselijke of vernederende behandeling bij terugkeer naar diens herkomstland. De verzoeker is het hier niet mee eens. Ook de RvV volgt DVZ niet. De Raad stelt dat DVZ niet afdoende onderzocht of er sprake kon zijn van onmenselijke of vernederende behandeling bij terugkeer naar diens herkomstland. Volgens de RvV leidde DVZ dit louter af uit het feit dat er geen vitaal risico voorhanden was. Omwille van deze redenering, besloot de RvV tot een tekortkoming aan de motiveringsplicht door DVZ. DVZ zal zich opnieuw over de zaak moeten buigen.

194. Uit de analyse van de schaarse rechtspraak van de RvV, die specifiek over arbeidsongevallen gaat, kunnen geen algemene conclusies worden getrokken. Bovenstaande arresten gaan over absoluut verschillende situaties. De eerste uitspraak stelt niet duidelijk hoe ernstig het arbeidsongeval was; in de tweede zaak had het slachtoffer wettig verblijf toen het arbeidsongeval gebeurde. In de laatste zaak ging het effectief over een ernstig arbeidsongeval bij een werknemer zonder wettig verblijf, maar bevond de persoon in kwestie zich niet langer in de extreem precaire omstandigheid vlak na het ongeval. De feiten dateren immers van vierentwintig jaar voor de uitspraak van de RvV.

195. Wel kunnen een aantal algemene conclusies worden getrokken uit de onderzochte rechtspraak. Uit analyse van de geselecteerde rechtspraak kan bijvoorbeeld worden afgeleid dat DVZ aanvragen voor medische regularisatie vaak afwijst⁵¹⁴, omwille van het feit dat de noodzakelijke medische zorgen *beschikbaar* en *toegankelijk* zijn in het land van herkomst en de aanvrager in staat is te reizen⁵¹⁵, waardoor niet voldaan wordt aan de *9ter*-voorwaarden. Het gaat om een algemene tendens, en niet specifiek over zaken waar een arbeidsongeval aan de basis ligt.

⁵¹³ RvV 30 november 2020, nr. 245 040.

⁵¹⁴ Meestal wijst men de aanvraag af als ongegrond.

⁵¹⁵ Bijvoorbeeld: RvV 13 juli 2018, nr. 206 766; RvV 31 oktober 2018, nr. 211 863; RvV 20 juni 2019, nr. 222 934; RvV 7 november 2019, nr. 228 533; RvV 30 januari 2020, nr. 231 928; RvV 18 februari 2020, nr. 232 778; RvV 17 maart 2021, nr. 251 129; RvV 5 oktober 2021, nr. 261 656; RvV 1 februari 2022, nr. 267 676; RvV 30 augustus 2022, nr. 276 669.

In maar liefst 149⁵¹⁶ van de 183 onderzochte arresten, haalde DVZ bovenstaande redenen aan in diens weigeringsbeslissing. Ook Myria⁵¹⁷ stelt dat medische regularisatie voor werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval een moeilijk te bewandelen piste is, omdat de nodige medische zorgen meestal voorhanden zijn in het land van herkomst.

196. Daarbij komt dat DVZ het duidelijke onderscheid maakt tussen medische en humanitaire regularisatie. Zo haalt DVZ meermaals⁵¹⁸ aan dat beide procedures van elkaar moeten worden gescheiden, waardoor aan niet-medische elementen in het kader van een *9ter*-aanvraag geen gevolg kan worden gegeven. Dit heeft als resultaat dat bijvoorbeeld het feit dat er een procedure tot erkenning van een arbeidsongeval hangende is, geen element is dat in overweging zal worden genomen bij de beslissing tot medische regularisatie. Ook humanitaire overwegingen, zoals bijvoorbeeld de uiterst schrijnende situatie waarin een werknemer zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval zich bevindt, vormt geen argument bij medische regularisatie.

5.3.4. Tussenconclusie

197. Hoewel medische regularisatie, theoretisch gezien, een oplossing kan bieden voor werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval, omwille van het recht op maatschappelijke dienstverlening, toegang tot een ziekenfonds⁵¹⁹ en naderhand het recht op werk, vallen er ook belangrijke kanttekeningen te maken. Zo is het feit dat, in realiteit, de ontvankelijkheid en gegrondheid samen worden behandeld een heikel punt. Men ontloopt hierdoor de rechten die men heeft door een positieve ontvankelijkheidsbeslissing. Ook het gebrek aan wettelijke termijnen waarbinnen DVZ moet beslissen komt de efficiëntie van de procedure niet ten goede.

198. Verder biedt de analyse van de praktijk weinig perspectief. Vaak is de nodige medische behandeling beschikbaar en toegankelijk in het herkomstland, waardoor geen positieve beslissing wordt afgeleverd. Ook wordt benadrukt dat enkel medische elementen in overweging worden genomen, waardoor andere (humanitaire) redenen buiten beschouwing worden gelaten. Al deze redenen zorgen ervoor dat medische regularisatie, mijns inziens, géén afdoende oplossing voor werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval kan vormen.

⁵¹⁶ Zie "Bijlage 2)" voor de lijst met geanalyseerde rechtspraak.

⁵¹⁷ Gesprek met Myria, 6 februari 2023.

⁵¹⁸ Bijvoorbeeld: RvV 8 januari 2018, nr. 197 485; RvV 7 september 2018, nr. 209 036; RvV 27 september 2018, nr. 210 243; RvV 28 februari 2019, nr. 217 657; RvV 11 juli 2019, nr. 223 886; RvV 3 september 2019, nr. 225 682; RvV 4 oktober 2019, nr. 227 064; RvV 12 mei 2020, nr. 235 826; RvV 24 september 2020, nr. 241 350; RvV 30 september 2020, nr. 241 694; RvV 10 december 2020, nr. 245 848; RvV 9 maart 2021, nr. 250 676; RvV 16 maart 2021, nr. 251 076; RvV 17 juni 2021, nr. 256 647; RvV 13 april 2022, nr. 271 276.

⁵¹⁹ Indien de aanvraag gegrond is.

Deel 6. Enkele aanbevelingen

199. In wat volgt zullen enkele aanbevelingen worden gegeven, welke kunnen dienen als mogelijke (deel-)oplossingen voor de preciaire situatie waarin werknemers zonder wettig verblijf zich na een ernstig arbeidsongeval bevinden. Eerst wordt ingegaan op de bestaande kaders van de procedure mensenhandel en humanitaire regularisatie. Op medische regularisatie wordt niet teruggekomen, daar waar er geen pasklaar antwoord werd gevonden om dit statuut toch op de werknemers in kwestie te kunnen toepassen.

Zowel het statuut dat voortvloeit uit de procedure mensenhandel, als uit humanitaire regularisatie geldt echter langer dan enkel voor de *doorlooptijd* van de procedure tot erkenning van een ernstig arbeidsongeval. Hoewel een antwoord wordt gegeven op de vraag hoe tijdens deze procedure een verblijfsrecht vormgegeven kan worden, gaan deze verblijfsstatuten verder en kunnen ze ook doorlopen na de procedure. Dit zijn de gevolgen van de bestaande juridische kaders.

200. Na aanbevelingen betreffende het huidige recht te hebben geformuleerd, zal een voorstel tot een volledig nieuw kader naar voor geschoven worden. Hierbij kan het verblijfsrecht *wel* beperkt worden tot de doorlooptijd van de procedure.

6.1. Aanbevelingen voor bestaande verblijfsprocedures

6.1.1. Procedure mensenhandel

201. “5.1.2. Theoretische oplossing voor werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval?” toonde aan dat de rechten, die inherent zijn aan de procedure mensenhandel soelaas kunnen bieden voor de uiterst preciaire situatie van de werknemer in kwestie.

202. Hoewel theoretisch gezien de procedure mensenhandel een oplossing biedt voor werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval, blijkt uit rechtspraakanalyse dat slachtoffers van een ernstig arbeidsongeval enkel onder het kader van mensenhandel ressorteren, indien ook andere aspecten van de arbeidsrelatie problematisch waren. Het arbeidsongeval is louter een stukje van de puzzel, maar op zich niet voldoende om te spreken van mensenhandel.⁵²⁰

Slechts één rechter⁵²¹, althans in de gepubliceerde rechtspraak, oordeelde dat er sprake was van mensenhandel *vanaf* het arbeidsongeval. De voorgaande arbeidsrelatie werd niet als problematisch gepercipieerd. Deze uitspraak gebruik ik graag als uitgangspunt voor deze aanbeveling.

⁵²⁰ Zie “5.1.3. Praktijk”.

⁵²¹ Corr. (6^e k.) Waals-Brabant 6 mei 2015, <https://www.myria.be/nl/mensenhandel-smokkel/rechtspraak/correctionele-rechtbank-waals-brabant-6-mei-2015>.

203. Ik ijver voor meer duidelijkheid rond de bewoording van artikel 433*quinquies*, 3° Strafwetboek. Er is sprake van mensenhandel indien het verrichten van werk of het verlenen van diensten in omstandigheden gebeuren die strijdig zijn met de menselijke waardigheid. In de huidige rechtspraak wordt vastgehouden aan een bijzonder strikte invullen van “het verrichten van werk”. Er wordt nagenoeg steeds vereist dat elementen in de voorgaande arbeidsrelatie problematisch⁵²² waren. (De gevolgen van) het ernstige arbeidsongeval op zich volstaat niet. Ik beveel aan om hiervan af te stappen en door middel van een omzendbrief duidelijk te stellen dat er sprake kan zijn van mensenhandel vanaf het plaatsvinden van het arbeidsongeval. Dit los van de vraag of elementen uit de voorgaande arbeidsrelatie strijdig zijn met de menselijke waardigheid. Strikt genomen is dit geen ruimere invulling van het begrip mensenhandel, daar waar de rechtspraak deze invulling nu soms al geeft aan artikel 433*quinquies*, 3° Strafwetboek⁵²³.

204. Hoewel ik ervoor pleit om het mogelijk te maken om het ernstige arbeidsongeval te zien als keerpunt (dus niet te vereisen dat er mensenwaardige elementen in de *voorgaande* arbeidsrelatie aanwezig waren), moet er wel nog steeds sprake zijn van strijdigheid met de menselijke waardigheid en een malafide werkgever, die hiervoor (mede-)verantwoordelijk is. Dit houdt in dat als de werkgever diens plichten⁵²⁴ met betrekking tot het arbeidsongeval zonder meer nakomt, er nog steeds geen sprake zal zijn van mensenhandel en dus ook niet van de hieraan gekoppelde rechten. In deze hypothese zal de arbeidsongevallenverzekeraar of Fedris⁵²⁵ echter meestal de vergoeding gewoon uitbetalen, zoals bij werknemers *met* wettig verblijf gebeurt, waardoor men niet in een bijzonder preciaire situatie terechtkomt. Men verwerft een tegemoetkoming, waardoor voorzien in eten en/of onderdak niet uitermate bemoeilijkt wordt door het ongeval. Het gebrek aan de rechten uit de procedure mensenhandel is niet dermate problematisch.

Enkel in de hypothese waar de arbeidsongevallenverzekeraar of Fedris het arbeidsongeval weigeren te erkennen, ook al verleent de werkgever ter goeder trouw diens medewerking en komt deze diens plichten na, wordt er geen oplossing geboden voor de werknemer in kwestie. In deze situatie zal er een juridische strijd moeten worden gevoerd, waarbij er geen sprake is van mensenhandel en de hieraan gekoppelde rechten. De werkgever is immers niet malafide. FAIRWORK Belgium⁵²⁶ stelt echter dat deze situatie weinig aanleiding geeft tot problemen in de realiteit. Meestal betaalt de verzekeraar of Fedris de vergoeding gewoon uit. Vandaar lijkt de omschreven aanbeveling me wel degelijk relevant.

⁵²² Bijvoorbeeld: geen of laag loon, overuren, geen vakantie.

⁵²³ Corr. (6^e k.) Waals-Brabant 6 mei 2015, <https://www.myria.be/nl/mensenhandel-smokkel/rechtspraak/correctionele-rechtbank-waals-brabant-6-mei-2015>.

⁵²⁴ Bijvoorbeeld: het sluiten van een arbeidsongevallenverzekering en het onmiddellijk aangeven van het ongeval.

⁵²⁵ Zie “2.2. Inhoud toepasselijk arbeids- en socialezekerheidsrecht”.

⁵²⁶ Gesprek met FAIRWORK Belgium, 8 februari 2023.

205. Pas wanneer de werkgever diens verplichtingen niet nakomt en de werknemer zo in een preciaire situatie terechtkomt, zal er sprake kunnen zijn van mensenhandel. Er zal geval per geval moeten worden beoordeeld of de situatie al dan niet strijdig is met de menselijke waardigheid. Een ernstig arbeidsongeval op zich zal dus niet sowieso leiden tot de kwalificatie van mensenhandel. Echter kunnen bijvoorbeeld het niet aangeven van het ongeval door de werkgever, de werknemer zonder meer op straat zetten, of het ongeval verdoezelen, aanleiding geven tot strijdigheid met de menselijke waardigheid en bijgevolg leiden tot de kwalificatie van “mensenhandel” met de hieraan gekoppelde rechten^{527,528} Er is, althans naar mijn mening, geen objectieve reden om deze situatie anders te behandelen dan een mensonwaardige situatie *tijdens* de tewerkstelling zelf.

206. Het belangrijke punt dat ik hier wens te maken, is dat het arbeidsongeval en de houding van de werkgever nadien *voldoende* zouden moeten zijn om te kunnen spreken van mensenhandel. Mijn aanbeveling is dat er *geen andere* problematische aspecten moeten zijn in de eerdere arbeidsverhouding.

207. Naast de rechten die het slachtoffer door de kwalificatie van mensenhandel kan verwerven, is er ook op breder maatschappelijk niveau een positief gevolg gekoppeld aan het plaatsen van de werknemers in kwestie onder het slachtofferstatuut van mensenhandel. Zoals in “4.1.6. Strijd tegen malafide werkgevers” gesteld, kan het verlenen van een verblijfsrecht aan de slachtoffers in kwestie een stimulans zijn om mee te werken aan procedures tegen diens malafide werkgever.

208. Verder geeft FAIRWORK Belgium aan dat het plaatsen van werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval onder het slachtofferstatuut van mensenhandel, als voordeel heeft dat de bestaande kaders, bestaande centra en opgeleid personeel kunnen worden ingezet.⁵²⁹ Ook benadrukt men dat het niet om veel personen gaat. Jaarlijks worden minder dan tien slachtoffers van ernstige arbeidsongevallen zonder wettig verblijf aangemeld bij FAIRWORK Belgium.⁵³⁰

209. Een omzendbrief welke duidelijk stelt dat een ernstig arbeidsongeval en de houding van een werkgever nadien *voldoende* zijn om gekwalificeerd te worden als mensenhandel, lijkt meer dan welkom.

⁵²⁷ Art. 61/2 e.v. Vw.

⁵²⁸ Zie “5.1.1. C. Rechten”.

⁵²⁹ Gesprek met FAIRWORK Belgium, 8 februari 2023.

⁵³⁰ *Ibid.*

6.1.2. Humanitaire regularisatie

210. In “5.2.2. Theoretische oplossing voor werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval?” werd uiteengezet waarom humanitaire regularisatie een oplossing kan bieden voor de werknemers in kwestie. Voornamelijk de machtiging tot verblijf, de mogelijkheid om zich aan te sluiten bij een ziekenfonds, het recht op maatschappelijke dienstverlening en toegang tot de arbeidsmarkt werden hier naar voren geschoven als positieve aspecten.

Toch werd een *9bis*-aanvraag niet aanzien als meest wenselijke oplossing voor werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval. Vooral de discretionaire bevoegdheid van DVZ en lange doorlooptijd van de procedure werden gezien als bijzonder hinderlijk. Daarbij komt dat men in afwachting van een beslissing van DVZ over de *9bis*-aanvraag geen (bijkomende) rechten verwerft, maar enkel gedoogd wordt op het grondgebied.⁵³¹ Verder kwam door onderzoek van rechtspraak aan het licht dat vele aanvragen geweigerd worden, omwille van het gebrek aan buitengewone omstandigheden die het bijzonder moeilijk of onmogelijk maken om in het buitenland een aanvraag in te dienen.⁵³²

211. Indien de aanbeveling uit “6.1.1. Procedure mensenhandel” niet gevolgd kan worden, wens ik in het kader van humanitaire regularisatie een aanbeveling te formuleren, zij het in ondergeschikte orde.

212. Hierbij beveel ik aan dat er een interne afspraak binnen DVZ en met de staatssecretaris voor Asiel en Migratie wordt gemaakt, waarin wordt vastgelegd dat werknemers zonder wettig verblijf die het slachtoffer werden van een ernstig arbeidsongeval gezien worden als kwetsbare personen, die geregulariseerd kunnen worden.

Deze interne afspraak zou verschillende aspecten moeten omsluiten. Vooreerst moet duidelijk gemaakt worden dat het aanhangig zijn/maken van een procedure tot erkenning van een arbeidsongeval een buitengewone omstandigheid is, die het zeer moeilijk maakt om diens aanvraag vanuit het buitenland in te dienen. Door het terugkeren naar het buitenland, zal de procedure tot erkenning van het arbeidsongeval aanzienlijk bemoeilijkt worden, waardoor het recht op een effectief rechtsmiddel eventueel in het gedrang komt.⁵³³

⁵³¹ Zie “5.2.2. Theoretische oplossing voor werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval?”.

⁵³² Zie “5.2.1. A. Voorwaarden” en “5.2.3. Praktijk”.

⁵³³ Zie “4.1.4. Recht op effectief rechtsmiddel”.

Het is ten eerste relevant dat de werknemer in België kan blijven, om zo de procedure rond het arbeidsongeval op te volgen. Door deze verduidelijking kan het hoofd geboden worden aan de huidige realiteit van het onontvankelijk verklaren van de *9bis*-aanvraag, omwille van gebrek aan dergelijke buitengewone omstandigheden.

Verder moet in de afspraak worden vastgelegd dat de werknemers in kwestie kwetsbare personen zijn, die geregulariseerd kunnen worden.⁵³⁴ Hierbij moet duidelijk worden gemaakt dat het niet gaat om slachtoffers van *erkende* ernstige arbeidsongevallen.⁵³⁵ De machtiging tot verblijf moet snel na het arbeidsongeval kunnen worden verleend, om zo het hoofd te bieden aan de precaire situatie na dit ongeval. Op dat moment is er meestal nog geen uitspraak geveld over of het al dan niet om een arbeidsongeval gaat.⁵³⁶ Er is nog geen sprake van slachtoffers van *erkende* arbeidsongevallen. Omwille hiervan lijkt het misschien eerder aangewezen om in de interne afspraak te verwijzen naar de medische situatie van de persoon in kwestie door het ongeval, alsook naar de voorgenomen of reeds hangende procedure tot erkenning van het arbeidsongeval, en niet zozeer naar “slachtoffers van ernstige arbeidsongevallen” *an sich*.

213. Een struikelblok blijft echter dat er geen termijnen in de wet worden voorgeschreven waarbinnen een beslissing tot humanitaire regularisatie moet worden genomen. Bijgevolg kan dergelijke procedure lang aanslepen, waarbij geen (bijkomende) rechten worden verleend aan de aanvrager. Omwille hiervan wil ik ijveren, in zoverre dit mogelijk is, om van deze “categorie” aanvragers een (ongeschreven) prioritaire categorie te maken. Het is absoluut belangrijk dat de beslissing geen maanden of zelfs jaren op zich laat wachten, gezien de schrijnende en urgente situatie waarin de werknemer zich bevindt. Vlak na het ongeval is er nood aan de machtiging tot verblijf en de hieraan verbonden rechten.

214. Een interne afspraak die de werknemers in kwestie aanwijst als personen die geregulariseerd kunnen worden, kan een antwoord bieden op de precaire situatie waarin de werknemers zich na een ernstig arbeidsongeval bevinden. Dergelijke interne afspraak valt echter moeilijk te controleren en het toekennen van een humanitaire regularisatie blijft een discretionaire bevoegdheid van DVZ. Omwille hiervan, samen met het gebrek aan termijnen waarbinnen een beslissing moet worden genomen, draagt deze piste niet mijn eerste voorkeur weg. Indien de aanbeveling betreffende mensenhandel echter niet kan worden gevolgd, lijkt de piste van een interne afspraak betreffende humanitaire regularisatie *wel* een waardig alternatief.

⁵³⁴ Gesprek met Myria, 6 februari 2023.

⁵³⁵ Gesprek met FAIRWORK Belgium, 8 februari 2023.

⁵³⁶ *Ibid.*

6.2. Aanbeveling voor nieuwe piste

6.2.1. Verblijfsrecht voor ernstig benadeelden

215. Er kan ook voor gekozen worden om werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval onder een volledig nieuw rechtskader te plaatsen. Indien deze piste gevolgd wordt, beveel ik aan om een volledig nieuw verblijfsrecht te voorzien voor personen die ernstig werden benadeeld in het kader van een arbeidsrelatie. Op deze manier wordt het verblijfsrecht niet beperkt tot slachtoffers van ernstige arbeidsongevallen. Dit recht zal naast de procedure mensenhandel bestaan en vormt hoe dan ook geen vervanging.

Voor de invulling van “ernstig benadeelden in het kader van een arbeidsrelatie” kan gekeken worden naar het Portugese en Nederlandse recht.⁵³⁷ Zo kan het naast ernstige arbeidsongevallen onder meer gaan om (loon-)uitbuiting, lange werkdagen, intimidatie, gebrek aan sociale bescherming of bijzonder onbillijke (arbeids-)omstandigheden.⁵³⁸ Er zal zaak per zaak moeten worden bepaald of er sprake is van een “ernstige benadeling”. Door deze *case by case* benadering, schuilt rechtsonzekerheid echter om de hoek. Omwille hiervan kan er een indicatieve, maar geen exhaustieve lijst in de nieuwe bepaling worden opgenomen, met situaties die geacht worden te beantwoorden aan een “ernstige benadeling”. Ook kan de link gelegd worden met artikel 13, 4. van de Sanctierichtlijn⁵³⁹. Deze richtlijn stelt dat lidstaten kunnen bepalen onder welke voorwaarden men verblijfsvergunningen aflevert bij, onder meer, arbeidsgerelateerde uitbuiting⁵⁴⁰. Hieruit kan inspiratie worden geput ter invulling van het begrip “ernstig benadeelden in het kader van een arbeidsrelatie”.⁵⁴¹ Het bepalen van welke situaties specifiek onder deze bepaling zouden moeten vallen, valt echter buiten het onderzoeksgebied van deze masterproef.

Ook zal grondig moeten worden nagedacht tot welke rechten het verblijfsstatuut toegang zal geven. Ik beveel hierbij aan dat het recht op maatschappelijke dienstverlening en het recht om zich aan te sluiten bij een ziekenfonds gewaarborgd worden. Deze rechten bieden immers een belangrijke tegemoetkoming voor de uiterst preciaire situatie van de werknemers in kwestie.

⁵³⁷ Zie “4.1.6. Strijd tegen malafide werkgevers”.

⁵³⁸ NEDERLANDSE ARBEIDSINSPECTIE, *Monitor arbeidsuitbuiting en ernstige benadeling 2020-2021*, <https://open.overheid.nl/repository/ronl-045864e5a98085d255918bf3dd69cee6b13ecaf6/1/pdf/monitor-arbeidsuitbuiting-en-ernstige-benadeling.pdf>, 8; SEF, *Artigo 122.º – Autorização de residência com dispensa de visto de residência, Comentários*, <https://sites.google.com/site/leximigratoria/artigo-122-o-autorizacao-de-residencia-com-dispensa-de-visto-de-residencia>.

⁵³⁹ Richtlijn 2009/52/EG van het Europees Parlement en de Raad van 18 juni 2009 tot vaststelling van minimumnormen inzake sancties en maatregelen tegen werkgevers van illegaal verblijvende onderdanen van derde landen, *OJ L* 168, 30 juni 2009, 24-32.

⁵⁴⁰ Art. 2, i) en 9, c) Sanctierichtlijn.

⁵⁴¹ Zie bijvoorbeeld: FRA, *Ernstige arbeidsuitbuiting: werknemers die zich binnen of naar de Europese Unie verplaatsen*, https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2016-severe-labour-exploitation-summary_nl.pdf, 2.

216. Het moet echter wel gaan om werkelijk “ernstig benadeelden”. Dit houdt in dat wanneer een werknemer zonder wettig verblijf slachtoffer wordt van een ernstig arbeidsongeval, maar dit ongeval meteen wordt aangegeven en er een arbeidsongevallenverzekering werd afgesloten door de werkgever, waardoor men een vergoeding voor het ongeval krijgt, men zich *niet* in deze situatie bevindt en bijgevolg geen verblijfsrecht zal verwerven. Door de tegemoetkoming heeft men immers een “inkomen”, welke het mogelijk maakt om te blijven voorzien in diens basisbehoeften. Er is geen sprake van “ernstige benadeling”.

217. Door het verblijfsrecht te koppelen aan een ernstige benadeling, kan de duur van het verblijfsrecht worden beperkt. Men kan bepalen dat men enkel een verblijfsrecht heeft, gedurende de periode dat men zich in de ernstig benadeelde positie bevindt. Dit kan betekenen dat de werknemer na het ernstige arbeidsongeval effectief een verblijfsrecht voor de doorlooptijd van de procedure tot erkenning van het arbeidsongeval verwerft, maar dit verblijfsrecht mogelijks verliest op het moment dat de arbeidsrechtbank uitspraak doet over diens zaak.

Indien het arbeidsongeval wordt erkend en men recht heeft op een tegemoetkoming vanwege de arbeidsongevallenverzekeraar of Fedris, bevindt men zich niet langer in de positie van ernstig benadeelde. Men heeft een “inkomen”, waardoor men zich niet langer in de positie bevindt waarbij het nagenoeg onmogelijk is om te voorzien in eten en onderdak. Indien het arbeidsongeval echter niet wordt erkend en men bijgevolg geen tegemoetkoming verkrijgt, zal het verblijfsrecht gekoppeld aan een “ernstige benadeling in het kader van een arbeidsrelatie” mogelijks stoppen, afhankelijk van de concrete omstandigheden en of er nog steeds sprake is van een “ernstige benadeling”. Dit lijkt me geen reden om de piste van een nieuw verblijfsrecht aan de kant te schuiven. In de periode vlak na het arbeidsongeval, welke de meest preciaire is, wordt immers nog steeds een oplossing geboden. Naderhand blijven de mogelijkheden tot humanitaire regularisatie en eventueel andere verblijfsprocedures bestaan.

218. Een nieuw verblijfsrecht kan, zoals hierboven omschreven, een oplossing bieden voor de uiterst preciaire situatie waar de werknemers in kwestie zich vlak na een ernstig arbeidsongeval in bevinden. Toch lijkt er voor deze piste weinig politieke wil⁵⁴², alsook lijkt het me niet de meest efficiënte oplossing voor werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval. Zoals in “6.1.1. Procedure mensenhandel” gesteld, ben ik voorstander van het gebruiken van bestaande kaders.

Ook denk ik dat de werknemers in kwestie vaak effectief gezien kunnen worden als slachtoffers mensenhandel, waardoor een nieuw verblijfsrecht geen noodzaak vormt. Indien men echter van mening is dat een ernstig arbeidsongeval en de houding van de malafide werkgever nadien *niet* kan volstaan voor de kwalificatie van mensenhandel,

⁵⁴² Gesprek met Myria, 6 februari 2023.

lijkt een nieuw verblijfsrecht voor ernstig benadeelden in het kader van een arbeidsrelatie een goede “oplossing” voor personen die net niet aan de definitie van mensenhandel voldoen. Ook indien er geen malafide werkgever is, maar er wel sprake is van “ernstige benadeling door de arbeidsrelatie”, kan dit nieuwe recht een oplossing bieden.

6.3. Tussenconclusie

219. Zoals uit bovenstaand deel blijkt, ben ik voorstander van het scheppen van meer duidelijkheid betreffende de inhoud van artikel 433*quinquies*, 3° Strafwetboek. Door middel van een omzendbrief kan duidelijk gemaakt worden dat een ernstig arbeidsongeval en naderhand de houding van de malafide werkgever voldoende kunnen zijn om het feitenrelaas te kwalificeren als mensenhandel. Zoals in “5.1.2. Theoretische oplossing voor werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval?” aangetoond, biedt deze procedure een oplossing voor de uiterst precaire situatie waarin men zich na het ongeval bevindt.

220. Enkel indien bovenstaande aanbeveling niet gesteund wordt, pleit ik voor een interne afspraak binnen DVZ, welke duidelijk stelt dat de werknemers in kwestie gezien kunnen worden als “kwetsbare personen”, die geregulariseerd kunnen worden op grond van artikel 9*bis* Vreemdelingenwet; alsook dat een voorgenomen/hangende procedure tot erkenning van het arbeidsongeval een omstandigheid is, welke de terugkeer uiterst moeilijk maakt. Hoewel dit de piste lijkt te zijn waar het grootste politieke draagvlak voor is⁵⁴³, is vooral het gebrek aan termijnen voor beslissing van DVZ een heikel punt. De werknemers na een ernstig arbeidsongeval zouden gezien moeten worden als “prioritaire categorie”, waardoor men geen maanden of jaren moet wachten alvorens men rechten uit de 9*bis*-aanvraag kan putten.

221. Ook kan een volledig nieuw verblijfsrecht voor “ernstig benadeelden in het kader van een arbeidsrelatie” ingevoerd worden. Hierbij zal grondig moeten worden nagedacht wie onder deze categorie kan ressorteren. Via een nieuw recht kan het verblijfsrecht beperkt worden tot de doorlooptijd van de procedure tot erkenning van een ernstig arbeidsongeval, wat in de bestaande kaders niet kan.

222. Afsluitend wens ik te benadrukken dat er dringend nood is aan verandering. De situatie van werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval is uitermate precair. Hoewel het, gelukkig, niet gaat om grote getalen van slachtoffers⁵⁴⁴ is het uitermate urgent dat deze situatie aangepakt wordt. Pas vanaf dat deze beslissing wordt genomen, kan gekeken worden naar welke piste hiervoor het meest gepast lijkt.

⁵⁴³ Gesprek met Myria, 6 februari 2023.

⁵⁴⁴ FAIRWORK Belgium krijgt minder dan tien aanmeldingen per jaar; gesprek met FAIRWORK Belgium, 8 februari 2023.

Deel 7. Conclusie

223. Deze masterproef onderzocht waarom al dan niet een verblijfsrecht verleend zou moeten worden aan werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval, en hoe dit eventuele recht ingevuld kan worden. Dit onderzoek werd nog niet eerder uitgevoerd in België, hoewel het van uitermate belang is. Werknemers zonder wettig verblijf die slachtoffer worden van een ernstig arbeidsongeval, kunnen voor minstens één maand geen arbeid verrichten. Naast dringende medische hulp vanwege het OCMW, verwerft men geen enkele vorm van inkomsten of tegemoetkoming. Voorzien in basisbehoeften wordt bijzonder moeilijk.

224. Dit onderzoek legde op duidelijke wijze het verschil tussen *law in books* en *law in action* vast. Zo lijkt er op papier geen enkel probleem te bestaan voor werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval. Men ressorteert onder het gemeen arbeids-, en socialezekerheidsrecht betreffende arbeidsongevallen, waardoor men recht heeft op tegemoetkomingen zoals bepaald in de wet. Wanneer een arbeidsongeval zich voordoet, geeft de werkgever dit aan bij diens arbeidsongevallenverzekeraar, waarna deze een vergoeding uitbetaalt indien er voldaan wordt aan de voorwaarden voor een arbeidsongeval⁵⁴⁵. Eventuele discussies kunnen worden beslecht door de arbeidsrechtbank. Op papier stelt zich geen enkel probleem.

225. Indien echter gekeken wordt naar de realiteit, worden verschillende hindernissen vastgesteld betreffende het verzilveren van rechten van werknemers zonder wettig verblijf. Zo wordt er vaker niet dan wel een schriftelijke arbeidsovereenkomst gesloten, waardoor de tewerkstelling bewijzen bemoeilijkt wordt. Ook het gebrek aan een verblijfsrecht draagt bij aan deze hindernissen. Zo hangt een bevel tot het verlaten van het grondgebied steeds boven het hoofd van de werknemer in kwestie. Hiermee wordt rekening gehouden bij het afleggen van verklaringen en/of aangiften. Indien men effectief het land heeft verlaten, wordt het bewijzen van het arbeidsongeval verder verhinderd. Zo is het denkbaar dat men moeilijker te contacteren is, alsook dat men terug naar België moet keren voor een eventuele medische expertise. Dit is vaak geen evidentie. De procedures tot erkenning van een ernstig arbeidsongeval nemen, door deze hindernissen, vaak bijzonder veel tijd in beslag. Tijdens deze doorlooptijd heeft de werknemer zonder wettig verblijf, naast dringende medische hulp, geen enkele vorm van steun. Leven wordt gereduceerd tot overleven.

226. Met deze situatie in het achterhoofd, werd nagegaan waarom al dan niet een verblijfsrecht zou moeten worden verleend aan de werknemers in kwestie. Er werden argumenten, zowel *pro* als *contra*, aangehaald voor dergelijk verblijfsrecht. Aan de *pro*-zijde verschenen het recht op een behoorlijke levensstandaard, het recht op sociale zekerheid en het recht op een effectief rechtsmiddel in het debat.

⁵⁴⁵ Er moet sprake zijn van een ongeval, welke een link heeft met de arbeid.

Ook het verhelpen van de hierboven geschetste hindernissen en de strijd tegen malafide werkgevers vormden gegronde argumenten. Het luidst weerklonk echter het argument *pro* menselijke waardigheid. De vraag stelt zich wat van deze hoeksteen overblijft, indien men de situatie van werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval indachtig is.

Aan de *contra*-zijde van het debat werden vooreerst praktische knelpunten aangehaald. Door de brug te maken naar de procedure mensenhandel werden deze echter sluitend weerlegd. Voorts werd het argument van schending van het gelijkheidsbeginsel onderzocht. Waarom moet aan slachtoffers van ernstige arbeidsongevallen wel een verblijfsrecht worden verleend en aan andere “categorieën” slachtoffers niet? Men zou er echter ook voor kunnen kiezen om aan al deze slachtoffers een verblijfsrecht te verlenen. Het gelijkheidsbeginsel kan in beide richtingen worden aangewend. Hoe dan ook werd tot de conclusie gekomen dat het huidige onderscheid tussen slachtoffers mensenhandel, welke *wel* een verblijfsrecht verkrijgen, en slachtoffers van ernstige arbeidsongevallen geen schending van het gelijkheidsbeginsel is. Ook werd een aanzet gegeven voor empirisch en economisch vervolgonderzoek betreffende het thema.

227. Of u, als lezer, aan de *pro*- of *contra*-zijde van het spectrum staat, bepaalt u zelf. Indien echter geoordeeld wordt dat er een mouw gepast moet worden aan de huidige precaire situatie van werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval, kan nagedacht worden over hoe dit recht ingevuld moet worden. Hiertoe werden de bestaande kaders, meer bepaald mensenhandel, humanitaire regularisatie en medische regularisatie onderzocht.

Hieruit bleek dat de rechten die gekoppeld worden aan de procedure mensenhandel⁵⁴⁶, een theoretische oplossing bieden voor de werknemers in kwestie. Zo ontstaan het recht op maatschappelijke dienstverlening en het recht op arbeid, kan men zich aansluiten bij een ziekenfonds en kan men wettig in België verblijven. In praktijk wordt deze procedure echter enkel toegepast indien er, naast het ernstig arbeidsongeval en de reactie van de werkgever hierop, ook andere aspecten uit de voorgaande arbeidsrelatie problematisch waren. Slechts één rechter oordeelde dat het arbeidsongeval effectief het keerpunt betekende en er vanaf dan sprake was van mensenhandel.

Ook humanitaire regularisatie⁵⁴⁷ is een theoretische oplossing voor de werknemers in kwestie. De machtiging tot verblijf, recht op arbeid, de toegang tot een ziekenfonds en maatschappelijke dienstverlening zijn ook hier positieve aspecten. Het is echter zo dat zolang DVZ geen positieve beslissing neemt, er geen mouw gepast wordt aan de huidige precariteit. Verder kunnen deze procedures lang aanslepen, doordat de wetgeving niet in beslissingstermijnen voorziet. Men verwerft geen (bijkomende) rechten door de loutere aanvraag.

⁵⁴⁶ Art. 433quinquies, 3° Sw.; art. 61/2 e.v. Vw.

⁵⁴⁷ Art. 9bis Vw.

In praktijk worden *9bis*-aanvragen echter vaak als onontvankelijk verworpen. Er wordt hierbij beslist dat er geen sprake is van buitengewone omstandigheden, die het indienen van een aanvraag in het buitenland zeer moeilijk of onmogelijk maken.

De laatste theoretische oplossing is de medische regularisatie⁵⁴⁸. Ook hier heeft men onder meer recht op maatschappelijke dienstverlening en toegang tot een ziekenfonds. In praktijk wordt deze regularisatie niet (vaak) toegepast op werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval. Meestal is de noodzakelijke behandeling immers beschikbaar en toegankelijk in het herkomstland. Daarnaast wordt enkel rekening gehouden met de medische elementen, waardoor andere (humanitaire) argumenten niet in overweging worden genomen.

228. Er kan samenvattend worden gesteld dat geen enkele van de bestaande kaders in praktijk soelaas biedt voor werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval. Omwille hiervan deed ik drie aanbevelingen, om zo tot een werkelijke oplossing te komen voor de werknemers in kwestie.

De eerste aanbeveling gaat over de procedure mensenhandel. Hierbij stel ik voor om een omzendbrief te verspreiden, welke duidelijk maakt dat er sprake kan zijn van mensenhandel *vanaf* het ernstige arbeidsongeval. Dit los van de vraag of andere elementen uit de voorgaande arbeidsrelatie problematisch waren. Er zal hierbij nog steeds sprake moeten zijn van strijdigheid met de menselijke waardigheid, alsook van een malafide werkgever die hier (mede-)verantwoordelijk voor is.

Indien bovenstaande aanbeveling niet gevolgd kan worden, beveel ik aan om een interne afspraak te maken binnen DVZ, welke stelt dat de werknemers in kwestie kwetsbare personen zijn die geregulariseerd kunnen worden op grond van artikel *9bis* Vreemdelingenwet.

Men kan er ook voor kiezen om een volledig nieuw statuut te voorzien voor “ernstig benadeelden in het kader van een arbeidsrelatie”. Hierbij zal grondig onderzoek moeten gebeuren rond wie onder deze “ernstig benadeelden” kunnen vallen, alsook welke rechten aan het statuut gekoppeld moeten worden.

229. Ik wens af te sluiten met de bemerking dat de situatie van werknemers zonder wettig verblijf na een ernstig arbeidsongeval bijzonder precair is. Hoewel het, gelukkig, niet gaat om vele slachtoffers, dient deze situatie dringend te worden aangepakt. Het recht op menselijke waardigheid mag geen *pro forma* bepaling worden.

⁵⁴⁸ Art. 9ter Vw.

Bibliografie

Wetgeving

Internationaal

Universele Verklaring van de Rechten van de Mens van 10 december 1948, *BS* 31 maart 1949, 2.488.

Verdrag nr. 102 houdende minimumstandaarden inzake sociale zekerheid van 28 juni 1952, *BS* 12 december 1952, 8.704.

Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten van 19 december 1966, *BS* 6 juli 1983, 8.815.

Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten van 19 december 1966, *BS* 6 juli 1983, 8.808.

General Comment no. 4, The Right to Adequate Housing (Art. 11 (1) of the Covenant) (13 December 1991), *Un Doc. E/1992/23* (1991).

General Comment no. 12, The Right to Adequate Food (Art. 11) (12 May 1999), *UN Doc. E/C.12/1999/5* (1999).

General Comment no. 19, The right to social security (art. 9) of the Committee on Economic, Social and Cultural Rights (4 February 2008), *UN Doc. E/C.12/GC/19* (2008).

Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration: resolution / adopted by the General Assembly (19 December 2018), *UN Doc. A/RES/73/195* (2019).

Europees

Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden, ondertekend op 4 November 1950, te Rome van 4 november 1950, *BS* 19 augustus 1955, 5.029.

Europees Sociaal Handvest van 18 oktober 1961, *BS* 18 augustus 1983, 10.391.

Richtlijn 2004/81/EG van de Raad van 29 april 2004 betreffende de verblijfstitel die in ruil voor samenwerking met de bevoegde autoriteiten wordt afgegeven aan onderdanen van derde landen die het slachtoffer zijn van mensenhandel of hulp hebben gekregen bij illegale immigratie, *PB L* 261, 6 augustus 2004, 19-23.

Richtlijn 2008/115/EG van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2008 over gemeenschappelijke normen en procedures in de lidstaten voor de terugkeer van onderdanen van derde landen die illegaal op hun grondgebied verblijven, *OJ L 348*, 24 december 2008, 98-107.

Richtlijn 2009/52/EG van het Europees Parlement en de Raad van 18 juni 2009 tot vaststelling van minimumnormen inzake sancties en maatregelen tegen werkgevers van illegaal verblijvende onderdanen van derde landen, *OJ L 168*, 30 juni 2009, 24-32.

Verordening (EG) nr. 810/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 tot vaststelling van een gemeenschappelijke visumcode (Visumcode), *OJ L 243*, 15 september 2009, 1-58.

Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, *PB C 202*, 7 juni 2016, 389-405.

Geconsolideerde versie van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, *PB C 202*, 7 juni 2016, 47-199.

Belgisch

Gecoördineerde Grondwet 17 februari 1994, *BS 17 februari 1994*, 4.054.

Strafwetboek 6 juni 1867, *BS 9 juni 1867*, 3.133.

Gerechtigd Wetboek 10 oktober 1967, *BS 31 oktober 1967*, 11.360.

Wet 27 juni 1969 tot herziening van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders, *BS 25 juli 1969*, 7.258.

Arbeidsongevallenwet 10 april 1971, *BS 24 april 1971*, 5.201.

Wet 16 november 1972 betreffende de arbeidsinspectie, *BS 8 december 1972*, 13.647.

Wet 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn (VLAAMSE GEMEENSCHAP), *BS 5 augustus 1976*, 9.876.

Wet 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten, *BS 22 augustus 1978*, 9.277.

Wet 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, *BS 31 december 1980*, 14.584.

Wet 29 juni 1981 houdende de algemene beginselen van de sociale zekerheid voor werknemers, *BS 2 juli 1981*, 8.575.

Wet 5 augustus 1992 op het politieambt, *BS 22 december 1992*, 27.124.

Wet 14 juli 1994 betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen gecoördineerd op 14 juli 199, *BS* 27 augustus 1994, 21.524.

Wet 4 augustus 1996 betreffende het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk, *BS* 18 september 1996, 24.309.

Wet 30 april 1999 betreffende de tewerkstelling van buitenlandse werknemers, *BS* 21 mei 1999, 17.800.

Sociaal Strafwetboek 6 juni 2010, *BS* 1 juli 2010, 43.712.

Wet 8 januari 2012 tot wijziging van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen (1), *BS* 6 februari 2012, 8.554.

Wet 11 februari 2013 tot vaststelling van sancties en maatregelen voor werkgevers van illegaal verblijvende onderdanen van derde landen, *BS* 22 februari 2013, 11.672.

Wetboek van economisch recht 28 februari 2013, *BS* 29 maart 2013, 19.975.

KB 8 oktober 1981 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, *BS* 27 oktober 1981, 13.740.

KB 3 juli 1996 tot uitvoering van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd op 14 juli 1994, *BS* 31 juli 1996, 20.285.

KB 27 maart 1998 betreffende het beleid inzake het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk, *BS* 31 maart 1998, 9.800.

KB 12 december 1998 betreffende de dringende medische hulp die door de openbare centra voor maatschappelijk welzijn wordt verstrekt aan vreemdelingen die onwettig in het Rijk verblijven, *BS* 31 december 1998, 32.518.

KB 12 maart 2003 tot vaststelling van de wijze en van de termijn van aangifte van een arbeidsongeval, *BS* 2 april 2003, 16.676.

KB 18 december 2003 tot vaststelling van de voorwaarden van de volledige of gedeeltelijke kosteloosheid van de juridische tweedelijnsbijstand en de rechtsbijstand, *BS* 24 december 2003, 60.559.

KB 1 december 2013 betreffende de minimumvoorwaarden voor het sociaal onderzoek verricht overeenkomstig artikel 9bis van de wet van 2 april 1965 betreffende het ten laste nemen van de steun verleend door de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, *BS* 14 maart 2014, 21.665.

KB 2 september 2018 houdende de uitvoering van de wet van 9 mei 2018 betreffende de tewerkstelling van buitenlandse onderdanen die zich in een specifieke verblijfssituatie bevinden, *BS* 17 september 2018, 72.187.

Wetsontwerp tot wijziging van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, *Parl.St.* Kamer 2005-06, nr. 51-2478/001.

Omz. 21 juni 2007 betreffende de wijzigingen in de reglementering betreffende het verblijf van vreemdelingen tengevolge van de inwerkingtreding van de wet van 15 september 2006, *BS* 4 juli 2007, 36.849.

Instructie 19 juli 2009 met betrekking tot de toepassing van het oude artikel 9,3 en het artikel 9bis van de vreemdelingenwet, https://www.agii.be/sites/default/files/bestanden/omzendbrieven%20en%20instructies/instructie_regularisatie_20090719.pdf.

Omz. 23 december 2016 inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel, *BS* 10 maart 2017, 35.368.

Omz.VI. 10 mei 2021 betreffende bewijsmodaliteiten voor de inschrijving in de hoedanigheid van ingeschrevene in het Rijksregister, bedoeld bij artikel 32, eerste lid, 15° van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd op 14 juli 1994,

https://www.riziv.fgov.be/SiteCollectionDocuments/omzendbrief_ziekenfondsen_2021_139_dac.pdf.

Portugees

Nova Lei de Estrangeiros 4 july 2007, Act. 23/2007.

Rechtspraak

HvJ 3 juli 1986, nr. 66/85, ECLI:EU:C:1986:284.

Arbitragehof 30 juni 1999, nr. 80/99.

Cass. 6 juni 1968, *Arr.Cass.* 1968, 1209.

Cass. 15 april 1982, *JT* 1983, 275.

Cass. 22 februari 1993, *Arr.Cass.* 1993, 215.

Cass. (3^e k.) 25 oktober 2010, *Arr.Cass.* 2010, afl. 10, 2608.

RvS 9 december 2009, nr. 198.769.

Antwerpen (14^e k.) 23 januari 2013, *Jaarverslag mensenhandel en mensensmokkel 2012: bouwen aan vertrouwen*, MYRIA, 72.

Luik (6e k.) 12 maart 2015, <https://www.myria.be/nl/mensenhandel-smokkel/rechtspraak/hof-van-beroep-luik-12-maart-2015>.

Luik (18e k.) 8 februari 2016, *Jaarverslag mensenhandel en mensensmokkel 2016: Bedelaars in de handen van mensenhandelaars*, MYRIA, 152.

Brussel (11e k.) 20 maart 2018, *Rev.dr.pén.* 2018, afl. 11, 1098-1114.

Corr. (17e k.) West-Vlaanderen (afd. Brugge) 21 januari 2015, *RW* 2015-16, afl. 30, 1196.

Corr. (6e k.) Waals-Brabant 6 mei 2015, <https://www.myria.be/nl/mensenhandel-smokkel/rechtspraak/correctionele-rechtbank-waals-brabant-6-mei-2015>.

Corr. Brussel 9 september 2015, <https://www.myria.be/nl/mensenhandel-smokkel/rechtspraak/franstalige-correctionele-rechtbank-van-brussel-9-september-2015>.

Corr. Waals-Brabant 4 november 2015, onuitg.

Corr. Waals-Brabant 5 april 2016, *Jaarverslag 2017 mensenhandel en mensensmokkel... "online"*, MYRIA, 123.

Corr. Antwerpen 13 juni 2016, <https://www.fairworkbelgium.be/vonnis/rechtbank-eerste-aanleg-antwerpen-13-06-2016/>.

Corr. (6^e k.) Waals-Brabant 16 mei 2017, <https://www.fairworkbelgium.be/vonnis/rechtbank-eerste-aanleg-waals-brabant-16-05-2017/>.

Corr. Antwerpen 28 juni 2018, <https://www.fairworkbelgium.be/vonnis/rechtbank-eerste-aanleg-antwerpen-17a000098-28-06-2018/>.

Corr. (6^e k.) Waals-Brabant 2 april 2019, <https://www.myria.be/nl/mensenhandel-smokkel/rechtspraak/correctionele-rechtbank-van-waals-brabant-2-april-2019>.

RvV 28 augustus 2015, nr. 151 353.

RvV 8 januari 2018, nr. 197 485.

RvV 13 juli 2018, nr. 206 766.

RvV 7 september 2018, nr. 209 036.

RvV 27 september 2018, nr. 210 243.

RvV 18 oktober 2018, nr. 211 201.

RvV 31 oktober 2018, nr. 211 863.

RvV 19 november 2018, nr. 212 407.

RvV 29 november 2018, nr. 213 162.

RvV 28 februari 2019, nr. 217 657.

RvV 2 mei 2019, nr. 220 695.

RvV 20 juni 2019, nr. 222 934.

RvV 11 juli 2019, nr. 223 886.

RvV 3 september 2019, nr. 225 682.

RvV 4 oktober 2019, nr. 227 064.

RvV 7 november 2019, nr. 228 533.

RvV 30 januari 2020, nr. 231 928.

RvV 18 februari 2020, nr. 232 778.

RvV 25 april 2020, nr. 235 152.

RvV 12 mei 2020, nr. 235 826.

RvV 14 juli 2020, nr. 238 517.

RvV 24 september 2020, nr. 241 350.

RvV 30 september 2020, nr. 241 694.

RvV 30 november 2020, nr. 245 040.

RvV 10 december 2020, nr. 245 848.

RvV 9 maart 2021, nr. 250 676.

RvV 16 maart 2021, nr. 251 076.

RvV 17 maart 2021, nr. 251 129.

RvV 17 juni 2021, nr. 256 647.

RvV 5 oktober 2021, nr. 261 656.

RvV 1 februari 2022, nr. 267 676.

RvV 13 april 2022, nr. 271 276.

RvV 30 augustus 2022, nr. 276 669.

Rechtsleer

Handboeken

BAUMGÄRTEL, M., *Demanding Rights: Europe's supranational courts and the dilemma of migrant vulnerability*, Cambridge, Cambridge University Press, 2019, 179 p.

BOUCKAERT, S., BAEYENS, P. en VANDERSCHEUREN, N., *Handboek verblijfsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2016, 706 p.

CLESSE, C., *Les accidents (sur le chemin) du travail*, Luik, Kluwer, 2021, 193 p.

GIL, A.R. en VARELA, M.H., *International Encyclopaedia of Laws, Migration Law – Portugal*, onuitg., 2022, 192 p.

TICKTIN, M., *Casualties of Care: Immigration and the Politics of Humanitarianism in France*, Berkeley, University of California Press, 2011, 294 p.

VANDENHOLE, W., *Economische, sociale en culturele rechten*, Mechelen, Kluwer, 2021, 384 p.

VAN EECKHOUTTE, W., *Sociaal Compendium. Arbeidsrecht met fiscale notities*, Mechelen, Kluwer, 2021, 3515 p.

VAN LANGENDONCK, J., JORENS, Y., LOUCKX, F. en STEVENS, Y., *Handboek socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 744 p.

VERSTREPEN, K., DHONDT, B., LOOS, B., VERHAEGEN, K., VAN DOREN, W., SCHELLEMANS, J., BYUMA, E. en GOEDHUYS, J., *Het vreemdelingenrecht in 101 antwoorden*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 228 p.

Bijdragen in tijdschriften

BREMS, E., "Mensenrechten: juridisering en universele consensus", *MO* 2000, <https://www.mo.be/artikel/mensenrechten-juridisering-en-universele-consensus>.

DEBRUYNE, P. en GELDOLF, D., “De deur naar regularisatie dichthouden ontnemt mensen een toekomst”, *MO* 2021, <https://www.mo.be/opinie/de-deur-naar-regularisatie-dichthouden-ontneemt-mensen-een-toekomst>.

FOBLETS, M. en VANHEULE, D., “Het federale vreemdelingenbeleid in België: enkele recente wetswijzigingen”, *TBP* 2007, afl. 7, 387-408.

KNOCKAERT, J., “Werknemers zonder wettig verblijf tijdens Corona: kwetsbaarder dan ooit”, *De Gids* 2021, 7-13.

LIETAERT, B., “Causaliteit bij een arbeidsongeval en de subrogatie van het Fonds voor Arbeidsongevallen in de rechten van het slachtoffer”, *Soc.Kron.* 2013, afl. 5, 253-254.

MAES, M., “Artikel 3 EVRM als bescherming tegen socio-economische en humanitaire omstandigheden in het land van herkomst of terugkeer: de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens”, *T.Vreemd.* 2013, afl. 1, 19-39.

TORFS, D., “De vreemdeling en het recht op maatschappelijke dienstverlening”, *Soc.Kron.* 2015, afl. 2, 49-63.

VAN ELSUWEGE, P., DEVISSCHER, P. en VAN BOSSUYT, A., “Het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie: implicaties voor de nationale rechtsorde”, *TPR* 2010, afl. 2, 534.

X, “Medische elementen kunnen 9bis-aanvraag ontvankelijk maken”, *T.Vreemd.* 2016, afl. 1, 124.

X, “Wijzigingen in medische regularisatie (art. 9ter): medische filter en recent medisch attest”, *T.Vreemd.* 2012, afl. 2, 178.

Bijdragen in verzamelwerken

BAEYENS, P., BOUCKAERT, S., DE MOOR, N., DE VYLDER H. en GABRIELS, B., “Het statuut voor slachtoffers mensenhandel” in X, *Administratieve wegwijzer voor vreemdelingen, vluchtelingen en migranten*, Mechelen, Kluwer, 2022, 2.10./1-2.10./11.

BAEYENS, P., BOUCKAERT, S., DE MOOR, N., DE VYLDER, H. en GABRIELS, B., “Het verblijf om humanitaire redenen” in X, *Administratieve wegwijzer voor vreemdelingen, vluchtelingen en migranten*, Mechelen, Kluwer, 2022, 2.7./1-2.7./26.

BAEYENS, P., BOUCKAERT, S., DE MOOR, N., DE VYLDER, H. en GABRIELS, B., “Verblijf om medische redenen” in X, *Administratieve wegwijzer voor vreemdelingen, vluchtelingen en migranten*, Mechelen, Kluwer, 2022, 2.6./1-2.6./62.

BOUCKAERT, S., “Verwijderingsmaatregelen” in X, *Administratieve wegwijzer voor vreemdelingen, vluchtelingen en migranten*, Mechelen, Kluwer, 2022, 4.1./1-4.1.1./48.

CLESSE, C., “Fedris” in X, *Guide juridique de l'entreprise - Traité théorique et pratique. 2ème édition*, Luik, Kluwer, 2022, 108-110.

HULLEBROECK, G., “De procedure voor de bevoegde rechtsmacht” in X, *Kluwer's Verzekeringshandboek*, Mechelen, Kluwer, 2021, 189-196.

VAN KONNEGEM, F., “[Vreemdelingen] Verblijf en vestiging in België - Bevoorrechte vreemdelingen en bijzondere verblijfstatuten” in X, *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, Mechelen, Kluwer, 2022, V230/75-V230/98.3.

VAN PUYVELDE, I., “De amplitude van de wilsautonomie” in HUMBLET, P. en VAN REGENMORTEL, A. (eds.), *Markante standpunten. Opstellen opgedragen aan Prof. Dr. Marc Rigaux*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 295-316.

VERDEYEN, V., “Arbeidsongevallen” in PUT, J., VERDEYEN, V. en STEVENS, Y. (eds.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer, 2021, 355-413.

VERDEYEN, V., PUT, J. en ANKAERT, E., “Geneeskundige verzorging” in X, *Arbeidsongevallen*, Mechelen, Kluwer, 2021, Comm. – 2.4/1-Comm. – 2.4/40.

WILLEMS, E., “Huisvesting. Recht op huisvesting: ook voor vreemdelingen?” in DERINE, R., COUSY, H., COUTURIER, J.J., DELVA, W., HERBOTS, J. en VEKEMAN, R. (eds.), *Het onroerend goed in de praktijk*, Mechelen, Kluwer, 2023, XVI.K - 1-XVI.K - 176.

Annotaties van rechtspraak

DE W., D., noot onder Corr. (17^e k.) West-Vlaanderen (afd. Brugge) 21 januari 2015, *RW* 2015-16, afl. 30, 1196.

Internetbronnen

ACM, *Posso ser dispensado de apresentar visto de residência para obtenção de autorização de residência?*, <https://www.acm.gov.pt/pt/-/posso-ser-dispensado-de-apresentar-visto-de-residencia-para-obtencao-de-autorizacao-de-residencia->.

AGII, *Aansluiten als gerechtigde*, <https://www.agii.be/thema/publieke-ziekteverzekering/publieke-ziekteverzekering-in-belgie/aansluiten-bij-een-ziekenfonds-in-belgie/aansluiten-als-gerechtigde>.

AGII, *Attest van immatriculatie na ontvankelijke 9ter-aanvraag*, <https://www.agii.be/thema/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/medische-regularisatie-9ter/welke-verblijfsdocumenten-krijg-je-bij-medische-regularisatie-9ter/attest-van-immatriculatie-na-ontvankelijke-9ter-aanvraag>.

AGII, *Bijlage 15 en het recht op OCMW-steun*, <https://www.agii.be/nieuws/bijlage-15-en-het-recht-op-ocmw-steun>.

AGII, *DVZ beslist over de ontvankelijkheid*, <https://www.agii.be/thema/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/medische-regularisatie-9ter/hoe-verloopt-de-9ter-procedure/dvz-beslist-over-de-ontvankelijkheid>.

AGII, *Elektronische A kaart na gegronde 9ter-aanvraag*, <https://www.agii.be/thema/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/medische-regularisatie-9ter/welke-verblijfsdocumenten-krijg-je-bij-medische-regularisatie-9ter/elektronische-a-kaart-na-gegronde-9ter-aanvraag>.

AGII, *Gewoonlijke verblijfplaats in België*, <https://www.agii.be/thema/ocmw-steun/maatschappelijke-dienstverlening/heb-jij-recht-op-maatschappelijke-dienstverlening/gewoonlijke-verblijfplaats-in-belgie>.

AGII, *Heb je recht om te werken bij medische regularisatie (9ter)?*, <https://www.agii.be/thema/werk/heb-je-recht-om-te-werken/heb-je-recht-om-te-werken-met-je-verblijfsstatuut/heb-je-recht-om-te-werken-bij-medische-regularisatie-9ter>.

AGII, *Heb jij recht op maatschappelijke dienstverlening?*, <https://www.agii.be/thema/sociaal-medisch/ocmw-steun/maatschappelijke-dienstverlening/heb-jij-recht-op-maatschappelijke-dienstverlening>.

AGII, *Hoe dien je een 9bis-aanvraag in?*, <https://www.agii.be/thema/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/humanitaire-regularisatie-9bis/hoe-verloopt-de-procedure-voor-humanitaire-regularisatie-9bis/hoe-dien-je-een-9bis-aanvraag-in>.

AGII, *Lange asielpcedure*, <https://www.agii.be/thema/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/humanitaire-regularisatie-9bis/wat-zijn-de-criteria-voor-een-gegronde-9bis-aanvraag/lange-asielpcedure>.

AGII, *Medische kosten per verblijfssituatie*, <https://www.agii.be/thema/vreemdelingenrecht-internationaal-privaatrecht/sociaal-medisch/wie-betaalt-welke-medische-kosten/medische-kosten-per-verblijfssituatie>.

AGII, *Nieuwe elementen bij een nieuwe aanvraag*, <https://www.agii.be/thema/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/humanitaire-regularisatie-9bis/wat-zijn-de-voorwaarden-voor-een-ontvankelijke-9bis-aanvraag/nieuwe-elementen-bij-een-nieuwe-aanvraag>.

AGII, *Soorten 9bis-beslissingen, kennisgeving en beroep*, <https://www.agii.be/thema/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/humanitaire-regularisatie-9bis/hoe-verloopt-de-procedure-voor-humanitaire-regularisatie-9bis/soorten-9bis-beslissingen-kennisgeving-en-beroep>.

AGII, *Tewerkstelling*, <https://www.agii.be/thema/vreemdelingenrecht-internationaal-privaatrecht/mensen-zonder-wettig-verblijf/rechten-van-mensen-zonder-wettig-verblijf/tewerkstelling>.

AGII, *Verblijfplaats in België*, <https://www.agii.be/thema/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/humanitaire-regularisatie-9bis/wat-zijn-de-voorwaarden-voor-een-ontvankelijke-9bis-aanvraag/verblijfplaats-in-belgie>.

AGII, *Verloop 9bis-procedure bij DVZ*, <https://www.agii.be/thema/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/humanitaire-regularisatie-9bis/hoe-verloopt-de-procedure-voor-humanitaire-regularisatie-9bis/verloop-9bis-procedure-bij-dvz>.

AGII, *Wat houdt maatschappelijke dienstverlening in?*, <https://www.agii.be/thema/sociaal-medisch/ocmw-steun/maatschappelijke-dienstverlening/wat-houdt-maatschappelijke-dienstverlening-in>.

AGII, *Wat is mensenhandel of mensensmokkel?*, <https://www.agii.be/thema/vreemdelingenrecht-internationaal-privaatrecht/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/slachtoffer-mensenhandel-en-mensensmokkel/wat-is-mensenhandel-of-mensensmokkel>.

AGII, *Wat zijn de voorwaarden voor een ontvankelijke 9ter-aanvraag?*, <https://www.agii.be/thema/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/medische-regularisatie-9ter/wat-zijn-de-voorwaarden-voor-medische-regularisatie-9ter/wat-zijn-de-voorwaarden-voor-een-ontvankelijke-9ter-aanvraag#2>.

AGII, *Wat zijn de voorwaarden voor een slachtoffer van mensenhandel en mensensmokkel?*, <https://www.agii.be/thema/vreemdelingenrecht-internationaal-privaatrecht/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/slachtoffer-mensenhandel-en-mensensmokkel/wat-zijn-de-voorwaarden-voor-een-slachtoffer-van-mensenhandel-en>.

AMNESTY INTERNATIONAL, *Menselijke waardigheid, respect en mensenrechten*, <file:///C:/Users/katin/Zotero/storage/4LR4D8TS/menselijke-waardigheid-en-mensenrechten.html>.

AMNESTY INTERNATIONAL, *Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM)*, <https://www.amnesty.nl/encyclopedie/universele-verklaring-van-de-rechten-van-de-mens-uvrm>.
CM, *Berekening van de uitkering voor werknemers*, <https://www.cm.be/diensten-en-voordelen/ziekte-en-behandeling/ziekte-en-invaliditeitsuitkering/berekening/werknemers>.

DIENST VREEMDELINGENZAKEN, *Bevel om het grondgebied te verlaten*, <https://dofi.ibz.be/nl/themes/sejour-irregulier/liens-sejour-irregulier/bevel-om-het-grondgebied-te-verlaten>.

FAIRWORK BELGIUM, *Hoe bewijs ik dat ik heb gewerkt?*, <https://www.fairworkbelgium.be/nl/faq/hoe-bewijs-ik-dat-ik-heb-gewerkt/>.

FAIRWORK BELGIUM, *Ik werd niet betaald*, <https://www.fairworkbelgium.be/nl/faq/ik-werd-niet-betaald/>.

FAIRWORK BELGIUM, *Mag ik werken in België?*, <https://www.fairworkbelgium.be/faq/mag-ik-werken-in-belgie/>.

FAIRWORK BELGIUM, *MEER FAIRWORK IN BELGIUM Werkboek voor werknemersbescherming van arbeidsmigranten met of zonder verblijfsrecht*, <https://www.fairworkbelgium.be/wp-content/uploads/2021/10/20211009-Werkboek-meer-FAIRWORK-in-Belgium.pdf>.

FAIRWORK BELGIUM, *Wat is clandestien werken?*, <https://www.fairworkbelgium.be/nl/faq/wat-is-clandestien-werken/>.

FAIRWORK BELGIUM, *Wat is Zwartwerk?*, <https://www.fairworkbelgium.be/nl/faq/wat-is-zwartwerk/>.

FAIRWORK BELGIUM, *Wat zijn mijn arbeidsrechten?*, <https://www.fairworkbelgium.be/faq/wat-zijn-mijn-arbeidsrechten/>.

FEDERAAL KENNISCENTRUM VOOR DE GEZONDHEIDSZORG, *Naar een hervorming van de toegang tot de gezondheidszorg voor mensen zonder wettig verblijf*, <https://kce.fgov.be/nl/over-ons/persberichten/naar-een-hervorming-van-de-toegang-tot-de-gezondheidszorg-voor-mensen-zonder-wettig>

verblijf#:~:text=De%20mensen%20zonder%20wettig%20verblijf%20kunnen%20zich%20niet%20aansluiten%20bij,het%20OCMW%20van%20hun%20gemeente.

FEDERAAL KENNISCENTRUM VOOR DE GEZONDHEIDSZORG, *Welke gezondheidszorg voor personen zonder wettig verblijf?*, https://kce.fgov.be/sites/default/files/2021-11/KCE__257A_gezondheidszorg_migranten_Synthese.pdf.

FEDRIS, *Hoe geef ik mijn arbeidsongeval aan?*, <https://fedris.be/nl/slachtoffer/privesector/aangifte>.

FEDRIS, *2. How do you declare the accident?*, <https://www.fedris.be/en/node/597>.

FEDRIS, *Terugbetaling van medische kosten*, <https://fedris.be/nl/slachtoffer/privesector/vergoeding/medische-kosten>.

FEDRIS, *Terugbetaling van prothesekosten*, <https://fedris.be/nl/slachtoffer/privesector/vergoeding/prothesekosten>.

FEDRIS, *Terugbetaling van verplaatsingskosten*, <https://fedris.be/nl/slachtoffer/privesector/vergoeding/verplaatsingskosten>.

FEDRIS, *Uw werkgever geeft het arbeidsongeval niet aan?*, <https://fedris.be/nl/slachtoffer/privesector/uw-werkgever-geeft-uw-arbeidsongeval-niet-aan>.

FEDRIS, *Vergoeding voor blijvende arbeidsongeschiktheid*, <https://fedris.be/nl/slachtoffer/privesector/vergoeding/blijvende-arbeidsongeschiktheid>.

FRA, *EU Charter of Fundamental Rights*, <https://fra.europa.eu/en/eu-charter/article/1-human-dignity#international-law>.

IBZ, *Medische redenen (artikel 9ter van de wet)*, <https://dofi.ibz.be/nl/themes/third-country-nationals/residence-permit-articles-9-9bis-9ter/medische-redenen-artikel-9ter>.

ICELANDIC HUMAN RIGHTS CENTRE, *The right to an adequate standard of living*, <https://www.humanrights.is/en/human-rights-education-project/human-rights-concepts-ideas-and-fora/substantive-human-rights/the-right-to-an-adequate-standard-of-living>.

MEDIMMIGRANT, *In geval van medisch onmogelijke terugkeer*, <https://medimmigrant.be/nl/info/diverse-sociale-hulp/maatschappelijke-dienstverlening-en-onmogelijk-terugkeren>.

MEDIMMIGRANT, *Machtiging tot verblijf om medische redenen (art.9ter)*, <https://medimmigrant.be/nl/info/verblijf-of-terugkeer-bij-ziekte/machtiging-tot-verblijf-om-medische-redenen-art-9ter?lang=fr>.

MEDIMMIGRANT, *Tijdens de procedure medische regularisatie art.9ter*, <https://medimmigrant.be/nl/info/diverse-sociale-hulp/medische-regularisatie-art-9ter-en-sociale-rechten>.

MYRIA, *Interdepartementale Coördinatiecel*, <https://www.myria.be/nl/mensenhandel-smokkel/multidisciplinaire-aanpak#Dienst%20Vreemdelingenzaken>.

MYRIA, *Mensenhandel ≠ mensensmokkel*, <https://www.myria.be/nl/mensenhandel-smokkel/mensenhandel-vs.-mensensmokkel-wettelijke-definities>.

MYRIA, *Slachtoffercentra*, <https://www.myria.be/nl/mensenhandel-smokkel/slachtoffercentra>.

MYRIA, *Slachtofferstatuut*, <https://www.myria.be/nl/mensenhandel-smokkel/slachtofferstatuut>.

PAG-ASA, <https://pag-asa.be/>.

PAYOKE, <https://www.payoke.be/nl/>.

SEF, *Artigo 122.º – Autorização de residência com dispensa de visto de residência, Comentários*, <https://sites.google.com/site/leximigratoria/artigo-122-o-autorizacao-de-residencia-com-dispensa-de-visto-de-residencia>.

SOCIALE ZEKERHEID, BURGER, *Wat doet een OCMW?*, <https://www.socialsecurity.be/citizen/nl/sociale-bijstand-en-ocmw/wat-doet-een-ocmw>.

SÜRYA, <https://asblsurya.org/fr/>.

Overige bronnen

BRIJS, B., *Werknemers zonder papieren en hun arbeidsrechten. Een juridische handleiding*, <http://www.travailleurstanspapiers.be/downloads/jurha-nl.pdf>, 48 p.

DE WILDE, I., Powerpointslides i.k.v. het opleidingsonderdeel socialezekerheidsrecht UGent, 2021.

EMN, *Comparative overview of national protection statuses, in Belgium 2010-2019*, april 2020, <https://emnbelgium.be/sites/default/files/publications/Belgian%20report.pdf>, 102 p.

EMN, *Illegal employment of third country nationals in Belgium*, juli 2017, <https://emnbelgium.be/sites/default/files/publications/FINAL%20BE%20study%20Illegal%20Employment%20of%20TCNs.pdf>, 94 p.

FAIRWORK BELGIUM, *Werknemers zonder wettig verblijf: jaarverslag 2019*, <https://www.fairworkbelgium.be/wp-content/uploads/2020/11/FAI-jaarverslag-2019-NL-def.pdf>, 52 p.

FAIRWORK BELGIUM, *Werknemers zonder wettig verblijf: Jaarverslag 2020*, <https://www.fairworkbelgium.be/wp-content/uploads/2021/06/FAI-jaarverslag-2020-NL.pdf>, 72 p.

FRA, *Ernstige arbeidsuitbuiting: werknemers die zich binnen of naar de Europese Unie verplaatsen*, https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2016-severe-labour-exploitation-summary_nl.pdf, 20 p.

KRUISPUNT MIGRATIE-INTEGRATIE, *Verblijfsstatuten en gezondheidszorg voor vreemdelingen*, https://www.agii.be/sites/default/files/bestanden/documenten/overzicht_verblijfsstatuten_en_gezondheidszorg_nl_versie_september_2014_11.pdf, 73 p.

MEDIMMIGRANT, Powerpointslides i.k.v. het opleidingsonderdeel migratierecht UGent, 10 november 2021.

MYRIA, *Jaarverslag 2015 mensenhandel en mensensmokkel, schakels verbinden*, <https://www.myria.be/files/Mensenhandel-verslag-2015-LR.pdf>, 172 p.

MYRIA, *Migratierecht in cijfers en in rechten: Jaarverslag Migratie 2021 in katernen, Verblijfsregularisaties*, https://www.myria.be/files/2021_Verblijfsregularisaties.pdf, 31 p.

NEDERLANDSE ARBEIDSINSPECTIE, *Monitor arbeidsuitbuiting en ernstige benadeling 2020-2021*, <https://open.overheid.nl/repository/ronl->

045864e5a98085d255918bf3dd69cee6b13ecaf6/1/pdf/monitor-arbeidsuitbuiting-en-ernstige-benadeling.pdf, 40 p.

OR.C.A., *Arbeidsongeval? Dubbele pech voor werknemers zonder wettig verblijf*, <http://www.travailleursanspapiers.be/downloads/WERKO-NL.pdf>, 64 p.

OR.C.A., *Eerste hulp bij schendingen van de arbeidsrechten van clandestiene werknemers*, <https://www.fairworkbelgium.be/wp-content/uploads/2020/11/EHBSA-folder-NL-DEF.pdf>, 24 p.

OR.C.A., *Werknemers zonder papieren: een rechtengids*, <https://www.fairworkbelgium.be/wp-content/uploads/2020/11/Rechtengids-NL.pdf>, 61 p.

PICUM, *Gids met betrekking tot de rechten van ongedocumenteerde werknemers* op het werk onder internationaal en Europees recht*, <https://picum.org/wp-content/uploads/2022/04/Guide-to-undocumented-workers-rights-NL.pdf>, 74 p.

PICUM, *Practical information for migrants in Brussels*, <https://picum.org/wp-content/uploads/2021/02/Practical-information-for-migrants-in-Brussels.pdf>, 11 p.

PICUM, *Regularisation mechanisms and programmes: Why they matter and how to design them*, 23 januari 2023, https://picum.org/wp-content/uploads/2023/01/Regularisation-mechanisms-and-programmes_Why-they-matter-and-how-to-design-them_EN.pdf, 70 p.

POD MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE, *Wegwijs in medische hulp*, file:///C:/Users/katin/Downloads/publicatie_medische_hulp.pdf, 10 p.

Vademecum bij de (vernietigde) instructie van 19 juli 2009, https://www.agii.be/sites/default/files/bestanden/omzendbrieven%20en%20instructies/instructie_vademecum_regularisatie_instructie_20090719_20090921.pdf, 19 p.

VAN TURNHOUT, D., *Qatar Aan De Schelde – Uitbuiting in het hart van Europa*, <https://www.docwerkers.be/docu/qatar-aan-de-schelde/>.

WEATHERBURN, A., KRUIHOF E.H. en VANROELEN, C., *Labour migration in Flanders and the use of the single permit to address labour market shortages*, <https://interfacedemography.be/wp-content/uploads/2022/04/Working-Paper-Labour-Migration-Single-Permit-Final-DICT-5CG10403GC.pdf>, 51 p.

Bijlagen

1) Schematisch overzicht rechten bij verblijfsstatuten

- In het schema worden geen nuances of uitzonderingen opgenomen. Het gaat om de rechten zoals ze (theoretisch gezien) gekoppeld zijn aan een bepaalde fase in een bepaalde verblijfsprocedure.
- Bij de categorie betreffende het ziekenfonds wordt “ingeschrevene in het Rijksregister” bedoeld (en dus niet bijvoorbeeld “ingeschrevene als samenwonende echtgenoot”).

	Verblijf	Maatschappelijke dienstverlening	Ziekenfonds	Arbeid
Geen wettig verblijf				
Mensenhandel – fase 1	✓	✓		
Mensenhandel – fase 2	✓	✓		✓
Mensenhandel – fase 3	✓	✓	✓	✓
Mensenhandel – fase 4	✓	✓	✓	✓
Humanitaire regularisatie – tijdens procedure				

	Verblijf	Maatschappelijke dienstverlening	Ziekenfonds	Arbeid
Humanitaire regularisatie – na positieve beslissing	✓	✓	✓	✓
Medische regularisatie – na aanvraag				
Medische regularisatie – ontvankelijke aanvraag	✓	✓		
Medische regularisatie – gegronde aanvraag	✓	✓	✓	✓

2) Bijkomend onderzochte rechtspraak medische regularisatie

Onderstaande rechtspraak werd onderzocht en handelt over de *toegankelijkheid* en *beschikbaarheid* van de noodzakelijke medische behandeling in het herkomstland (zie randnummer 195), maar werd niet exhaustief opgenomen in het voetnotenapparaat.

2018

- RvV 8 januari 2018, nr. 197 485.
- RvV 11 januari 2018, nr. 197 756.
- RvV 20 februari 2018, nr. 199 949.
- RvV 16 maart 2018, nr. 201 199.
- RvV 23 maart 2018, nr. 201 594.
- RvV 18 mei 2018, nr. 203 986.
- RvV 3 juli 2018, nr. 206 451.
- RvV 13 juli 2018, nr. 206 766.
- RvV 3 augustus 2018, nr. 207 510.
- RvV 3 augustus 2018, nr. 207 511.
- RvV 6 september 2018, nr. 208 875.
- RvV 6 september 2018, nr. 208 984.
- RvV 18 september 2018, nr. 209 463.
- RvV 24 september 2018, nr. 209 909.
- RvV 27 september 2018, nr. 210 243.
- RvV 28 september 2018, nr. 210 298.
- RvV 25 oktober 2018, nr. 211 526.
- RvV 25 oktober 2018, nr. 211 472.
- RvV 31 oktober 2018, nr. 211 863.
- RvV 7 november 2018, nr. 212 060.
- RvV 27 november 2018, nr. 213 043.

2019

- RvV 28 januari 2019, nr. 215 805.
- RvV 31 januari 2019, nr. 216 263.
- RvV 31 januari 2019, nr. 216 225.
- RvV 31 januari 2019, nr. 216 257.
- RvV 31 januari 2019, nr. 216 146.
- RvV 31 januari 2019, nr. 216 145.
- RvV 14 februari 2019, nr. 216 898.
- RvV 14 februari 2019, nr. 216 899.

- RvV 21 februari 2019, nr. 217 212.
- RvV 21 februari 2019, nr. 217 171.
- RvV 27 februari 2019, nr. 217 567.
- RvV 28 februari 2019, nr. 217 740.
- RvV 28 februari 2019, nr. 217 657.
- RvV 2 april 2019, nr. 219 383.
- RvV 15 april 2019, nr. 219 757.
- RvV 23 april 2019, nr. 2020 131.
- RvV 30 april 2019, nr. 220 486.
- RvV 30 april 2019, nr. 220 530.
- RvV 20 juni 2019, nr. 222 934.
- RvV 3 juli 2019, nr. 223 571.
- RvV 11 juli 2019, nr. 223 886.
- RvV 22 augustus 2019, nr. 225 083.
- RvV 2 september 2019, nr. 225 486.
- RvV 3 september 2019, nr. 225 698.
- RvV 3 september 2019, nr. 225 682.
- RvV 26 september 2019, nr. 226 665.
- RvV 26 september 2019, nr. 226 647.
- RvV 30 september 2019, nr. 226 840.
- RvV 1 oktober 2019, nr. 226 988.
- RvV 4 oktober 2019, nr. 227 064.
- RvV 28 oktober 2019, nr. 228 073.
- RvV 30 oktober 2019, nr. 228 241.
- RvV 31 oktober 2019, nr. 228 321.
- RvV 31 oktober 2019, nr. 228 299.
- RvV 7 november 2019, nr. 228 533.
- RvV 19 november 2019, nr. 228 953.
- RvV 28 november 2019, nr. 229 466.

2020

- RvV 30 januari 2020, nr. 231 928.
- RvV 18 februari 2020, nr. 232 778.
- RvV 10 maart 2020, nr. 233 830.
- RvV 24 maart 2020, nr. 234 370.
- RvV 28 april 2020, nr. 235 612.
- RvV 12 mei 2020, nr. 235 826.
- RvV 25 mei 2020, nr. 235 981.

- RvV 24 juni 2020, nr. 237 409.
- RvV 29 juni 2020, nr. 237 588.
- RvV 8 juli 2020, nr. 238 113.
- RvV 9 juli 2020, nr. 238 197.
- RvV 4 augustus 2020, nr. 239 464.
- RvV 28 augustus 2020, nr. 240 220.
- RvV 18 september 2020, nr. 241 172.
- RvV 18 september 2020, nr. 241 183.
- RvV 24 september 2020, nr. 241 350.
- RvV 30 september 2020, nr. 241 694.
- RvV 30 september 2020, nr. 241 702.
- RvV 23 oktober 2020, nr. 242 836.
- RvV 27 oktober 2020, nr. 243 084.
- RvV 28 oktober 2020, nr. 243 213.
- RvV 10 november 2020, nr. 243 902.
- RvV 13 november 2020, nr. 243 981.
- RvV 18 november 2020, nr. 244 333.
- RvV 26 november 2020, nr. 244 884.
- RvV 30 november 2020, nr. 245 049.
- RvV 10 december 2020, nr. 245 992.
- RvV 10 december 2020, nr. 245 848.

2021

- RvV 14 januari 2021, nr. 247 456.
- RvV 25 januari 2021, nr. 248 046.
- RvV 3 februari 2021, nr. 248 632.
- RvV 14 februari 2021, nr. 248 704.
- RvV 15 februari 2021, nr. 249 037.
- RvV 16 februari 2021, nr. 249 188.
- RvV 16 februari 2021, nr. 249 177.
- RvV 18 februari 2021, nr. 249 267.
- RvV 23 februari 2021, nr. 249 675.
- RvV 24 februari 2021, nr. 249 739.
- RvV 9 maart 2021, nr. 250 676.
- RvV 16 maart 2021, nr. 251 076.
- RvV 17 maart 2021, nr. 251 129.
- RvV 18 maart 2021, nr. 251 179.
- RvV 15 april 2021, nr. 252 893.

- RvV 16 april 2021, nr. 252 921.
- RvV 28 april 2021, nr. 253 576.
- RvV 29 april 2021, nr. 253 633.
- RvV 7 mei 2021, nr. 254 158.
- RvV 26 mei 2021, nr. 255 091.
- RvV 15 juni 2021, nr. 256 441.
- RvV 29 juni 2021, nr. 258 808.
- RvV 29 juni 2021, nr. 257 349.
- RvV 30 juni 2021, nr. 257 506.
- RvV 8 juli 2021, nr. 257 766.
- RvV 13 juli 2021, nr. 258 118.
- RvV 22 juli 2021, nr. 258 579.
- RvV 29 juli 2021, nr. 258 808.
- RvV 7 september 2021, nr. 260 336.
- RvV 7 september 2021, nr. 260 310.
- RvV 7 september 2021, nr. 260 311.
- RvV 13 september 2021, nr. 260 540.
- RvV 30 september 2021, nr. 261 419.
- RvV 4 oktober 2021, nr. 261 530.
- RvV 5 oktober 2021, nr. 261 656.
- RvV 6 oktober 2021, nr. 261 719.
- RvV 6 oktober 2021, nr. 261 739.
- RvV 14 oktober 2021, nr. 262 249.
- RvV 29 november 2021, nr. 264 427.
- RvV 30 november 2021, nr. 264 561.
- RvV 30 november 2021, nr. 264 644.
- RvV 7 december 2021, nr. 265 012.
- RvV 8 december 2021, nr. 265 089.
- RvV 8 december 2021, nr. 265 088.

2022

- RvV 20 januari 2022, nr. 266 981.
- RvV 27 januari 2022, nr. 267 427.
- RvV 28 januari 2022, nr. 267 440.
- RvV 1 februari 2022, nr. 267 676.
- RvV 25 februari 2022, nr. 269 007.
- RvV 2 maart 2022, nr. 269 214.
- RvV 13 april 2022, nr. 271 276.

- RvV 22 april 2022, nr. 271 619.
- RvV 10 mei 2022, nr. 272 552.
- RvV 12 mei 2022, nr. 272 644.
- RvV 19 mei 2022, nr. 272 958.
- RvV 2 juni 2022, nr. 273 589.
- RvV 7 juni 2022, nr. 273 714.
- RvV 25 augustus 2022, nr. 276 447.
- RvV 26 augustus 2022, nr. 276 528.
- RvV 30 augustus 2022, nr. 276 669.
- RvV 6 september 2022, nr. 277 003.
- RvV 22 september 2022, nr. 277 677.
- RvV 24 november 2022, nr. 280 776.

3) Geïnfomeerde toestemming

De titel van het onderzoek werd pas aangepast nadat de interviews werden afgenomen. Vandaar wordt de “oude” titel van het onderzoek vermeld.

Geïnfomeerde toestemming

Titel van het onderzoek: *Werknemers zonder wettig verblijf en arbeidsongevallen: een verblijfsrecht tijdens de procedure?*

Promotor: Prof. dr. Ellen Desmet, Vakgroep Europees, Publiek- en Internationaal recht, Universiteitsstraat 4 9000 Gent, e-mail Ellen.Desmet@UGent.be

Copromotor: Prof. dr. ir. Marijke D’Haese, Vakgroep Landbouweconomie, Coupure Links 653 9000 Gent, e-mail Marijke.D’Haese@UGent.be

Commissaris: Roos-Marie van den Bogaard, Vakgroep Europees, Publiek- en Internationaal recht, Universiteitsstraat 4 9000 Gent, e-mail RoosMarie.vandenBogaard@UGent.be

Student: Katinka Verbeken, e-mail Katinka.Verbeken@UGent.be

- Ik heb uitleg verkregen over het doel van het onderzoek, de aard van de vragen en er werd mij de mogelijkheid geboden om bijkomende informatie te bekomen.
- Ik stem ermee in deel te nemen aan het onderzoek.
- Ik neem uit vrije wil deel aan dit wetenschappelijk onderzoek.
- Ik ga akkoord met dat het interview wordt opgenomen.
- Ik ben op de hoogte van de mogelijkheid om mijn deelname aan het onderzoek op ieder moment stop te zetten. Ik hoef hier geen reden te geven en ik weet dat hieruit geen enkel nadeel voor mij zal ontstaan.
- Ik ga akkoord met te worden vermeld als vertegenwoordiger van mijn organisatie (mijn naam zal dus niet worden vermeld).
- Ik geef de toestemming aan de onderzoeker om mijn resultaten te verwerken en het afgewerkte onderzoek eventueel te publiceren.
- Ik weet dat ik de Data Protection Officer van Universiteit Gent kan contacteren voor vragen inzake gegevensbescherming.
- Ik weet wie te contacteren met vragen over het onderzoek en/of het verwerken van de gegevens.
- Ik weet wie te contacteren indien ik klachten heb.

Gelezen en goedgekeurd op..... (datum),

Handtekening van de participant.....
